

eis sprooch

erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

WAT DRAN AS:

NEI FOLJEG
XXV. JOR/1987

Nr. 21

H. Rinnen: Siggy = Lucien Koenig	1		
Félix Steinberg: Li puer Wuert iwert de Siggy	12	Concours fir Radios-Spiller op lëtzebuergesch	44
J. Rinnen: Gedichter	14	Jean Milmeister: Den neien Auto	45
Cornel Meder: As de Spoo vergiess?	15	Josy Braun: Weess d'nach, Kelebof?	48
A. Nothomb: Spoo-Feier zu Esch 1937	22	Gil Mandy: De wäissen Däiwelchen an de schwaarzen Lingelchen (III)	49
Will Reuland: Fiederwäissen	24	tz: Mer bauen en Haus	56
René Kartheiser: Eng nei Stëmm?	25	E. Arnoldy: Mir brauchen de Bësch fir ze liewen!	56
m.h.: Klenggeketen	27	Tom Thies: D'Kiirmesmusek	57
Robert Siuda: Ons Jongen	28	m.h.: Eng versëlwert Plaquette vun der A.L. fir de Will Flener	59
dart: D'Plaz vum sakriféierte Jonktem 1940-1945	28	† Chrétien Clement (1919-1987)	61
Monique Hermes: Wat fir eng Sprooch, wann ech glift?	29	Rapport vun der Generalversammlung vun der A.L.	63
Robert L. Philippart: Den Notär a Geschichtsschreier François Pierret	33	Nei Bicher	67
Jos. Harpes: Stodentelëift / Mäin Haus 1926-1927	38	Adwäis	73
Henri Muller: Dem Homer säi Leed	39	hr.: Notizen	74
		hr.: Lët wor ...	77

De Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch

Präsident: Heng Rinnen, 32, Bëschstrooss (rue de la Forêt), L-1534 Lëtzebuerg

Vize-Präsident: Lcx Roth, Lëtzebuerg

General-Sekretär: Marcel Lamy, 18, Kellerei-Strooss, L-6718 Gréiwemaacher

Sekretär adj.: Emile Steffen, 47, Riedgener-Strooss, L-2432 Lëtzebuerg

Caissier: René Faber, 14, Barriär-Strooss, L-1215 Lëtzebuerg

Membren: Francis Delaporte, Georges Helm, Cornel Meder, Robert L. Philippart, Robert Siuda, Maisy Tockert, Monique Hermes

Redaktioun: H. Rinnen, Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg

Redaktiouns-Kommissioun: H. Rinnen, R. Siuda, G. Helm, M. Lamy

Actioun Lëtzebuergesch, Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg, Tél. 470612
(Äntwertapparat)

Breedwee 21, (rue Large), L-1917 Lëtzebuerg – Cotisatioun: 250 Franc

Postcheck 6644-48 – Kont Spuerkeess, Lëtzebuerg 1000/7250/4 –

Kont Interbank 4-100/9748

Verlag: AL, 21, Breedwee, L-1917 Lëtzebuerg

Drock: Kremer-Muller & Cie, L-3895 Féiz, Tél. 55 79 79

Siggy = Lucien Koenig

Et wor e schéine Fréijoorsdag, den 23. Mee 1987, wéi dem Siggy säi Monument am Stadpark ageeent as gin.

Zimlech vill Leit wore fir déi Feier dohi komm an hun domat hire Respekt fir de Schrëftsteller, de Politiker an de Mënsch bewisen. Déi ganz Feier wor vum Organisatiounscomité gutt geplangt an as esou erofgaang wéi virgesi wor.

Fir och méi spët ze wësse wéi et wor hei de Programm:

16 Auer 15: Um Nikloskiirfecht: de Comité leet mat der Famill Koenig Blummen op dem Siggy säi Graf. – «Chant des Partisans» an «Sonnerie aux Morts» (gespillt vum J. Schmidt).

17 Auer: D'Madame Simone Merten-Beissel heescht am Numm vum Comité SIGGY all Gäscht wëllkomm a seet merci.

17 Auer 05: Dat klenkt Mireille Nacgelen seet eent vum dem Siggy sänge Gedichter op.

17 Auer 07: Et schwätzt den Här Léon Bollen-dorf, President vun der Châmber.

17 Auer 13: «Le Chant de la Libération» (J. Schmidt).

17 Auer 16: Et schwätzt d'Madame Lydie Würth-Polfer, Buergermeeschter vun der Stad Lëtzebuerg.

17 Auer 22: D'Hymn «U Lëtzebuerg» (Lëtzebuerg de Lëtzeburger) gët gesonge vum Venant Arcnd, begleet vun der Harmonie Municipale vum Lampertsbiereg. – De Buste gët dévoiléiert.

17 Auer 28: Et schwätzt den Här Robert Krieps, Minister vun de Kulturelle Saachen.

17 Auer 34: De Comité SIGGY leet Blumme bei d'Monument. – Sonnerie Nationale (Musek Lampertsbiereg). – Den Här Nic. Sabus, Paschtour vum Lampertsbiereg, gët de Sege vun der Kiirch.

17 Auer 38: Et schwätzt d'Madame Colette Flesch, Presidentin vun der Demokratescher Partei.

17 Auer 44: «D'Hemecht» gët interpretéiert vun der Musek vum Lampertsbiereg.

18 Auer 15: Am Foyer vum Neien Theater: Eierewäin offréiert vun der Stad Lëtzebuerg – d'Musek vum Lampertsbiereg spillt Lëtzeburger Weisen.

Souwäit de Programm. An esou as et ouni Récken an Zécke gaangen.

De Comité «SIGGY vu Lëtzebuerg» woren déi hei Leit: Felix Steinberg, President; Lily Moro, Sekretärin; Marc Roeder, Caissier; René Schumacher, Simone Merten-Beissel, Vic. Elvinger, Membren.

De Buste vum Lucien Koenig huet de bekannte Kënschtler Lucien Wersallier geschafen a mam Architektbüro vun der Stad Lëtzebuerg an den Agank vum Stater Park, Lampertsbiereger Säit op e granite Stee gcsat. Et as nëmmen en etlech Schrëck vun dem «Blanne Jhang» sängem Monument, fir deen de Siggy sech säi ganz Liewe laang begeschtert huet, an dat wat nach Rescht vun him bliwwer wor, 1946 op Lëtzebuerg brénge konnt.

An deen *Brochure* déi erauskoum, wéi d'Monument ageweit as gin, gi mer esou munneches iwwer de Siggy, de Lucien Koenig, gewuer. Am Artikel vum Felix Steinberg gët dem L. Koenig säi Liewen a Striewen duergeluegt, déi sech «op Erënnerongen an Notize vum Siggy senger Famill a vu sänge Frënn» stäipt.

Well mer bei der Brochure sin, soll se virgestallt gin. Um Deckel eng faarweg Foto vum markante Kapp, dem Buste. D'Préface huet de Felix Steinberg geschriwwen. Dono beschreift den Henri Beck de L. Koenig als Schäfte vun der Stad Lëtzebuerg (A Monsieur Lucien Koenig, échevin). «Dem Siggy säi Liewen a Striewen», et war de Felix Steinberg, wéi virdru gesot, deen säi Liewen opzuechent. De Ger Schlechter erzielt vun «De Siggy, mäi Pätter» (Auszie aus enger Radios-causerie de 26.9.1981). Siggy, incarnation de l'«Amour Sacré de la Patrie» huet de Jules Jost als Auteur. Iwwer «de Siggy an der Politik» erzielt den Alphonse Oesch. Am Facsimilé gcsi

mer d'Nummer 3, 1948, Jor 1. vun «De Lëtzeburger Parnass, Korrespondenzblad vun der Akademie vu Lëtzebuerg». Nom 40er Krich huet de Siggy un engem Nationalinstitut fir Literaturpräisser gefrien. Hie wor de President vun der «Akademie vu Lëtzebuerg» an de «Lëtzeburger Parnass» wor hiirt Blat. Et kënnt dann eng Bibliografi Siggy vu Lëtzebuerg, nët komplett, zwou Strofe vum Lëtzebuerg de Lëtzeburger, déi nët bekannt sin, e Facsimilé vun 1915 vun «U Lëtzebuerg». De Jemmy Koltz (Jorgank 1909) erzielt iwwer de Siggy a sém Famill. Intressant as de Facsimilé vun der Nummer 1, Jor 1, «D'Natio'n», Revue vun der «Lëtzeburger Nationalunio'n» mam Editorial, dodru gehang de Comité vun der Nationalunio'n vun 1949 aus der Stad Lëtzebuerg an dee vu Péiteng, dee sech 1983 opgeléist huet, an an d'Actioun Lëtzebuergesch iwwergaangen as. Mir fannen dann e Schrëftstéck (Facsimilé) iwwer d'Orthografi, e Bréif, deen de Jos. Weber de 14. März (Jor ?) un den «Hër Sekretèr» schéckt a mélt, datt «De Manuskript fu möngem Dixoner den elo fex a fiérdech ass, hun ech eso ausgeärbecht. Wan der eng Kommission erwilt de d Fro fum Orthograf an d Wiër bröngt, dan enneren ech natirlech Alles no dér hiren Ideen». D'Beispiller vun der Schreifweis sin déi vum Dictionnaire vun 1906. De Bréif as mat fransésische Buschtawe geschriwwen, an dem Modell vun der Orthografi souwuel franséscher wéi däitscher. (Et heescht awer iwwerall de Jos. Weber wir Sekretär gewiescht, u wie schreift hien dann hei, an a wat fir enger Sektio'n vum Institut g-d. as d'Original?)

Prouwe vum Siggy sénger Handschrëft, «Spiichen a Schnoken vun an émt de Siggy», Noriff fir e gudden Mënsch, Lëscht vun de Leit déi hiirt bäigén hu fir d'Monument, nët ze vergiessen déi vill gutt Biller, alles dat gët e Bild vun engem Mënsch, dee fir säi Land a séng Heemecht geliden a gestriden huet, dee, mat sénge Frënn a Kollegen, an de Joren 1918, 1919 doudsécher vill gehollef huet, datt «Lëtzebuerg de Lëtzeburger» bliwwen as. D'Brochure as an der Dréckerrei Worré propper an uerdentlech gedréckt gin a mat sénge 64 Säiten a Bichelchen, dat een a sénger Bibliothék sollt hun.

De Lucien Koenig as den 10. August 1888 an der Aler Avenue zu Lëtzebuerg op d'Welt

komm. Hien huet séng Mamm jonk verluer, säi Papp gong an Amerika (as do 1940 am Alter vu 84 Jor gestuerwen), as bei der Groussmamm grous gin, gong nom Kolléisch 1908 op d'Université vu Paräis a Berlin, huet séng Kandidatur fir Professor den 9.11.1912 gemaacht, gouf 1914 Repetent am Athenäum, 1915 do Professor genannt, koom 1916 op Esch an d'Industrieschoul, vun do 1918 op Iechternach an 1919 an d'Industrieschoul (haut Jonge-Lycée) op de Lampertsbiérg, a blouf do bis en 1951 pensionnéiert as gin; bestuet wor e mat dem Amélie Cravatte vun Esch-Uelzecht.

Wéi sou vill Lëtzeburger, an apaart hien, wor hien ee vun denen «sic bieten nicht die Gewähr» a gouf fir d'éischt «dienstverpflicht» an du émgésidelt; dat wor den 31.3.1941; émgésidelt gouf en dono den 28. Januar 1943 mat sénger Fra an den zwee jéngste Kanner op Aussig-Schreckenstein, koom an aner Jageren a Mët 1945 woren se nees doheem.

Hien as du an d'Politik gang a gouf op der Lëscht vun dem Parti démocratique et patriotique 1945 an de Gemengerot gewielt, 1950 Schäffen, bis zu séngem Doud (15.9.1961). Bei de Chämberwalen 1951, 1954, 1959 as en als drëtze vu sénger Lëscht (dem Groupement) gewielt gin.

Et sief awer nët vergiess weinegstens z'ernimmen, datt en d'Wesekannerwierk gehollef huet grënnen, Mëmbler wor vun der Lëtzeburger Sproochgesellschaft (1923), an d'Dictionnaireskommissioun 1936-39 genannt gouf (nom Krich wor hien dat och, huet sech awer zrëckgezun), an, dat as säin Hauptwierk, d'Nationalunio'n den 10.8. 1910 mam Alphonse Bervard, Pol Besch geschaf huet, gehollef mam Jos. Tockert d'FNEL grënnen.

Um litteraresche Plang as e bekannt als äifrege Frënd vun der Lëtzeburger Sprooch, huet e sëlliche Gedichter, Theaterstécker asv. geschriwwen. A sénger Aier as e wuel eppes iwwer dat erausgang, dat wat een als «gutt» Lëtzebuergesch gesäit. 1926 krut e vum Lëtzeburger National-Institut de Literaturpräis, awer mat deem Bedéng, datt en all déi «onlëtzebuergesch Ausdréck, Biller a Sazwendungen» géif ewechsträichen, soss géif de Präis nët ausbezucht. Fir méi iwwer dem Siggy säi littera-

rescht Schaffc gewuer ze gin, soll een am Fernand Hoffmann sénger «Mundartdichtung» noschloen, d'Bibliographie hei hannendru kucken, an d'Brochure «Siggy vu Lëtzebuerg» zer Hand huelen.

Fen deen de Lucien Koenig, de Siggy kannt huet, wéss, datt en en härezensgudde joviale Mënsch wor, dee m.M. no, éierlech an oprichteg géuurtelt huet, deem säi Lidd «Lëtzebuerg de Lëtzebuerg» eis am Krich 1940-45, wéi ewell 1914-18, mam «Roude Léiw» e Fanal wor.

Dat Monument steet him zou. Um Lampertsberg huet eng nei Strooss säin Numm kritt.

II. Rinnen

Wouhier den Numm: Siggy

(Aus der Brochure: Siggy vu Lëtzebuerg)

«Wéi am Jor 1900 d'Groussmamm gestuerwen as, blouf de Lucien bäi Mononk a Mattant Batty, an hie gouf vun hinne mat hire siwe Kanner wéi hiren egene Jong opgezillt ... Ennerenän hu sech d'Kanner – a souguer Mamm a Papp – Siggy genannt an och de Koséng krut deen Numm aus deem hien herno «Siggy vu Lëtzebuerg» gemat huet.» (S. 10-11, F. Steinberg)

«Wéi hien an der Famill Wercollier gelieft huet, krut hien de Spëtznamm Siggy. Iien huet ni e Wuert driwwer fale gelooss, datt den Numm op de Sigfrid zréckzefiere wir ...» (Ger Schlechter S. 17)

Si haten all (an der Famill Wercollier) e Spëtznamm a sou gouf de kleng Luss de Siggy» (Jemmy Koltz, S. 36)

Bibliographie vum Lucien Koenig, Siggy vu Lëtzebuerg

(no der Brochure: *Siggy vu Lëtzebuerg; Geschichte der Luxemburger Mundartdichtung vum Fernand Hoffmann; Index verschafft vum Carlo Hury; Jong-Hemecht*). Pseud.: *Indutiomar. Juventus, Felix. Letzebuerg de Letzebuerg. Siggy vu Lëtzebuerg. – Iwwer de «Siggy vu Lëtzebuerg». Jonghemecht 1927. 2.*

1907 Domitian oder Aus den Tagen der Verfolgung (hist. Drama)

1909 U Lëtzebuerg (Hymn)

1913 Grouweniirz (Gedichter)

1914 Rakéiten: Kinneksblutt. De Léiw vu Lëtzebuerg (1946, II. Oplo, ëmgeännert). De Papp

1917 Stuurm (Gedichter)

1918 Mënschekanner. Annex zu Mënschekanner (Novellen)

1919 Direkter (Theaterstéck)

1919 Le Luxembourg au tournant de l'histoire

1920 Walram (nom Lessing, Philotas)

1920 Een Gedenkblatt zum 100. Geburtstag: Dicks

1925 Den Här Direkter Heureka (Theaterstéck)

1926 Den Här Professor as prësséiert (Theaterstéck)

1926 Vun den Héichten an den Déiften (Erënnung un de J.P. Beicht)

1927 Pro Patria (Theaterstéck – Drama)

1927-1933 An der Wiirkstad vun de Jonglëtzebuerg Dichter

1928 Ketten (nationalistesch Roman)

1928 Auf dem Wege zu einer Grammatik der Luxemburger Mundart

1929 Eng Schwéiermamm, véier Edemen an e Papagei (Theaterstéck)

1931 D'grouss Botz am Här Professor séngem Héngerjuck (Theaterstéck), 2. Oplo 1953

1933 De Mënschefresser (Theaterstéck)

1934 Rhamhospiz und «Lëtzebuergeser Wesekannerwierk» (1919-1934)

1934 Anarchistebomm (Theaterstéck), 2. Oplo 1952

1934 Briefe zur einheimischen Literatur, in: Lux. Volksblatt

1934 D'Wesekanner an d'Spidolsleit an der Lët. Dialektpoesie, in: Lët. Wesekand

1935 Einiges aus der Geschichte der alten Muttergotteskapelle auf dem Limpertsberg (1624-1796)

1935 Geplirpelt Patrioten (Nationalistesch Theaterstéck)

1935 Kleine Festschrift zur Enthüllung der Gedenktafel an der Stelle, wo früher die Muttergotteskapelle auf dem Limpertsberg stand

1935 Bekanntes an Onbekanntes zum Sëlwerjubiläum vum «U Lëtzebuerg», Jong-Hemecht 1935/36, Nr. 1-7/8

1936 Birgt der Liebfrauenkirchhof die letzte Ruhestätte der auf dem Limpertsberg (Glacis) hingerichteten Klöppelmänner?

1939 D'Lëtzebuerger Dialektdichter an d'Lëtzebuerger Onofhängegkeet

1939 D'Lëtzebuerger Komponisten an d'Lëtzebuerger Onofhängegkeet

1939 D'Lëtzebuerger Artisten an d'Lëtzebuerger Onofhängegkeet

1945, 1946 En Dichterconcours zou Lëtzebuerg, in: D'Hemecht

1946 Mclusina-So (Kannertheater)

1947-1949 Lucilinburhuc (Nationalistescht Christusepos)

1947 Himmelliichten (Gedichter)

1947 Geeschter iwwer der Hemecht (Theaterstéck)

1947 Georges Washington (Theaterstéck)

1948 D'Indianer am Kolléisch zou Dénsgeskirchen (Theaterstéck)

1948 Indutiomar (Trauerspill)

1948 Luxembourg for ever (folkloristescht Theaterstéck)

1950 Déi aus der Alstad (Theaterstéck)

1951 Déi aus der Alstad (Theaterstéck)

1953 E puer Säiten aus dem Siggy séngen Erënnerongen (De Lët. Ex-Militär No. Spécial)

1955 An ower Millionär (Theaterstéck)

1956 Jugenderinnerungen eines Unbekannten (Journal)

1957 Kolléischerinnerungen eines Unbekannten

Erausgin huet hien

(an der Lët. Nationalunion)

C.M. Spoo: Gesammelt Wierker (1920)

Michel Lentz: Wantergréng (1920)

Dicks: Gesammelte Werke. 3 Bänn (1923/1924)

Josy Imdahl: Déi vum ieweschten Haff

Felix Thies: Marc Bruno

Max Goergen: Lëtzeburger (1924)

Hie wor dann natiirlech och den Haaptmann vun der Zäitschrëft «D'Natio'n» (1915) vun der Lëtzeburger Nationalunion. Dernieft huet de Siggy jidderengem, deen e gefrot huet, eppes fir séng Brochure oder cgäl zu wat fir enger Saach säint bäigesteiert, wéi dat, wat e geschriwwen huet, e.a. beim Kongkur fir d'Éislécker Ham, séng reliéis Texter wéi d'Sankt Greinslidd, d'Schetzellidd, d'Donatuslidd, d'Muttergottes-

lidd, d'Marschlidd fir Groussherzoginsdag (Jonghemecht 1937, Sait 198/9).

D'Rieden, déi gehale gi sin:

Den Här Minister Robert *Krieps* hat kee schrëftlechen Text vu sénger Ried. Hien huet d'Resistenz vum Siggy betount, iwwer séng Aktivitéiten an der Nationalunion a vun dem litteraresche Schaffe geschwat.

Ried vum Här Leon *Bollendorf*, President vun der Châmber, Schäfte vun der Stad Lëtzebuerg, 23. Mee 1987

Dir Dammen an Dir Hären, léif Frënn vum Siggy vu Lëtzebuerg,

Den 19. Mäerz 1953, bei de Budgetsdebatten, huet den Deputéierte Lucien Koenig an der Châmber an enger Ried, wéi nëmmen hien eng konnt halen, ee leidenschaftlechen Opuuff un d'Regierung gericht, dach endlech enger Parti berühmte Lëtzeburger aus Geschicht, Litteratur, Konscht, Musek a Wëssenschaft, ee Gedenksteen ze setzen. Hien huet gesot, datt wann een duerch d'Stroosse vu grouse frieme Stied géng goen, een op Schrëtt an Trëtt Monumenter géng begéinen, déi d'Undenke vu berühmte Männer a Frae veréiwege sollen. Hien huet deemools zum Beispill plädéiert fir de Jean Gaspard de Cigignon, de Graf Siegfried, d'Gräfin Ermesinde, de Jhang de Blannen, de Pränz Hary, den Emmanuel Servais an esou weider, a gemengt, et wär wiirlech un der Zäit, hinnen an aneren, zum Beispill am Park zu Lëtzebuerg, e Monument ze setzen, wat kee Mastodont misst sin: en einfache Sockel mat engem Buste drop géif dee schwachten Dénsgesch leeschten. An dat Ganzt hätt och absolut näischt mat Parteipolitik ze din.

Abec, ech ka mir virstellen, dass de Siggy vu Lëtzebuerg haut de Mëtteg méi wéi zefridde vun do uewen, mat schmunzeleger Minn erofkuckt an héchstens e bëssche verwonnert as, datt hien, wat d'Monumenter ubelaangt, elo nach *virum* done meeschte vun denen un d'Rei kënnt, fir déi hie mat Recht eng grouse Veréierung hat. D'Plaz fir dat ze maachen, kënnt nët besser gewielt gin, hei am ieweschte Park

vis-à-vis vum Lampertsbiërg, wou hien esou laang gewunnt huet, op där Plaz also, laanscht déi hien a séngem Liewen esou dacks gaangen as. An och d'Ausféierung vum Monument vum Lucien Wercollier entsprécht sénge Recommandatiounen aus der virgenannter Ried. An datt esou eng Saach absolut näischt mat Participatioun ze din huet, geet am beschten doraus ervir, datt haut hei Vertrieber vum alle grouse Parteien d'Wuert ergräifen, fir eis de Personnage an Erënnerung ze bréngen, dee säi ganz Liewe laang en dapere Verfechter vum eiser Lëtzebuerger Egestännegkeet war. Hien huet och bestëmmt näischt dergéint, datt hien elo net wäit ewech vum deem Steen veréiwegt gët, deem d'Forainen dem Grënner vum der Schubertfouer, dem Jhang de Blannen opgeriicht hun. Well während bal 40 Joër hat de Siggy perséinlech Campagne gemaach fir deen, deen hien als de leschte vum onse grouse Lëtzebuerger bezechent huet. Hie war op een Hoër weinst sénger Passioun fir den Held vu Crécy a séngem prakteschen Examen, fir Professor, duerchgefall, well de fréiere Regierungsrat Henrion gemengt hat, hien «Koenig», hätt besser, sech fir dem Jhang de Blanne säi Papp, den Hary VII. anzesetzen. Den Examineur gouf iwwer dem Siggy séng Tockegkeet weinst dem blanne Jhang esou hafteg, dass en e schwéieren Dictionnaire, dee grad virun him long, erwëscht huet an esou fest iwwer de groussen Dësch vum Gymnas gejummt huet, datt de Siggy gemengt hat, den Här Henrion géif hie wëllen erschloen.

Dës Anekdote fir Iech ze soen, wat fir e grouse Veréierer vum Jhang de Blannen de Siggy war. Ech hun d'Zäit net, Iech hei déi Ried virzeliesen, an där hien de 24. März 1955 an der Chamber erzielt huet, wat an der Grafkapell zu Castell an Däitschland virsechgoung, wéi eng Lëtzebuerger Delegatioun 1946 dem Jhang de Blanne säi Graf a säi Sarg opmaache gelooss huet a sech iwwerzege konnt, datt d'Schanke vum dem grouse Lëtzebuerger, trotz denen 12 Migratiounen vu séngen Iwwerreschter no séngem Doud, nach all do waren. De Volleksmond behaupt, de Siggy hätt deemools, no engem Bléck an d'Lued, kuurz mä fest gesot: Et as en! Duvunner seet hien a sénger Ried zwar näischt, mä awer, datt no enger Inspektioun vum Lëtzebuerger Mili-

tärdokter an, besonnesch nodeem ënner dem «Schädel» vum Jhang de Blanne en ale Pergament a laténgescher Sprooch fond gi war, wou drop stong, dass am Sarg d'Iwwerreschter vum Grof Jhang de Blanne léigen, kee méi vum der Kommissioun dorunner gezweiwelt hätt.

Sou war de Lucien Koenig, deen zäitliewens schon am ganze Land nëmme méi als de Siggy bezechent gouf. Besser wéi an deem Numm, dee vum deem vum Grof Siegfried ofgeleet war, hätt de Lucien Koenig séng Léift a säin Engagement fir ons Sprooch, ons Lidder, ons Littérature, ons Erënnerungen an ons Geschicht, net kënnen zum Ausdrock kommen. Hie war ee sympatheschen an a muencher Hinsicht bewonnernswäerten Unikum: ee Mann, e Lëtzebuerger mat Leif a Séil, wéi et der all Jorhonnert nëmme e puer gët. Dat, wat hie gesot a verlaangt huet – och wann et heiansdo op Oflehnung gestouss as oder och zu späteschen oder ironesche Bemierkunge gefouert huet – hat meeschtens Kapp a Fouss. Dat geet am beschten ervir aus de Rieden, déi den demokrateschen Deputéierten Lucien Koenig – hie war dat vum 1951 bis zu séngem Doud, de 15. September 1961 – an der Chamber gehalten huet.

De Lucien Koenig war vu Beruff Professor. Als Student war hie selwer keen Engel gewiescht an en huet méi wéi emol eng gestëbt. Dofir huet de spéidere Pädagog bestëmmt och esouvill Versteesdemech gehat fir duerchdriwwe Studententricken.

Hien hat op der Sorbonne an zu Berlin Philologie studéiert an huet 1912 säin Doktorat an Däitsch an a Latäin gemaach. Dës huet awer net verhënnert, dass him besonnesch eis Lëtzebuerger Sprooch un d'Häerz gewuess war. An dat, wat hie fir si säi ganz Liewe laang geleescht huet, sicht séngesgläichen. Wat fir eng Satisfactioun hätt hie gehat, wann hien nach derbäi gewiescht wär, wéi d'Chamber duerch e Gesetz d'Lëtzebuergesch zu eiser Nationalsprooch erklärt huet!

Aner Riedner wäerten Iech haut op séngem Éicrendag vum dem Lucien Koenig sénge Meriter als Lëtzebuerger Dichter a Schrëftsteller an als grouse Patriot verzielen. Wann een awer op säi Beruff als Professor zréckkënn, muss ee

virun allem ervirhiewen, datt hien e begeeschtert Frënd vun der Jugend war an ëmmer erëm versicht huet, denc jonge Leit dat mat op de Wee ze gin, wat senger Meinung no onentbierlech war, fir aus hinnen gutt Lëtzebuerger an trei Buerger ze maachen: Léift zur Hemecht, Begeeschterung fir eis Geschicht an eise Patrimoine culturel an de Stolz an engem, wann och klengen, mä fräien an onofhängege Land ze liewen. Hien hat räichlech Geleënhheet dozou, well en huet als Professor een Tur duerch déi meescht vun eise grouss Schoulen aus där Zäit gemaach.

Sou war hie Professor am Athenäum, an der Industrie- an Handelsschoul zu Esch, am Gymnas zu Iechternach an an der Industrie- an Handelsschoul hei an der Stad, dem spéidere Lycée de Garçons.

Et as an dëser Schoul, wou hie bis zu senger Pension gewierkt huet a bei senger ville Schüler de Souvenir vun engem gudden a verständnisvolle Professor hannerlooss huet.

Hie koum awer och du nach nët zur Rou, well dat hätt sengem Temperament ganz a glat nët entsprach. De Siggy huet nämlech vun deem Moment un eng nei Passioun entdeckt, an zwar d'Politik: de fairen, opriichtegen an iwwerzeugten Asaz, um Plang vum Land als Deputéierten an als Schaffer a Buergermeeschter ff. vun der Haaptstad, dat alles zum Wuel vum Land a senger Buerger.

Wéi ech an dene leschten Dég d'Rieden nogelies hun, déi hien a sengen Deputéiertejoren an der Châmber gehalen huet, war ech begeeschtert vu sengem Stil, senger defterger Sprooch – hien huet natierlech meeschtens, mä nët ëmmer, op Lëtzebuergesch geschwat, mä awer och vum Inhalt vun deem, wat hien ze soen hat: Hien huet, do as keen Zwicwiel drun, dem Vollek op de Mond gekuckt an dobäi ville vu senger Matbuerger aus dem Häerz geschwat ...

Datt hie gescheit a witzeg war, huet hie schons a senger eischer Ried an der Châmber bewisen. Si as esou ugaangen: «Dir I lären, et as gewënnlech esou, datt de Professor senger Schüler gutt Rotschléi gët, ech hun awer ee Schüler, een dichtege Schüler» – ech weess nët wien e gemengt huet – «dee scho 15 Joër hei an der

Châmber as, an dee mir, wéi ech gewielt war, gesot huet: 'Wann Dir an der Châmber sid, dann haalt de Mond 3 Méint zou, a lauschtert, wéi et do zou geet.' Ech follegen deem Rot an hu wëlles, mer 3 Méint laang e Maulkuerf unzedun.»

De Siggy hat an der Châmber e puer Sujet-en, déi him besonnesch un d'Häerz gewuess waren. Sou huet hien all Joër beim Budget zum Kapitel vun der Konscht, vun der Litteratur a Wissenschaft geschwat. 1953 as hien an deem Kontext erëm eng Kéier op déi offiziell Lëtzebuerger Orthographie zrëckkomm. «Mir hun», sot en, «kléng geholl, bis elo nët manner wéi 50 Orthographien vun der Lëtzebuerger Sprooch am Land. Jiddereen, deen 10 Zeilen op Lëtzebuergesch schreift, fënt eng nei, fir ze beweisen, dass hien ee patente Kirel as. Ech wor och alt bei dene patente Kirelen, sin ower huerteg méi weis gin ... 1921 gouf den Här Bech Generaldirekter vum öffentlechen Unterricht. Mir sin zënter der Universitéit matenee befrënt an ech duecht 'ite ad Josephum'. Elo oder ni muss d'Saach mat der Orthographie an d'Rei goen. Ech hun also mat vill Eloquenz dem Här Bech dat selwecht Uleies ënnerbreet wéi ech et virdrun dem Här Nic Welter gemaach hat a krut zur Äntwert 'Ec Lëtzebuerg Minister ka keng Orthographie dekréieren, dat kann nuren eng Akademie' ... Wéi ech mech nët gin hun, sot den Här Bech schliesslech zu mir: 'Héiers de, du kanns mech mat denger Orthographie klibberen.'» Mä dat huet de Siggy weider nët découragéiert.

Wéi streng hien an dëser Hisiicht war geet am beschten aus der selwechter Ried, e bëssche méi wäit, ervir: «Lien Dag hun ech de Grousspapp vun engem vu méngen Schüler, ech hun den alen Här schons laang kennt, begéint, dee mir ganz am Vertrauen an der Dir sot: 'Ech mengen, onsem Jong säi Professor vum Lëtzebuergesch, ech hun den Numm vum Här vergiess, as selwer aus dem Haischen, soss kënnt hien dach nët de Bouwen esou eng verjhaust Orthographie anriichtere wëllen.' De Professor en question wor ech selwer: Ech hu mer ower näischt mierke gelooss. No där nächster Stonn vum lëtzebuergesche Cours sot ech zu ménger Classe: 'Mierkt Iech, déi Orthographie déi mir

studéieren as nure fir Iech jonk Kadetten, nët ower fir Är Pappen a Mammen déi bei hirer aler Orthographie bleiwe sollen. A wann ech héieren, datt nach ee vun Iech mat där neier Orthographie säi Bopa op de Bam dreift, dann zerknuppen ech e wéi een Nössak.»

De Siggy hat awer och säng Menong, meeschens eng ganz gutt, iwwer aner Uelchs, déi him um Häärz luchen. Sou sot hien enges Daags an der Chämber, wéi en iwwer d'Lëtzebuerger Medercher geschwat huet «Vous serez d'accord avec moi pour dire que nous leur devons beaucoup plus d'intérêt, beaucoup plus d'encouragement et beaucoup plus d'aide financière. Rappelez-vous, Messieurs, les hautes qualités de vos propres filles, de vos épouses, de vos mères, grand-mères et sœurs. Dites-moi si j'exagère quand je prétends que nos jeunes filles luxembourgeoises n'ont rien à envier à personne, ni au point de vue bonté du cœur, assiduité au travail, intelligence, bon goût, savoir vivre et savoir faire, loyauté et bonne humeur. Regardez leur gentil minois, le chic de leurs toilettes, mais ce qu'il faut apprécier encore plus, c'est leur dévouement pour les bonnes œuvres»

An en huet drugehaangen: «Il y a un demi-siècle, le célèbre romancier français Marcel Prévost a dû encaisser une verte réplique pour avoir écrit dans un de ses romans que si l'on rencontre en France une bonne d'enfant, c'est sûrement une Luxembourgeoise, laissant entendre par là que nos jeunes filles luxembourgeoises n'étaient propres à rien qu'à cette occupation. Dans la suite l'homme de lettres français a certainement appris qu'il avait fait erreur et que les jeunes filles luxembourgeoises n'avaient pas besoin de faire la courbette devant les jeunes Françaises.»

Gären huet hien och zu den Eaux et Forêts an zu de Ponts & Chaussées geschwat, an ëmmer huet hien a senger direkter Sprooch den Nol op de Kapp getraff. Beim Unterréchtskapitel sot hien eng Kéier: «Nos enfants apprennent beaucoup aux écoles primaires et primaires supérieures, il n'y a pas à dire. Ce sont des puits de science quand ils sortent de ces établissements. (Mais l'enseignement se doit de ne pas seulement garantir l'instruction nécessaire à notre jeunesse, il lui faut donner en plus une solide

éducation.) Bourrer le crâne de toutes espèces de connaissances utiles, c'est parfait, mais former le caractère des enfants, en faire des hommes de valeur, c'est aussi important, peut-être même davantage.»

Dir git zou datt dat wat hien deemools gesot huet och nach haut richtig as.

An hien huet och enges Daags gemengt, datt d'Dankbarkeet eng Dugend wär, déi him ëmmer gutt gefall hätt, well se eben sou selen as. Hie kann sech jo dann op alle Fall nët iwwert eis haut hei bekloen! Ech sin iwwerzeugt der-vun datt dir, nodem der des Extrait-en aus dem Siggy sänge Rieden héieren hut, Loscht drop kritt hut, des eemol eng Kéier in extenso nozeliesen. Ech kann iech se nëmme rekommandéieren. Dir sid mat mer cens, dat de Siggy wiirleech säi Bescht gin huet, fir de geeschtege Räichtum vum Lëtzebuerger Vollek méi grouss a méi wäertvoll ze maachen.

Wa säi Buste elo an e puer Minuten dévoiléiert gët, steet hien rëm matten ënner eis, a säi charakteristesche Kapp wäert denen, déi wéi ech laang mat him zesumme geschafft hun, de Siggy rëm an allerbescht Erënnerung bréngen.

De Siggy ka berouegt sin, Lëtzebuerg gehéiert nach ëmmer de Lëtzebuerger, an si wäerten alles maachen, fir datt dat esou bleift!

Et hätt een him egentlech missten op säi Graf des Wieder vum Lentz schreiwen:

*«Hei rout e Lëtzebuerger Kand
Deem näischt méi léif wor wéi säi Land
Dat hien am Hierz duerch Freed a Ploen
Huet allenenne matgedroen.»*

Usprouch vun der Mme Lydie Wurth-Polfer, Buurgermeeschter

Léif Famille vum Siggy vu Lëtzebuerg
Léif Frënn a Bekannter vum Siggy.

Ech si frou als Buurgermeeschter vun onser Stad e puer Wuert bei deser Feierstonn dierfen ze soen an domat de Siggy dierfen ze éieren.

Obschon ech keng perséinlech Souvenirer un de Siggy vu Lëtzebuerg hun, ech hat nach keng néng Jor wéi hien am September 1961 gestuer-

wen as, schéngt et mir dach wéi wann hie mir e léiwe Bekannte wär.

Wat ech vun him héieren hun, wat ech iwwert hie gelies hun – speziell an där schéiner Brochure, déi bei der heiteger Gelcënheet erauskoum – d'Fotoën, déi ech konnt gesinn, all déi Impressiounen maachen, datt de Siggy vu Lëtzebuerg fir mech lieweg gët a Gestalt unhëlt.

Mir sin haut zesumme komm, fir un e gudder Lëtzebuerg ze erënneren.

De Siggy wor säi Léiwe laang senger Stad a sengem Land trei. Hien huert sech fir si agesat als Dichter an als Schrëftsteller, als Konschjen an als Schaffen, als Deputéierten. Als Professor wor hien am Déngscht vun der Jugend.

De Siggy wor en Idealist; wéivill gin et där an der Politik? Hie wor e Mann mat Humor; wéivill gin et där an der Politik?

Hien hat säi Lëtzebuerg, a séng Lëtzebuerg gär. Dofir wor hien och beléift. Dofir éiere mir dee Mann och haut.

Säi Buste steet clo hei an dem Park, tëschent dem Lampertsbiere, séngem Wunnsätz, an der Stad, mat der Gemeng. Dës Gemeng, déi de Schaffe Lucien Koenig esouguer während enger ganzer Zäit geféiert huert, wéi de Buurgermeeschter Emile Hamilius krank wor. An dës Period fale verschidden Evenementer, wéi z.B. den Empfang vum belsche Kinnek, un déi gären – an dacks mat Schmunzelen – erënnert gët.

Bei dëser Feierstonn wëllt d'Stad Lëtzebuerg dem Siggy nach comol Merci soen, fir all dat Gutts, wat hie fir si gemaacht huert, fir déi Léift, déi hie fir d'Stad an hir Bürger bewisen huert.

Säi Buste as elo am Park, no beim Blanne Jhang, dem groussen Lëtzebuerg Grof, nët wäit vun engem groussen Dichter, dem Victor Hugo, an och nët wäit vun engem Mann, dee fir de Friden tëschent de Mënschen agegratt as, dem Gandhi.

De Siggy vu Lëtzebuerg as a gudder Gesellschaft!

Léif Frënn!

Erlaabt mer nach, fir ofzeschlëssen, de Wunsch auszudrécken, datt dem Siggy säi geschriwwent Wierk méi bekannt gët an och méi lieweg bleift.

Mir erënneren ons un de bekannte Saz:

Roude Léiw bewaach d'Feld

Lëtzebuerg de Lëtzebuerg

a soss kengem op der Welt.

Dës Wierk entsprécht wuel groussen Deels Zäiten aus onser Geschicht, wou d'national Identitéit mat Gewalt vu baussen hi bedrät gouf. Mä och haut, wou mer fir e Verenegte Europa astin, si mir fest entschloss ons national Identitéit héich ze halen.

Usprooch vun der DP-Parteipresidentin
Colette Flesch

Här Chamberpresident,
Här Staatsminister, Här Minister,
Här Vize-Präsident,
dir Här Verrieder vum Staatsrot,
Madame Buurgermeeschter,
léif Membre vun der Famill,
léif Kollegen,
dir Dammen an dir Hären,

Méng Virriedner hu schon op di Villfältgheet vun der Personalitéit vum Här Professor Lucien Koenig, vum Siggy wéi hien am ganze Land genannt gët, higewisen, de Pädagog, de Patriot, de Schrëftsteller, de Resistenzler, de Gemengepapp.

Erlaabt mir als President vun der Partei, déi de Siggy vu Lëtzebuerg gehollef huert grënnen, an där hire Reien hie gewierkt huert, fir déi hien sech agesat huert, bei dëser Gelcënheet, mäi Stolz an mäin Dank ze soen.

Mir si stolz esou e Mënsch ewéi de Siggy zu de groussen Perséinlechkeete vun onser Partei kënnen ze zielen. Mir sin dankbar, dass hien an de schwéieren Nokrichsjoren mat senger Frënn a Kommeroden Alphonse Osch, deen haut bei ons as, Gaston Diderich, Emile Hamilius, déi nët méi ënnert ons sin, a villen aneren d'Initiative geholl huert de «Groupement Patriotique et Démocratique» ze grënnen, gestëtzt op de Prinzipien vun der Resistenz a vun der nationaler Unioun, am Intérêt vun enger offener Gesellschaft vu mëndege Bürger, déi all Diktatur offenen, esouguer déi vun de politesche Parteien.

Wat ëmmer crëm zum Ausdrock kënnt, wa vum Lucien Koenig, vum Siggy geschwat gët – egal a wat fir enger Qualitéit mä och (a besonnesch) a sénger Egeschaft als Politiker – dat as säi grousst Verständnes fir séng Matmënschen, séng déif Mënschlechkeet.

Dee Message vum Siggy as warscheinlech deen dee mer sollte ganz besonnesch behäerzen an der heideger Gesellschaft, wou mer konfrontéiert si mat komplexe Problemen, mat enger rasanter Entwécklung vun der Technik, mat neie Forme vun der Communication, lauter Elementer, déi dat perséinlecht an dat mënschlecht ëmmer crëm e bësschen an den Hannergronn stellen.

Ëm wat geet et, wa mer vun individuellen a politesche Rechter schwätzen, vu Mënscherechter, vum Ëmweltschutz, vum wirtschaftleche Wuesstum a Wuelstand, vu sozialem Fortschritt? Da geet et ëm de Mënsch.

Ëm wat geet et bei der Gemeng, bei der Chamber, bei der Regierung? Ëm de Mënsch.

Et as de Mënsch, dee mer müssen an de Mëttelpunkt vun onsen Iwerleunge stellen an onst Wiirken huet nëmme Sënn, wann et sech do duercher fir all an der Welt, fir all an onsem Land, e bëssche besser lieve léisst. Dat as e Prinzip, deen de Siggy ni aus den Ae verluer huet.

Mir fannen och warscheinlech an där Suerg den Urspronk an d'Erklärung vu séngem déiwem a stolze Patriotism. Woufir huet hien sou staark op d'Iddi vun enger Lëtzebuurger Nation insistéiert? Aus wat fir enger Ursaach huet hien sech onermiddlech fir ons Sprooch agesat? Wisou as mat sénger Hymn «U Lëtzebuerg» eng nei Devis fir d'Lëtzebuurger entstan an as de roud Lëiw zum gelleche Symbol fir ons all gin? Woufir wollt hien onbedéngt de Blanne Jhang op Lëtzebuerg zréckbréngen? Well et him ëm d'Lëtzebuurger gaangen as. Well en all déi Leit, di zu Lëtzebuerg doheem sin, wollt zesumme schweessen, hir Identitéit affirméieren, derfir suergen, dass duerch d'Konfirmation vun onsem Zesummegehéieren, jiddfer Eenzelne vun ons sech sollt méi gebuerge fillen.

Op de Risiko hin eppes ze soen, wat verschidder vläicht als Paradox emfannen, géing ech

mengen, dass dee Message vum Siggy haut besonnesch aktuell as.

D'international Relatiounen si gekennzeechent – mer liesen et all Dag an der Zeitung – vun der Konfrontation vun den zwou Supermuechten – mä ower och vun enger ëmmer méi grousser Interdependenz. Mir kënnen als klengt Land nëmme bestoen, wa mir ons bewusst si vun onser Identitéit a vun onser Egestännegkeet. Mir müssen als Nation zesummebestoen a wessen, dass mer zesummegehéieren, all déi di hei op Lëtzebuurger Buedem doheem sin.

Mir wëllen zesummen an dësem Deel vun der Welt dat grousst fräiheetlecht Europa bauen. Och do wësse mer, dat ee vun dene ganz besonnesche Räichtemer vun dësem Europa an onser nationaler an regionaler Diversitéit besteet. Et as keen Zoufall, wann een haut iwwerall an Europa eng Besënnung ka feststellen op national kulturell Wäerter, op regional Sproochen a Gebräicher. Ouni dass domadder e vereent Europa a Fro gestallt wär. Ganz am Géigendeel!

Grad an dëser Zäit as also dem Siggy säin Appel een dee kee vun ons dierf iwwerhéieren.

Wa mer ons haut hei zesumme fannen, fir un hien ze denken, fir säi Monument – säi Steen – anzeweien, da maache mer dat mat Dankbarkeet, fir dat wat hien dem Land, der Stad a jiddferengem vun ons gin huet.

Bei dëser Geleënheet wëllt ech och dem Här Lucien Koenig sénger Familjen, di haut bei ons as, félicitéieren. Séng Kanner, Kandskanner an all séng Famill denke sécher un alles dat, wat hien hinne bedeit huet. Fich hoffen, dass d'Tat-saach, dass Stad a Land haut deem grouss Lëtzebuurger hir Opwaart maachen, hinnen och L'freed gemaach huet.

Ech wëllt och nach e puer Leit Merci soen, ouni déi et net zu dësem Monument an zu dëser Feier komm wär.

Fir d'ëischt dem Comité Siggy vu Lëtzebuerg, ouni deen näischt geschitt wär an, virun allem dem Papp vum Gedanke vun dësem Monument a President vum Comité, dem Felix Steinberg.

Dem Sculpteur, dem Lucien Wercollier, deen an sénger Aart e staarkt, ausdrocksräicht Wiirk ge-

schafen huet, dat de Siggy csou richtig erëm gët.
(«Et as en»)

Dann all denen, di op esou vill Manéieren duer-
zou bäigdroen hun, dass et haut konnt zu dëser
Feierstonn kommen. Duerbäi wëll ech natiir-
lech d'Stad Lëtzebuerg nët vergiessen.

Ech menge mir sin all frou haut kënnen derbäi
ze sin, fir dem Siggy vu Lëtzebuerg onsen Dank
an Unerkennung entgéint ze bréngen.

Et as den Dank vu senger Partei,
vu sengem Quartier, de Lamperberg,
vun der Stad Lëtzebuerg,
vum ganze Lëtzeburger Land.

Zeitungsschnëppelen

AVIS

Den onvergiessleche «**Siggy vu Letzeburg**» krit am Fréijor
e Monument am Stad-Park gesat. De Buste as signéiert **Lu-
cien Wercollier**.

Bei deer Geléenheet kënt och eng Brochure eraus iwert de
Mënsch, Dichter, Patriot a Politiker «**Siggy**».

En Organisations-Comité huet sech zesummegeat fir dës
Plangen ze verwierklechen.

All «don» derfir as wëllkëmm op den **CCP No 87359-59** «**Co-
mité Siggy vu Letzeburg**».

Merci am virus !

E Monument fir de „Siggy vu Lëtzebuerg“

Zur Zeit geistert eine Anzeige
durch den einheimischen Blätter-
wald, in der ein anonymes Komitee
Spenden sammelt für eine Büste von
Lucien Koenig, alias „Siggy vu Lët-
zebuerg“, die im Stadtpark aufge-
stellt werden soll.

Wenn man weiß, daß Lucien Koe-
nig als „Dichter, Patriot und Politi-
ker“, wie er in der Anzeige darge-
stellt wird, dies alles aus einem äußerst national-
istischen Gemüt heraus gewesen ist, das nur unter
den Zeichen der Kriegs- und ersten Nachkriegs-
jahre zu verstehen ist, dem erwacht der Verdacht,
daß dieser Mann nunmehr für nationalistische
Zwecke herhalten soll, die einer bestimmten Geistes-
richtung bestimmter nationalistischer Nostalgiker
von heute lieb und teuer sind.

Und siehe da, soweit wir in Erfahrung bringen
konnten, stehen hinter dem Anonymat Leute, die im
„journal“ die nationalistische Feder schwingen und
zum Teil selbstverständlich auch der faschistoiden
FELES angehören. Was anzunehmen war. Ihr jb

(tageblatt / 24. 1. 1987)

e Këppche fir EIS SPROOCH

Fir de „Siggy vu Lëtzebuerg“

Et kënn engem leed din, wann e Mann wéi de „Siggy vu Lëtzebuerg“ op egal watfir eng Fassong géng an eng Zeitungspolemik eragezued gin. Wien dem Professor Lucien Koenig (wéi hie jo mat séngem „zivillen“ Numm housch) séng Zäit, säi Liewen a säi Schaffen an déi richteg Rumm setzt, deem kann et nët afalen, nach um Verdéngscht wëllen ze rëselen, deen den Här Koenig hat, huet a behält! Loosst äis do all Polemik ënnerwee loossen; hei zielt keng Parteifaarf a keng sougenannt Ideologie, hei gët et nëmmen eng Fro an eng Äntwert: Huet de Siggy eppes fir eist Land a séng Leit geleeht? Jo!

Et as ni eng Schan, wann een sech nët schummt, dat Gutt ze respektéieren, egal vu wien an aus watfir engem Eck et kënn. 2×3 gët ëmmer 6, ob et mam Bläistëft oder mam Bic, mat Kräid oder Pënsel, grouss oder kleng, gréng oder blo, rout oder schwaarz geschriwen as. Wa Leit dru geduecht hun, fir dem Siggy séng 100 Joer e Büst am Staatder Park opzeriichten, dann hun si recht ... si eieren domat d'Verdénkschter vum Mann an och – firwat nët?! – sech selwer; egal ob mir der dësen oder deen elo mengen, hannert deer Saach sténg Leit oder Iddien, mat deenen ee soss vläicht – oder garantéiert – nët d'accord as ... wat bleift, as d'Undenken an de Merci fir e sympatheschen a wichtegen Lëtzeburger; all de Rescht as ganz séier fuddelecht Emgeréits. Mir gin alleguer eng Kéier „eiser Wee“ ... d'Monument as fir „herno“.

Ganz sécher war de Siggy en Nationalist. Ower hie war et an enger Zäit, wou eist Land a séng Institutionen un engem kleespere Fuedem hongen; hie war et an de Joren, wou et sech entscheed huet, ob mir e Motz-Eck vu Frankräich, en iwerflëssege Blinddarm vun der Belsch ... oder en eegene souveräne Staat gänge bleiwen. Hie war Nationalist, wéi déi „Déck“ rondrem äis wéi op enger Kasperleksbühn un äis geféngert hun. De Siggy war e fanateschen Nationalist a Patriot, wéi et „fir d'Fräiheet a fir d'Land“ gong, esou wéi den Nik. Welter a séngem „Wilhelmus“ schreift ... wien „Im Dienst“ vum Ni. Welter gelies huet (et as nach do!), dee versteet, datt den Dichter Welter nët vun „über den Wolken“ geschwat huet ... do wou d'Fräiheet, wéi et schéngt, keng Grenzen huet. Dem Siggy säi „Lëtzebuerg de Lëtzeburger“ as e ganze Programm vu Feier a Flam fir säi Land; fir eist Land! Et as awer geschriwen an enger bestëmmter Zäit, aus enger histoirescher Situatioun eraus ... an huet vru 50 Joer op d'Situatioun gepasst ewéi d'Fauscht op d'Aen.

Gewëss kann een sech iwert dem Lucien Koenig séng litteraresch Aarbecht zermeeschteren, an esouguer séngem Lëtzebuergeschen de Baart maachen ... over eppes kann a soll een nët: alles zesummen an engem Dëppe brutschen an et dono mat der Schwéngsboll servéieren. Dofir soll de Siggy äis ze schued sin. A séng Plaz a sénger Zäit vill ze wichteg!

Lex Roth

(Lux. Wort / 19. 2. 1987)

Félix Steinberg

E puer Wuert iwert de Siggy

Esou wor et bei him ugaang.

Wat en hei oder do an anere Länner gesouch, dat hat him Pléséier gemaach. Se hun do hir grouss Leit gedéiert an hinne merci gesot fir dat wat se Gutts gemaach haten.

Sou hate se déisäit der Musel de Lëtzebuenger, déi eng Käserkroun gedroen haten, Monumenter gesat – wéi de Jemmy Koltz an der Plakett «Siggy vu Lëtzebuerg» schreift *) – mee doheem wir keen op déi Iddi kom. Wéivill Lëtzebuenger wéisste se op de Fangeren opzezielen, wéivill Stroossen hei am Land sin op si gedéiert? Jhust vum Blanne Jhang, dem Lëtzebuenger, dien och béimesche Kinnck wor, wousste se, dass en hinne d'Schouberfouer erfond hat.

Dem Blanne Jhang? Dem Siggy – alias Lucien Koenig – wor eng Späicherlicht opgaang. «Dat wir eise Mann», hat hie sech gesot ...

De Siggy wor nüt wéi déi aner. Sou heescht et am uewen zitierete Bichelchen, wou iwer säi Liewen a Striewe Rieds geet. Hie wor nüt nëmme der Hemecht hirc beschte Stuel, mee en as och op Schrack an Tratt opgefall, well en anescht wor wéi vill aner. A sänge Jugendjoren als Wesekand, de Stodent, bei dem schonn allerhand gekéngt as, de Professer, die wéi e Papp wor fir séng Jongen – maache se nüt mat dienen am meeschten den Uz déi am populärste sen? De Familjepapp, die fir séng Leit do wor. De Poet, die sou léif der Natur hir Séil besongen huet, dien ower grad esou impulsiv wor, wa séng spatz Fieder eng uerg Waff gin as fir fir säi Land ze streiden. Dann huet de Patriot aner Tein ugeschlon, da wor en a séngem Element, dann as e virausgelaf an huet dobäi déi aner matgrapp. «Lëtzebuerg de Lëtzebuenger!»

Et hat diemools nüt laang gedauert bis d'Lëtzebuenger gesouche wéi néideg se esou eng Paroul haten, wéi néideg mir esou e Siggy a séng Nationalunio'n haten, déi d'Schwäert geholl hun an drageschlo hun cwéi hiren Held de Blanne

Jhang. Wa mir haut nach als Lëtzebuenger doruechter lafen, verdanke mir dat nüt zulescht dem Siggy a sänge Leit. Engem Mann, die sech och am leschte Krich trei bliwen as.

Hei kennt ee sech froen – an déi Fro wir guer nüt esou domm – ob hie sech haut fir Europa géif warem man: Jo, wann e geséich, dass dat gutt wir fir säi Land a séng Leit.

De Schrëftsteller, die sech agesat huet fir eis Identitéit, fir eis Sprooch. Dien eis Hemechtsliteratur méi räich gemaach huet. Géif e sech nüt am Graf ëmdréinen, wann e geséich wéi eis Sprooch haut verschampléiert, vernegligéiert a verhondest gët ...

De Siggy, die guddé Mënsch, e Mann vu senger Zäit, huet dann och an der Politik e Wee gesicht – an och fond, der Hemecht an hire Leit Gutts ze din, ouni dobäi ëmmer nëmme oder fir d'ëischt u sech ze denken. Och hei vu ville sänge Kollegen ofgestach – zu séngem Virdäl!

Et wir gutt, hat hie gemengt, wa mir grouss Leit géifen éieren. Sou huet dann och de «Comité Siggy» geduecht an en huet dem grouss Lëtzebuenger an de Park – no bei dem Blanne Jhang séngem Steen – e Buste opgestallt, dien de Lucien Wercollier, säi Koséng, sculptéiert huet. D'Stad Lëtzebuerg, deer hien esou trei gedéngt hat, huet eng Hand ugepaakt. A sou vill aner Leit, Frënn, Kollege, Bekannter, Streider fir déi gutt Saach. Dat ganz Land huet him merci gesot.

Do steet en dann elo crém an de Schellem schléit keen A of vu séngem geeschtege Papp ...

An e soll nach laang do stoen an nüt wäichen! An dat absëns, wa säi Land a séng Leit an hir Sprooch a Gefor sen. Well da steet en näs op aus séngem Graf an da schléit en eng schaarf Fieder an et soll kee sech ënnerstoen an him ze no kommen!

De Siggy soll nët stierwen! En hat et gutt gemengt an en hat recht.

De gudde Siggy!

*) D'Plakett «Siggy vu Lëtzebuerg», 64 Säiten op Glanzpabeier. Gehéiert an all Lëtzebuurger Bibliothéik. Kann nach bestallt gin iwer de PCC 87359-59 (Comité Siggy). Vermierk: «Plakett Siggy». Präis: 300 Frang.

Aus der Broschüre «Siggy vu Lëtzebuerg»

Natio'n - Nationalunio'n

D'«Natio'n» wor d'Zäitschrëft vun der «Nationalunio'n», wou de Siggy Matgärenner wor. Hie wor och laange Joren hiren Haaptredakter. Hei doi äscht Nummer vun äischte Jorgank (1915) - Eng Zäitlaang hat och «Jong Letzeburg» bestan.

.12 I

Jôr I

D'NATIO'N

Revue fun der „Letzeburger Nationalunio'n“

Dirèktio'n: 12 Montereyavenue, rez-de-chaussée.

Editorial.

D'Natio'n erschénkt an enger schwéierer Zeit. E friémt Föllék, dat 1867 fir e'weg d'Neutralité't jum Grand-Duché garanté'ert hât, as den 2ten August jum vergängene Jôr an onst Land agefall. Zenterhir hâle friém Zaldôte jidfer Brék, jidfer W'e a Sté jum onsem Lénche besât. «Müocht gët fru Rêcht. Ge'nt dë Sätz ju Blut an Eisen as et engem klénge Föllék onm'glech opzekommen.

Solle mer dârfir ro'ég mat ons gewërde lössen? Et sché'nt, we' wan dat de Fal wër. Wât ên ni bei kënger Natio'n gehe'ert, mîr zu Letzebürg hun et erliëft: «De Letzeburger dêrf séng Nationâlhym net me' saugen.

D'Letzeburger Föllék wës net, wo' et hêlt. Mîr fersichen, êng Dirèktij ze schâfen, dë bis elo gefêlt. Mîr meschen ons net an de Strêit jum de gro'ssen Natio'nen, fir ons bestët nemmen ênt: D'Letzeburger Land.

No deser Zeit kent êng âner. Aus dem Wârlwîesen, dat an desem Ablék Europa dârchênâner geheit, gi nemmen dë mat hêler Haût erfir, dë fêst zesummestien.

«Dât ênzégt, wât ons ne'dég, as dât hei:

«Zesummestoen trei a fêst we' Eisen,

; An emmer ên dëm ânern d'Wée weisen.

(Siggy, Rake'ten.)

J. Rinnen

Wéi no sin ech nach bei Dir?
 D'Klack laut fir d'lescht ze Haf
 Ech stin op déngem Graf
 Méng Péng, méng I'ro:
 Mee so,
 geet d'Liewe weider?

Niwwleg Nätzt
 A glënnereg Luuchten um Pawee
 Du stees um Quai
 Wee wees dāi Wee?

Hiärrest

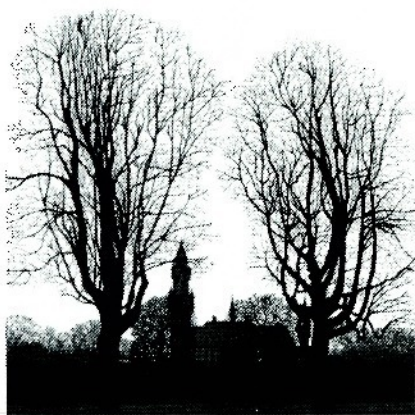
(Bënzelter Sprooch)

Wa Wiäcrder
 wi Bläcker
 van eisen Herzer
 fällen

Wa Rän kënnt
 an d'Käält an de Schni
 Wann d'Bilder
 va fréier
 am I'roost dër zerbräächen

Wann d'Rad van der Zéckt
 ëm en Tur
 hatt gedrickt

Da stees de ze waarden
 ob keen dich geséckt

Wanter

Wäiss weist
 de Wand
 dāi Wāj

Ruckt räisst
 den Zok
 en Duarren
 an d'Wanternait
 a muarren?

As de Spoo vergiess?

Konferenz vum Cornel Meder, Theaterstiffchen, Esch-Uelzecht, 2.10.1987

C. M. Spoo
Hémechtsdichter
1857—1914

Dem C.M. Spoo goufen zu Liefzäiten an och an de Joëren no séngem Doud vill a gären Etiketten opgepecht. Den C.M. Spoo gouf mat Freed a Genoss an d'Vitrin gestallt: – en interessanten an imposante Charakterkapp, deen een ëmmer gären ausstellt, wann et heescht, e geschtege Papp opdreiwén, eng Persoun, déi e gudden Numm dohause beim Vollek huet.

Ech wëllt net falsch verstane gin! Lit as richtig, datt de Spoo vun de Volleksvertrieeder als éischte Sozialist gefeiert gët; et as richtig, datt d'Fachleit vun der Literatur him eng wichteg Roll an der Wirkungsgeschicht vum «Renert» zouschreiwen ... Ma, ech froen: Weem säi Spoo as dann clo de Spoo? Weem séng Interpretatioun vum Spoo as dann clo déi komplettst? A wat soën déi eng an di aner, wann se déi verschide Spoo-Biller matenee vergläichen an e puer operluete Widderspréch feststellen?

Dat si Froën, ech mengen – ouni datt ech domat deem engen oder deem aner ze notriede wëllt! – iwwer déi huet bis haut nach keen eppes gesot oder geschriwwen!»

Deemools, 1974, hun ech iwrigens nach fest dru geglëeft, datt een iwwer di cenzel Spoo-Biller nach diskutéiere kinnt – an datt et misst méiglech sin, d'Erënnerung un de Spoo waakreg ze halen – an enger Zäit, wou d'Leit ëmmer méi séier liewen an ëmmer méi vergësserlech gin.

Ma, deemools krut mäin Asaz eng éischt gebootscht: Op eng Entrevue, déi ech mam Buergemeeschter Useldinger hat an déi eigentlech villverspriechend ausgaange war, as ni méi eppes erfollegt – et koum keng Aarbechtsgrupp op d'Been, et gouf net no ncien Dokumenter gesicht, et gouf kee Volleksbuch zesumme-gestallt ...

* * *

Fofzég Joër duerno, Enn 1986, wéi et un der Zäit war, un den 100. Gebuertsdag z'erënnere,

Dir Dammen an Dir Hären,

De 17. März 1974 hun ech méng Ried zum 60. Doudesdag vum Spoo – hei zu Esch um Jou-sepskiirfech – esou ugefaang:

«(...) iwwer den C.M. Spoo, iwwer den éischte sozialisteschen Deputéierten, iwwer den Troubadour vum «Renert», iwwer dee Mann, deen haut vru 60 Joër gestuerwen as, iwwer de Pappa Spoo as schon dacks a vill geschwat, as schon dacks a vill geschriwwe gin.

Ma, wann een sech genee iwwerlëet, wat esou bis haut iwwer dee Mann gesot a geschriwwe gouf, da muss een éierlech sin an zougin, datt nach ganz wéineg iwwer hee gesot a geschriwwe gouf.

sin ech op vill daf Ouere gestouss. F puer Méint drop – den Anniversaire war scho laascht, an et war glat a guer nâischt geschitt – ech sutz grad zu Paräis – kouw ech dunn op d'Iddi, fir eng kleng Enquête ze lancéieren. Hei de Wuertlaut vun deem Bréif, deen ech un eng fofzeg intresséiert Lëtzebuerger verschéckt hun, vun denen een unhuele kinnt, dass si op d'Fro, ob de Spoo vergiess wier oder nët, giffen eng plausibel a motivéiert Äntwert gin:

As de Spoo vergiess?

Dës Fro muss ee sech stellen, wann ee gesäit, dass den 150. Gebuertsdag vun engem vun denc fréier bekanntesten a beléiftesten Lëtzebuerger erlaascht gaangen as ouni di geringste Feier, ouni dat allerklengsten Zeechen, dat drop higedcit hätt, datt de gudden ale Pappa Spoo wéinstens am Laf vum Joër an de Mëttelpunkt vun irgendenger «action culturelle» gestallt gif gin.

Dec Mann, deen als éischten d'Sproochefro an der Chamber opgeworf huet, deen dem Rodange säi «Renert» populariséiert huet, dec mat der «Sœur Marie du Bon Basteur» ee vun den éischten uerdentlech Lëtzebuerger Prosatexter geschriwwen huet, dec gehollef huet di Lëtzebuerger sozialistesche Partei grënnen an deen ëmmer en aussergewöhnleche beléifte Vollekmann war – dee Mann, deen nach 1937 op eng formidabel Manéier zu Esch-Uelzecht gefeiert gouf, iwwer deen nach 1974 (bei Gëlleluecht vun sengem 60. Doudesdag) vill geschriwwen a geriet gouf – gët et dec Mann haut einfach nët méi?

Wa jo – fir wat gët et heen nët méi?

Bei der ganzer «Vergiesserei» spillt dach eppes eng Roll!

Ma, wat spillt do wat fir eng Roll?

Wat soll een dovun halen? Als Lëtzebuerger vun 1987?

Eng Dose Leit hun op dee Bréif réagéiert – a frof mech wegl. nët, ween nët g'äntwert huet – dat bleift einstweilen e Betrübungsgeheimnis – ma et as fir sech mat Kräizer ze senen.

Déi Leit, di awer g'äntwert hun, sin – wann och mat Nüancen – enger Meinung: Et wir schued, wann de Spoo vergiess wir!

En etlech vun hinnen (awer nach laang nët all) froën sech selwer dann och, fir wat d'Situatioun as wéi se as. Hei e puer Explicatiounen, déi probéiert gin:

– De Lëtzebuerger as e vergësserleche Mënsch.

– De Lëtzebuerger ka kee Persounenkult ausstoen.

– De Lëtzebuerger verhält éischter di däischter Figuren aus senger Geschicht.

– Di Problemer, di de Spoo verkierpert huet, sin an enger wäitgehend verännerter soziokultureller Gesellschaft hifälleg gin.

– Et gët kee Buch um Maart, dat de jéngere Generatiounen en Abléck an d'Liewen resp. an d'Wierke vum Spoo gif gin.

Eis Autoritéiten, ma och eis Chercheure maachen ze wéineg, fir e Personnage wéi de Spoo am Gespréich ze halen.

Un all deem as ganz sécher eppes! An et kann een esouguer sech d'Fro stellen, wat fir e Lëtzebuerger (dec, soë mer, ewell méi wi 50 Joër dout as) dann eigentlech nët vergiess wir.

Wat weess de Lëtzebuerger, den Duerchschnittslëtzebuerger, da vill iwwer Rodange, Dicks a Lentz? Wat weess en iwwer den Duchscher, de Noppeney, den Ingelmann? Jo, wat weess en iwwer de Menager, de Liez, de Blum, den Eyschen, den Tockert, de Kutter – jo esouguer iwwer de Batty Weber? Ausser e puer absolut lapidare Stéchwieder huet den Duerchschnittslëtzebuerger iwwer all déi Leit (an iwwer vill anerer, nët manner dichter) nâischt a sengem Gedächtnes, nâischt a sengem Bewusstsein! De Lëtzebuerger nennt eng Strooss no dësem an deem, an domat huet et sech! A no weem déi Strooss dann elo benannt as, an deen hee wunnt, dat intresséiert en esou gutt ewéi guer nët – an do muss een sech dann elo froën, wat et mat dëser Vergiesserlecheit an dëser Interesselosegkeet op sech huet.

As de Lëtzebuerger e geschichtslose Mënsch? As e virun allem u sech selwer an u sengen Akommes- a Vakanzproblemer intresséiert? Huet e kee Verstecksdemech fir Leit, déi eng Kéier mam Asaz vun hirer ganzer Perséinlechkeet – déi sech mat Haut an Hoër fir eng Saach agesat hun?

Et gin zwar Géigebeispiller: Viru méi oder weiniger kuerzer Zäit goufe Leit ewéi de Bech, den Dupong, de Schuman op eng direkt pompös Manéier geéiert!

As et Zoufall, dass dës dräi Leit allen dräi vun der politescher Droite kommen?

Kee Virwurf, vu ménger Säit an deem Zesummenhank, weder un d'Droite (well se hir Leit héichliewe léisst) nach un d'Gauche (well se dat nët mécht) – mä et fällt op, dass et der gët, déi esou Anniversaire nët vergiessen, an dass et och deer anerer gët.

Wéi éierlech sin iwwers Feciren, wou dee Personage, iwwer dee geriet a geschriwwen gët, an den Himmel gelueft gët? Lait nët och do de Verdacht op der Hand, dass dee Personnage, dee grad gefeiert gët, eigentlech e posthum onschëllegt Mëttel zu engem aktuell onhellegen Zweck as?

Froën iwwer Froën – déi een zum Deel och guer nët mat dëser oder deer pauschalier Äntwert erliedeg kann!

Lo sin ech den Owend awer nët hei ugetratt, fir nëmme Froën vun deer Zort an dee berühmte Raum ze stellen.

Ech ging gäre méng Menung soën, a méng Menung as, dass de Lëtzebuerger (an heen nët eleng) gären eendeiteg Biller huet – ouni «wenn und aber» – an zemeescht nët berceit as, sech méi am Detail mat engem Personnage ausereneenzen – scho guer nët, wann dës Personnage (wéi all Mensch) och emol eng Figur voller Widerspréch as.

De Spoo war esou laang e bekannt-beléifte Mann, wéi heen dem Selbstverständnis vun engem groussen Deel vun der Lëtzebuerger Gesellschaft entsprach huet. Graff gesinn, war heen de Volleksverrieder mam imposante Kapp, mat der riedegewalterger Stëmm a mat der flotter Fieder, deen de klengen Mann verdedegt huet a sech fir konkret Projet-en agesat huet. Wi deen Typ vu Lëtzebuerger aus dem Moud komm as – konnt de Spoo roueg vergiessen gin – hee war keng Symbolfigur méi – a ween de Spoo tatsächlech war, huet kaum nach een interesséiert. Jhust a bestëmmte Milieën (soëmer, fir ze vereinfachen, «op der Gauche») an a «nationalistesche-patriotesche Kreesser») gouf

heen zu enger Aart Legend – an iwwer eng Legend brauch ee sech jo bekanntlech och de Kapp nët méi ze zerbréchen. Wéi et dun ugaangen as, datt «op der Gauche», grad ewéi an den «nationalistesche-patriotesche Kreesser» e puer Leit gespuurt hun, dass de Spoo engersäits eigentlech kee waschechte Lénksmann war (mee éier e konservativen Sozialdemokrat, deen dobäi och nach e glewege Krëscht bliwwen war) – an dass heen anersäits och kee rengrassege Verrieder vun deer Lëtzebuerger Identitéit war, déi si gemengt hun als di eenzeg richteg z'erkennen, du war et ganz em de Spoo geschitt.

Di eng konnten e fale loosse, di aner konnten e kleng (ganz kleng) maachen – hu vun «Salon-sozialist» geschwat, hu séng «iwwerdriwwen Popularitéit» ugeprangert – hu gesot, hee wir en typescht Beispill vun engem, deen eigentlech näischt Opweises hätt an immens iwwerschat wir.

Esou einfach gët et sech bis haut gemaach – an déi puer Daperer, déi elo eppes fir oder iwwer de Spoo wëlle maachen, müssen sech ewell géint de Verdacht wieren, si gingen un engem Bild weiderzammere wëllen, dat längst aussergebrauch wir.

Sou einfach also wir di ganz Affär? Aus dem Verdedeger ging en Ugeklotten däreft gemaach gin? – Wuol awer nëmme esou laang, wéi een sech nët wiert a séng Cause nët wëllt an dat richteg Licht stellen!

* * *

De ganze Misär kënnt ganz bestëmt awer nëmme dohir, datt eng historiesch Figur d'Leit nëmme esou laang interesséiert, wéi se hinnen (an hirem Clan), wäit iwwer d'Graf eraus, nach dinge kann, wéi se ka fir eppes agespaant gin, vun deem een sech – am weideste Sënn vum Wuert – ka Profit versprochen.

Ze soen: dësen oder dee Mann interesséiert mech, als deen, deen hien deemools war – heen interesséiert mech als Mensch matten a sénger Zäit a matten an deer Roll, déi heen zäitliewes gespilt huet – esou eppes fällt denen Allereingsten an!

* * *

Wee war dann dee Spoo – a sénger Zäit? A wat fir eng Roll war déi, di him, deem klénge Jong vun engem klénge Fayence-Aarbechter vun Iechternach zougefall as? A wéi huet heen déi Roll gemeeschtert – a wéi as et trotz allem kumm, dass heen zu enger esou populärer Figur gin as (och wann déi Roll hautésdaags keng Chance méi hätt, vun esochter Leit ganz esochter geholl ze gin)?

Hec gouf 1837 – also 2 Joër vrun eiser Onofhängegkeet gebueren – hee war dee sechsten an enger Rei vu 9 Kanner – de Papp as fréi ewechgefall – an dach gung heen e puer Joër an den Iechternacher Kolléisch.

Et brauch een nëmmen dat 1. Kapitel vun der «Sœur Marie du Bon Pasteur» ze liesen, fir ze verstoen, dass de Spoo séng Kannerzäit, trotz allem Aarmutt, als eng Period vun héichgestëmmtem Gléck erlieft huet. D'Famill war e Ganz, Musek a Religiositéit guffe groussgeschriwwen – et war e Milieu vu «chaleur humaine», vun Opriichtegkeet an Energie. De Spoo war als jonge Borscht e Kär, dee sech net gin huet, esou laang eng Kniddel am Dëppe war. Heen huet sech géint all Defaitismus gewiert, gouf en Autodidakt am beschte Sënn vum Wuert, kum bei d'Post an huet niewelaanscht Turncoursen am Kolléisch gin. Heen huet eng Famill gegrënnt, am «Iechternacher Anzeiger» an am «Willibrordusbauverein» matgeschafft, gelies a musizéiert – a gläichzäiteg no séngem berufleche-oekonomesche Fortkommen gekuckt. Hie kum bei den Duchscher op Wecker – an hei waren zwéi kongenial Patréiner e puer Joër an enger exemplarescher Personalunion vereneegt, bis Mënschlech-Allzumënschlech se ausernechbruet huet.

De Spoo gung no Diddeléng op d'Schmelz (als Comtabel) – gläich drop huet e séng ege Firma hei zu Esch opgemäht. Mëttlerweil stung en net nëmme kräfteg matzen am industriell-kommerziellen Opschwonk, ma heen huet och näischt um kulturelle Plang verjuppt – a wéi 1891 den Dicks gestuerwen as, huet deen Iechternacher Jong, deen en Escher Geschäftsmann a Lokalpolitiker gi war, zu Veianen d'Grafried fir de gehalen, deen him méi wi vill bedeit huet.

De Spoo an de Méchel Welter hun 1896 eng gemeinsam Wahlkampagn gefouert – allebéid

koumen se an de Ballotage – de 16. Juni kum de Spoo (mat 973 Stëmme) an d'Chamber – de Welter as mat séng 614 Stëmme hänkebliwwen (a kënnt eréischt dat Joër drop eran). Dem Spoo säin Optakt an der Chamber war (fir di déizäiteg Verhältnesser) dee vun engem Extremist: – an der 1. Sitzung hätt e gär, wat d'Leeschte vum Lied ubelaangt, eng Verfassungsreform – an der 4. Sitzung provoziert en dee berühmten Tëscheffall mat der Sprooch.

Et muss een d'Argumenter liesen, fir des Affär richtig z'interpretéieren: zwar geet et dem Spoo och ëm de Prinzip, dass an deem Parlament, wou den Deputéierte schwätzt, misst déi Sprooch geschwat gin, déi d'Leit dobausse schwätzen. Ma et geet him virun allem drëm, dass de Mann vun dobaussen, iwwer deem séng Affär schliisslech handelt gët oder iwwer déi sollt handelt gin, misst verstoe kënnen, iwwer wat dann elo wat beroden a beschloss gët – grad ewéi et fir de Spoo eng Ongeheierlechket as, datt um Tribunal an enger Sprooch geriet gët, déi den Ugekloten, séng Famill an di meeschten aner Leit net verstin a komescherweis gët dese leschten Aspekt vum Problem (wa vum Spoo sénger Husarieried geschwat gët) ëmmer nees vergiess.

D'Leit mussen also Gespréicher an Debatten a Plädoyerën, déi si betreffen, verstoen!

Dem Spoo séng Aktioun developéiert sech elo op zwee Pläng:

Engersäits verlaangt hee besser Bildungsméiglechkeet fir de jongen Nowuess – a féiert e groussaartege Match fir datt Esch (dat deemools, 1901, nach emol keng Stat war) fir d'éischt emol e Jongelycée (oder, wéi et déi Zäit nach geheescht huet, eng Industrieschoul) sollt kréien – a wi dat ënner Daach war, huet en sech och un d'Spëtzt vun enger Grupp Leit gesat, déi och e Mederchelycée fir Esch verlaangt hun (a séng Enkelin Marguerite Biever war een vun dene 4 éischte Medercher, déi an deer Schoul hiren «examen de maturité» bestanen huet).

Ancersäits wollt de Spoo d'Lëtzebuergesch: a séng Literatur och an dene Kreeser beléift maachen, déi bis dohinner verächtlech op d'Vollek, säin Dialekt a séng Kultur erafgekuckt hun – well se der Meinung waren, hir Autoritéit

ging drënner leiden, wa se vun hiren héije Päerd vu Germanophilie oder Francophilie gingen eraflakmen. Dat ware selbstverständlech d'Politiker, d'Affekoten an och di meescht aner Intellektuell. Heen as fir eng cenheetlech Schreifweis agetratt (heiandsdo esouguer op eng direkt buuschteg a kompromësslos Manéier), well e gemengt huet – wuel jo mat Recht – dass der Sprooch mat deer orthographescher Anarchie vun deemools op d'laang Weil nëmme kinnt geschuet gin – an e gouf dunn och Member vun deer Dixonärskommissioun, déi 1906/07 cisen 2. Dixonär crausbruet huet.

Geschriwwen huet en du scho laang – nët, well e gemengt huet, e grouss Schrëftsteller ze sin, ma fir lues a lues de Bewäis z'erbréngen, dass een och enger Lëtzebuerger Prosa kinnt op d'Been hëllef – a wa säi Wierkchen eben (wéinst sänge villen aner Beschäftegungen) zimlech schmuel blouf an haut nët méi grad all Mënsch vum Stull rappt – da muss een dach awer objektiv erkennen, dass de Spoo (vill méi wéi den N.S. Pierret) de Papp vun der Dialekt-Prosaerzielung as – an dass et laang gedauert huet, bis Leit wi Kintzlé oder Pletschette nces en Niveau erreecht hun, deen ongeféier dem Spoo säi war – a wann et haut Leit gët (wi Greisch, Manderscheid, Rwenig, etc), di eng vill méi flëseg, eng vill méi suppl, eng vill méi räich Lëtzebuerger Sprooch schreiwen, dann dierf een nët vergiessen, dass et dräiwéirels Jorhonnert hier sin, zanter de Spoo geschriwwen huet – als e Pionéier – an dass heen och haut wéinstens als Pionéier sollt gekannt (bekannt) a respektéiert sin.

Wichtig an deem Zesammenhank as iewel och dem Pappa Spoo säng Rezitatiounstournée – 1911 – en hat ëmmerhi schon 73 Joër – mam Rodange séngem «Renert»!

Bekanntlech hat dëst Wierk séngem Auteur zu Liefzäiten iwwerhaapt näischt abruet (weder u Prestige nach u soss eppes – héchstens e bësse Kaméidi) – an no séngem Doud gouf et fir zwee Joërzingt nach vill méi roueg ëm des groussaarteg Parabel. De Jos Tockert schreift (1927):

«Erst als gegen Ende der neunziger Jahre die jung aufstrebende Partei an eine umstürzende Kritik alles Bestehenden ging und die allgemeine Schulpflicht, die 1881 eingeführt worden

war, ihre Früchte zeitigte, war die Zeit des Volksmanne Rodange gekommen. Dem Volke zuliebe hatte er geschrieben und den Wolf gebrandmarkt. Eine Volkspartei mußte sich seiner annehmen und ihn durch Rezitation und Zeitungsartikel zum Volksdichter stempeln, che er in die Massen drang!»

Déi «Volkspartei» war dun allerdings keng politesch Partei, mä de «Volleksbildungsveräin», an deem séngem Numm de Spoo opgetratt as!

Lit brauch een nëmmen d'Zeitungen nozeliesen vun deemools – da begräift ee wat de Spoo mat sénger Tournée alles a Bewegung bruet huet:

«... das einzigartige Schauspiel eines Mannes, der trotz seiner grauen Haare sich das jugendliche Feuer bewahrt hat, dem es vergönnt ist, dem lang verkannten Werk eines Jugendfreundes zu der ihm gebührenden Ehre zu verhelfen und der einen ganzen Saal froher und glücklicher Menschen mit sich fortreisst und in den Bann seines unbezwinglichen Zaubers schlägt, so daß man sich fragt, ob hier die Natur zur Kunst oder die Kunst zur Natur geworden ist ...»

oder

«... So und nicht anders muß ein Renert oder ein Isengrimm zwischen Beles und Beiler reden. Die Dichtung von Rodange ist durchtränkt von spezifisch luxemburgischem Empfinden und wenn alle Denkmäler der luxemburgischen Sprache verloren gingen, liesse sich aus dem Renert allein ein fast lückenloses Bild unserer nationalen Eigentümlichkeiten herstellen ... Es war eine glückliche Idee den tiefsten luxemburgischen Dichter durch denjenigen vorzuführen, der sein Werk am tiefsten in sich aufgenommen hat ...»

a schliisslech

«... Reicher nicht endenwollender Beifall brach aus, als H. Spoo mit seinem Vortrag zu Ende war. Der Jubel erreichte seinen Höhepunkt als ihm zur Anerkennung für seine literarische und patriotische Tat und als Dank des Volksbildungsvereines ein Lorbeerkrantz überreicht wurde. – H. Spoo dankte in längerer Rede und erzählte dann in seiner kernigen, urwüchsigen Art, wie er den Dichter des Renert und dann sein Werk selbst kennen und lieben lernte; wie

es ihm durch jahrelange Anstrengungen gelungen ist den lang Vergessenen und Totgeschwiegenden dem Luxemburger Volke vorzuführen und ihm zu der ihm gebührenden Stellung in unserer Nationalliteratur zu verhelfen.»

Dir Dammen an Dir Härën – ech froen Iech: wir dee «boom», deen de «Renert» vun deemools bis haut kennt, méiglech, ouni deen triumphale Vulgarisatiouns- a Popularisatiounsspogat, deen den ale Pappa Spoo virgefouert huet?

Säi Liewen huet awer nët am Triumph gëendegt. Wi su dacks gouf et grad an de leschte Jore vill Ierger a Misär: Séng Duchtter Gertrud kouw op eng tragesch Manéier ëm d'Liewen; mat de Grënner vun der sozialistescher Partei gouf et munnech Meinungsverschiedenheten (well de Spoo mat de Jore méi bedächtig, maner radikal gi war a sech nët méi op all aussichtslose Match wollt aloossen); dann hun Ausenanersetzungen ëm d'Schoulgesetz vu 1912 derzou gefouert, dass heen exkommunizéiert gouf (wat em zwar allerhand ausgemat huet, mä wat en an deem Sënn dach nët aus der Bunn gehäit huet, well hee wousst, dass hee méi no bei der krëschtlecher Wourécht wir wi muncher Här am Frack) ... Jiddefalls, wi en dout war (de 17. März 1914), huet séng déifgleweg Fra kee Geeschtleche bei e gelooss, an de Krëscht Spoo gouf ouni Här begruewen ...

Wi de Spoo dout war, gouf e vun denen am meeschte gelueft, déi all säi Liewen op «deer anerer Säit» stungen (wi ee sect), d.h. di eng elitär Machtpolitik bedriwwen an och d'Kiirch als Machtinstrument mëssbraucht hun. Selbstverständlech gouf heen op franséisch gelueft.

A schnell gouf de Spoo vun deem an deem Milieu akkaporéiert – schnell gouf vun him dat héichgehalen, wat deem jeweilge Milieu an de Krom gepasst huet – an dacks wuel wäerd heen sech am Graf crémgedréit hun.

Nun, dat soll de Weltlaf sin, an et wir ecn och naiv, wann en sech iwwer Vereinfachungen a Verdréiungen zevill ging wonneren.

Mä, wat ee wonnere muss – as dach awer wuel d'Tatsach, dass bis ewell keen onofhängegen Historiker sech fond huet, fir eng Biographie

vun deem Mann ze schreiwen, déi Hand a l'ouss hätt. (A wonnere misst een sech egentlech och, dass den Escher Jongelycé (dee längst e «lycé mixte» as) nët scho laang «Lycée C.M. Spoo» heescht).

De «phénomène» Spoo (deen hei nëmme konnt kuurz skizzéiert gin) – d'Charakterfestgeket vum Spoo an turbulentester Zäit, séng Mënschlechkeet, säi patriarchalescht Wiesen – alles dat wir derwäert, dass et am Detail ging beschriwwen gin.

A ménger (schon zitierter) Ried hun ech (1974) och dat eleient gesot:

«Déi Leit, denen eppes um Spoo läit, mussen sech zesummen din an alles dat sammeln, wat se brauche fir ze bewiesen, datt de Spoo a Wiirkechkeet en «esprit éclairé», e «coeur généreux», en «ardent patriote» war. Si mussen derfir suergen, datt d'Spure vun engem fir Lëtzebuerg wichtige Mann nët nach méi verwëscht gin, datt heen dat geschriwwent Monument gesat kritt, wat hee gesat muss kréien!

Et wir dach gelaacht, wann de Buergermeeschter an d'Schäff vum der Stad Esch mech nët verstoë géifen; wa si nët agesi sollten, datt dese grouse Volleksvertrieder, desen «homo publicus» am beschte Sënn vum Wuert, datt esou e villsäitege Mann a sénger ganzer Perséinlechkeet erfaasst muss gin, an datt et héich Zäit as, fir dat ze maachen. Well d'Jore gin erëm, an d'Dokumenter, d'Bewäisstécker gin ëmmer méi rar.

De Spoo am klengen Iechternacher Aarbechtermilieu. De Spoo als «animateur culturel», als Mat-Grënner vum «Echternacher Anzeiger» a vum Willibrordusbauveräin, als Komponist vum Duchscher séngen éischten Theaterstécker. De Spoo als fräien Handwerker, als Fabrikpionéier, als Compagnon an als Chef, als Démarcheur an als Comtabel, als Frënd an als Rival vum Duchscher, als gläichzäiteg strengen a soziale Patron. De Spoo als Gemengepolitiker vun Esch, als Dibbelchesreider a Vollekstribun, als Mann vun der Analys an als Mann vun der Strooss, als politesche Gëigner an als onermiddleche Lokalpatriot. De Spoo als sozialistesche Wahlriedner, als feieregen Zeidongsgrenner an Zeidongsschreiwër, als onkammoute Frënd

vum Méchel Welter a vum Xavier Brasseur. De Spoo als bockegen Deputéierten, als Affekot vun der Verfassungsrevisioun a vum demokratesche Sproochgebrauch, als Cato am Dingscht vun de Südgemengen an als fräie Sprächer vun der rechtloser Aarbechtermass. De Spoo als Autodidakt, als Frënd vu Musek a Literatur, als Apostel vum Bildungsgedanken, als Vulgarisateur vum Renert, als antiklerikale Naturphilosoph...

Dat – Dir Dammen an Dir Hären – sin nëmmen e pue Kapitele vun deem grouse Spoo-Buch, dat mer kréie mussen. E Buch mat alle Nuancen, mat Zäitdokumenter och, also mat deem Illustrationsmaterial dat d'Kapitelschreier als noutwenneg Zeien opféiere mussen.

Esou e Buch muss e Volleksbuch gin. Well et jo d'Geschicht nët nëmme vun engem Volleksmann, ma vum Vollek selwer as, vu senger Emanzipatioun, vu sengem Drang zur Sonn, vu sengem Dram vun Eierlechkeet, Gerechtegkeet a Fridd.

Loosse mer eis virhuelen, am vollen Fescht, dat Buch ze maachen. Well soss, Dir Dammen an Dir Hären, maachen och mir hei, op de

17. März 1974, soss näischt ewéi Etikettepecherei, Schéischwätzeri a Villverspreecherei.

An: Loosse mer eis virun allem virhuelen, dat Buch, wann et gemaach as, ënner d'Leit ze bréngen, – grad ewéi de Pappa Spoo viru 65 Joer dem Rodange säi Buch ënner d'Leit bruecht huet.

* * *

Dat war virun 13 Joer! Näischt as geschitt – jhust, dass e puer Dokumenter konnte gerett gin!

An anere Länner gët den 150. Gebuertsdag vu Leit wi de Spoo, mat Frede gefeiert. I hei geschitt näischt oder wéineg!

Mär schwätzen dacks, ze dacks vum Verloscht vun eiser Identitéit – a meeschtens gët eppes ganz Diskutables dorënner verstanen. Ma e Mann wi de Spoo ze vergiessen – *dat as Verloscht vun Identitéit!*

Och, wa mär haut villfach anescht denken a fillen ewéi dese Mann, sou leien dach vill vun eise Wuerzele bei him – a beim Rodange. Déi Wuerzelen dierft een – *ging ech mengen* – nët ongestrooft verfaule loossen!

C.M. Spoo. Aus: Sœur Marie du Bon Pasteur

Aarbecht datt et kraacht
Aarbecht ëmmerzou!
Wann der d'Aarbecht schmaacht,
Dann as dän Häerz a Rou!

D'Freed, déi mécht ons Melodie,
D'Frëndschaft bréngt ons Harmonie,
D'Leift, dat gët de gudde Klank,
Vivat Musck a Gesank!

An der Scël de Gedank
Aus dem Hierz de Gesank,
Vun der Broscht fräi a frank:
O, dat gët e gudde Klank!

Déng bescht Frënn, déi verloossen dech,
An Ierdefreed a Gléck an Nout:
Ec ganz eleng hält fest un dech,
Kënnst all Dag néier – da's den Doud!

Spoo-Feier zu Esch-Uelzecht 1937

Ried vum Staatsrot A. Notbomb

Foto: Georges Helm

Dir Dammen an dir Hären,

Ee vun dene beschte Lëtzebuerger, déi jee gelieft hun, gët haut gefeiert. Lës Regierung wor et dem Land an der Stad Esch schëlleg, bei deer Feier déi eng Hemechtsfeier as, vertrueden ze sin.

Am Lëtzebuerger Land huet et bestëmmt nach kee gin, dee méi op séng Hemecht gehalten huet, a méi un hir gehaangen huet, ewéi den C.M. Spoo. Lëtzebuerger ze sin war fir de Spoo – hien huet et selwer gesot – eng Freed, e Gléck an eng Eier. Näischt wat lëtzebuergesch war, wor him friem, ower dat Schéinst, dat Hellegst wat et fir hie gouf, war eis Sprooch.

Den C.M. Spoo huet sech säi ganz Liewe laang mat Läif a Scil fir d'Hemechtssprooch agesat. Hie wollt hun, datt si an eiser Chämber mat dene selwechte Rechter geschwat géif ewéi d'Houdäitsch an d'Franséisch. Als Deputéierte vun Esch huet hien si ganz einfach als éischte geschwat gehuet. Bei deer Geleënheet huet en

op eis Sprooch eng vu sänge schéinste Riede gehal. Hien as mat séngem Versuch an der Chämber nët duurchkomm. Mä dofir as et him, no laangem an zéiem Schaffen, gegléckt dem lëtzebuergeschen Dialekt an eise Schoulen, wou him egentlech vun Ufank un eng Éireplaz zoukomm wir, eng kleng verstoppte Plätzchen am hënneschten Eck ze verschafen. Et géif ee bal mengen, vun do u wir et an eise Schoule méi heemlech gin an e frëndlechere Geescht hätt vun hinne Besëtzt ergraff. Dem Spoo säin déifsten Häerzenswonsch war, dass jidder Lëtzebuerger séng Sprooch am Fong beherrschen, liesen a schreiwe kënnt. Domat, huet hie gesot, setze mir eisem Land séng Maarken un der Grenz fir all Éiwegkeet, méi sécher a méi staark, ewéi wa mir ëm eist Land erëm eng bommesécher Festong baue géiwen.

Den Dénsgscht un eiser Sprooch as fir eis Lëtzebuerger nët nëmmen, ewéi fir déi grouss Nationen, en Ausdrock an een Zeeche fir héich goeschtegt Liewen. Fir eis as den Dénsgscht un eiser Sprooch eng Liewesfro, ongeféier dat eenzeg, wat mir maache kënnen fir eis national Existenz ze sécheren. Un eiser Sprooch erkénne mir eis crëm als en enegt Vollek vu Bridder, dat duurch e Jortausend Geschicht zu engem Block zesummegeschweesst gouf. Esou wéi mir fir eis Sprooch besuergt sin, esou laang si mir Lëtzebuerger nët ze verwiesselen. Wa mir eis Sprooch opgin, gi mir eis selwer op. Wéi solle mir dann nach lëtzebuergesch denken a fillen, wa mir nët méi richtig lëtzebuergesch schwätzen? Vun deem Moment un hu mir den éischte Schrëtt gemaacht, fir an engem grössere Volleksverband ze verschwannen.

Schons zu Liefzäite vum C.M. Spoo wor eis Sprooch a Gefor, iwwerfriemt ze gin. Haut as déi Gefor méi grouss ewéi jee. Friem Wieder a Riedensaarte stréime kéipweis eran a stelen eiser Sprooch hiren egene Lëtzebuergesche

Schlag. Et ka gewëss keng Ried dervu sin, eis géint d'Ausland ofzeredelen. Eist geeschtegt Liewen as vill ze vill op d'Ausland ugewisen, fir datt een och nëmmen een Ament kënnt drun denken, de geeschtege Verkëier mat eisem Noper ze ënnerbriechen. An trotzdem muss et engem wéi din, wann ee gesäit, ewéi gewësse Leit et bal nët méi fäerdeg bréngen, op gutt lëtzebuergesch ze soen, wat hinnen am Kapp erëmget odder hinnen d'Häerz voll mécht. Ëmmer méi gët eis Sprooch zu engem Gemësch vu purem däitsch a purem franséisch, bei deem nët méi vill lëtzebuergesch derbäi as.

Vläicht as et och nëmmen esou – et wir ze hofen – datt dee friemen Zouwuess nëmmen eng kuurz Zäit laang esou staark as an dass no an no eis Sprooch driwwer Meeschter gët. Och bei den aneren Natiounen huet et Zäite gin, wou vill auslännescht Sproochgutt opgeholl gin as. Ma dat Sproochgutt as dann ëmmer vun denen, déi geeschteg um Wierk woren, gesift a gefiltert a geläitert gin, bis et sech mat der egener Sprooch verbonnen huet an ouni Schued konnt iwwerholl gin. Mir bräichten haut erëm e Spoo fir op eis Sprooch uecht ze gin an hir de Wee ze weisen.

D'Suerg vun der Sprooch läit an den Hänn vun den Dichter a vun de Schrëftsteller. Si sin nët nëmmen dofir do, fir Geschichten odder soss Dommheten ze schreiwen. Virun allem steet et hinnen zou, iwwer d'Sprooch ze waachen. Mir Lëtzebuurger setzen nach ëmmer nët eis Dichter a Schrëftsteller un déi Plaz, déi hinne vu rechtswäen zousteet. Ob mir eis doriwwer klor sin odder nët, nach ëmmer menge mir, et kënnt nët vill lass si mat denen, déi sech ëm d'Lëtzebuurger Sprooch beméien. Mir kënnen roueg sin: keen eenzege vun cisen Dichter a Schrëftsteller hält sech fir méi ewéi en as. Si wëssen alleguer,

datt een si nët ka mat groussen däitschen odder franséische Schrëftsteller vergläichen. Et as vu virera verfeelt, si an esou e Vergläich cranzustellen. Si bidden eis eppes Aneschter ewéi dat, wat mir aus dem Ausland bezéien. Wat fir en auslänneschen Dichter, e kann esou grouss sin ewéi e wëllt, wir amstand eis den Dicks odder de Rodange odder den C.M. Spoo ze ersetzen? Bei eise lëtzebuergesche Schrëftsteller kënnt et nët drop un, dass mir si bewonneren a fir besonnesch dichteg halen. Awer mir müssen si gären hun. Si gehéieren dach zu eis. Si schaffen an eiser Sprooch. Si gin eise Gedanken a Gefiller hiert Kleed. Hir Wierker sin erschaf aus egenem I'leesch a Blut.

Vill vun denen, déi d'Lëtzebuurger Litteratur erofmaachen, kennen se nët. Ech si munnech; mol selwer verwonnert, wivill schéin a këschtlech Saachen an eiser Sprooch geschriwwen gouwen. Mat zu dem Schéinste gehéiert dem C.M. Spoo säi Wierk. Säi Buch «Sœur Marie du Bon Pasteur» as een Denkmal nët nëmme fir eis Sprooch, ma fir eis lëtzebuergesch Familjen, mat hirem waarme Liewen an hire staarken Traditionen. Et as ganz erfëllt vun dem ale lëtzebuergesche Geescht, deen de Spoo a senger Persoun lieweg duergestallt huet.

Esou laang wéi dee Geescht erhalte bleift, ka vill Ales vergoen a vill Neies erstoen: Em eis Hemecht as et dann nët schlecht bestallt.

Dem C.M. Spoo säi Liewen a Schaffen huet der Hemecht gegolt. Säi Vermiechtnes treëft haut zesumme mat der Fuederung vun der Stonn zesummen ze halen an anzestoe fir eis Hemecht «fir onst freit Lëtzebuurger Land.»

(Ofgeschriwwen aus «Jonghemecht». Nr. 2. Dezember 1937 – Januar 1938. S. 52, 53.)

Eent bas du dem Liewe schëlleg:
Buescht dech oder duld a Rou
Bas de Amboss, sief gedëlleg,
Bas de I Hummer, da schlo zou!

Wie keemoos vun der rose Kou huet giess
Nët Nuechte laang op séngem Bett gesiess,
Vu Leed a Kommer wéi erdréckt –
Begräift dech nët, o Mënschegléck.

Aus: Sœur Marie du Bon Pasteur vum C.M. Spoo

Fiederwäissen

I

Séng Blumm zitt vum Keller an d'Gaass
a mécht och bäim Teller vill Spaass.

Hie fierft iech d'Ourc mat Spaass,
Dir héiert sai Brimmsen am Glas.

Hie schwieft ewéi Niwwel am Glas
A schmaacht ganz apaart no beim Faass.

II

Wann den Himmel schlofe geet
An d'Sonn sech gär verdréckt;
Wann d'Sonn den Dag nët méi versteet,
An d'Licht am Niwwel bal erstéckt,
Da steet de Gecscht vum Keller op
A fréckelt un all Pond a Stopp.

Wann d'Kellergeeschter lieweg gin,
Da wéschen si vu Faass zu Faass;
Wa mir de Moscht wéi Schnéi gesin
A munches glënnert an der Gaass,
Dann as de Kellergrot méi no
An d'Schmaachen as fir keen eng Plo.

Wann den Dag am Doft vergeet
A sträppweis iwwer d'Héichte flitt;
Wann den Hiirsch sech fuerweg kleet,
De Fiederwäissen d'Käpp verzitt,
Da gët et roueg op der Strooss
An d'Aarbecht kritt erëm hir Mooss.

III

Hie potert duuss a sénger Wéi,
Erzielt vum Hiirsch, vu schéine Stonnen.
Hie gët sech heemlech ganz vill Méi
An huet séng Blumm ëm d'Haus gesponnen.

Hien hält sech waarm an séngem Haus
A frät sech an deem Bett vun Dauen;
Hie laacht de Kellermeeschter aus,
Léisst d'Wénzer Mäercheschlässer bauen.

Hie fillt sech wuel an séngem Faass
A kluckst vu Freed am Trichter;
Hie geckst da weider an dem Glas,
As géif hie muer nach nët eniichter.

IV

Lit hänkt ewéi Wanten an déngem Glas
Et krellt an et glënnert nët iwwel.
Da quëllt et wéi l'réijor aus jidder Faass
Ma och ewéi Doft an dem Hiwwel.

Den Hiirsch mécht séng Spréng an deem
bleechen Dronk

A kann sech vu Jux bal nët halen.
Hie gët sech gären eng Grimmel jonk
A wëllt nach eng Kéier gefalen.

An drénks du e Glicschen, da spiirs du gläich
Wéi d'Wierder zum Schlauch eraus lafen,
Gesäis erëm Blieder un all Gesträich
A kënns bal nees Fréijor verkafen.

Will Reuland

Eng nei Stëmm?

Obschons méng éischt Schrëtt op deem Terrain zimlech konterbosseg ausgefall sin, hu si mir 'gutt' geden. An esou hun ech ëmmer méi dacks op eis Sprooch zrëckgegraff, fir dat ze soc wat mir uewe lueh.»

Mir stellen Iech haut e Grapp voll Gedichter vum Raymond SCHAACK vir an hoffen, datt séng Saachen deem engen oder aneren e bësse gefalen.

Drei Gedichter, déi ee kann als Mëttel ugesi fir dem R. Sch. säi Wee an d'lëtzebuurger Sprooch sin: Mäi Papp, Du, an De Kiischtebam.

De Raymond SCHAACK, gebuer den 30.9.1936, dierft fir di meescht vun Iech en Onbekannte sin.

Fläicht gët et der en etlech, déi wëssen, datt hie virun e puer Méint e Buch mat franséische Gedichter – Miniatures – erausgin huet.

Datt do dernieft och alt emol e Lëtzebuurger Gedicht vun him an der «Warte» afgedréckt gouf, wësse méi ewéi sécher di allermanst. Wéini a fir wat de R. Schaack ugfaang huet an eiser Sprooch ze schreiwe beäntwert hien esou: «Well ech vu méngem Beruff hir vill mat franséisch ze din hun, (de R. Sch. as Professor am Lycée de Garçons um Lampertsbiereg) lueh et fir mech op der Hand, datt ech probéiert hu méng Gedanken an deer Sprooch auszedecken, an déi ech mech Dag fir Dag erageknéit hun.

Méi ewéi eemol as et mir da passéiert, datt dat wat ech op franséisch soc wollt, keng richtig RESONANZ a mir ausgeléist huet, besonnesch wann et Saache waren, déi mech bannewenneg beréiert hun. Wann ech da beim beschte Well de richtigen Drei net fond hun, dann hun ech op lëtzebuergesch probéiert an et as gaangen.

Mäi Papp

Zéng Joer sin et haut schons hier
Dass du mäi Wee verlooss
An awer héieren ech déng Schrëtt
Nach nieft mir an der Strooss

Am Keller waart déng Huwweibänk
Nach ëmmer op déng Hand
D'Serjhanten* hängen onnëtz do
Ze dremen un der Wand

D'Sec déi s du ëmmer nees verbass
A d'Feichenholz gedréckt
De Lääsch op deem s du owes oft
Méng futtis Schong gefléckt

Si waarden all ëmsoss op dech
A si wéi ech verweest
Si mierken näischt – ech awer weess
Dass du lo nieft mir steess.

*) serre joints

Du

D'Luucht blänzelt dréif an dréideg
 An d'Auer schléit méi schei
 Onversins kraacht e Miwwel
 D'Bicher stin an der Rei
 Ech brucke bei de Blieder
 Mäi Kapp fällt op de Kënn
 D'ganz Welt as mir zu Laaschten
 Do héiren ech déng Stëmm
 Du riffs am Dram mäin Numm nach
 Déng Léift waacht op am Schlof
 Si jeet an d'Nuecht méng Suergen
 Zéit mech zou dir erof

De Kiischtebam

Et as en alen treie Frënd
 Dee mat dir grouss as gin
 De Papp deen hat en hier gesat
 Io steet e ganz verlooss
 Du bas an d'Stad dorower gaang
 Hues nët un hee geduecht
 Jhust nuets hues du nach hei an do
 Emol bei him gesicss
 De Wand huet em séng Äscht gebéit
 Den Hierscht huet e geplëmmt
 De Stuerem huet Wicke gesat
 De Frascht huet e gebass
 Ma knaps kouw d'Fréijor gouf e gréng
 Séng Äscht hu sech gestreckt
 An d'Bléien hun de Schnéi verjot
 Rout Krälle si gewuess
 Haut rífft en dech – begann dech stracks
 A maach dech op de Wee
 Séng Kiischte schenkt en dir elcng
 E waart scho laang op dech

Datt de Raymond SCHAACK ducno och probéiert huet Naturgedichter op lëtzebuergesch ze schreiwé verwonnert nëmmen deen, deen nët weess, datt esou Stëmmungsbiller zu deer déifster an intimster Lo gehéieren déi e Mensch säin Egen nennt.

Eng Mësch

E klengt Kläle Gar
 E puer Fiedem Woll
 Zwou Krällen déi frëndlech dra blëtzen
 Si kuckt dech an d'An
 A blänzelt dir zou
 Wéi wann se mat dir wëllt schwätzen
 Du bas hir ze lues
 Verstees se nët gutt
 An ducfir léisst se dech sëtzen
 Si dréit dir de Réck
 Breet d'Flillécken aus
 Flitt fort ouni sech ze hetzen

Vergiess

D'Fréijor mat sénger faarweger Fléet
 Lackelt dech an de Päschen
 Du danz duerch d'Gras
 A frees dech iwwer déi jonk Blieder
 E Birebam steet dir am Wee
 du kucks en un
 Lin as stackdir
 Dee muss eraus
 Du denks un d'Aaxt
 – An hues ewell vergiess
 Datt séng staark Äscht
 Dee leschte Summer nach
 Eng gëlle Laascht fir dech gedroen hun

Hierschtmuergen

E selweregt Lëllech läit iwwer der Dällt
 Et héiert een d'Baach jhust nach babblen
 Den Himmel as blatzeg d'Sonn steet
 nach nët op
 Si kënnt bal nët aus de Plommen
 Awor de Wand as kee Frënd vu Rou
 E rappt dat wäisst Duch a Fatzen
 D'Sonn mécht sech eraus
 D'Baach glënnert wéi Gold
 De Spackelter hir Bake glousen
 Den Niwwel schlaaft fort
 Ma séng Päreckroun bleift un den
 Hodarhecken hänken

Wollécken

Iwwer d'Éislécker Koppen
Zéit en Trapp Wolléckeschof
Si stoungen déif am Fudder
De Bauch hängt hinnen erof
Si komme kaum vu Plazen
A stoussen iwwerall un
Wa si hir Woll verléieren
Man d'Beem sech e Mantel dervun

De Buet an d'Hautfaarf leien op engem anere
Plang a weisen, datt de R. Sch. kee Mann as dee
mat zouenen Aen durch d'Liewe lääft oder
deen de Kapp an de Sand stécht.

De Buet

De Wand rappt mat rosenen Hänn
Méng Iueden ausernen
Vum Himmel kuckt e kaalt Gesiicht
Verdrésslech op mäin Heem
D'ganzt Haus schléift schon ech tiirmen nach
E Käizche jäizt am Bësch
En as dem Doud säin treie Buet
A wéini rífft hie mech?

Hautfaarf

Brong donkelbrong am léifsten och nach
schwaarz
Stonnelaang loosse si sech broden
I'ir hirer Fierkelshaut eng besser Faarf ze gin
an as et dann endlech sou wäit
Gin hir beschte Frënn bleechgro vun Näid
Si fillen sech wéi Kinnécken
A fueren aus der schéiner schwaarzer Haut
Wann dann en Neger
Den Tuppi huet sech niewent si ze leën

Ob des nei Stëmm lues a lues an eiser Sprooch e
gudde Klank kritt, kann haut nach kee virus
soen.

Mee well mir dem Raymond SCHAACK séng
Aarbecht eescht huelen, wollte mir him op des
Mandier e bësse Mutt maachen an hien dee Leit
virstellen, déi sech fir dat interesséieren, wat an
eiser Sprooch a fir eis Sprooch gemaacht gët.

René Kartheiser

Klengegketen

«Eis Sprooch» – Extraserie Nr 8 – 1987

«Klengegketen» heescht d'Nummer 8 aus der
Extraserie vun «Eis Sprooch», déi d'Actioun
Lëtzebuergesch»erausgët. Et as en treie Mëm-
ber vun der A.L., de Robert Siuda, deen des
Klengegkete geschriwwen an zesummesat
huet. D'Nummer gouf vun der Joffer Agnes
Gans illustréiert.

«D'Leit kucken ewéi se sin, hiirt Maachen an
Docn, hir Freed an hiirt Leed, hir Nout an hire
Misär, hir Léift an hir Trauer, hir Énnerschild-
lechkeet an hir Parteilechkeet, dat hält de
Robert Siuda a knappe Spréchelcher fest, vun
denen hien eis der eng Parti an deem Bichel-
chen opdëscht,» schreift de President vun der
A.L., den Heng Rinnen, a séngem Virwuert, fir
des Extranummer virzestellen.

Klengegketen, dat si beim Robert Siuda
Spréchelcher, déi den Nol poulriicht op de
Kapp geroode. D'Bichelche gouf beim Kremer-
Muller zu Féiz gedréckt a kascht 90 Franc.
Gräife mer der jhust e puer craus:

Kee Mëttel

All Mënsch géng gär mat deem aneren delen,
wann et déi Ego-Kränkelt net géif
an d'Medezin fir se ze huelen,
déi gräift guer net, de Virus sëtzt ze déif.

An der gudder aler Zäit...

...war d'Uucht ganz heemlech beim Kamäin,
beim Fänkesspill vum Schiet mam Flammeschäin,
mä dat Genësserlechst, Dir rot net wat et as,
war an der Uucht ...den Duerfbeschass.

Zwëerlee

Mënschen
Guddes wënschen
a maachen
si grondverschiede Saachen

Et gi Politiker...

...déi sech dodrun ergätzen
fir net ze soe bretzen,
datt s'alles an d'Chamberblat setzen,
wat se (vun Dommhete) schwätzen.

Ons Jongen ...

...sou goufe mer am Krich genannt,
Deen Numm wor Léift, Respekt, Moral
a sâi Symbol huet d'Land
wi eng Kette vu Leed zesummegehal.

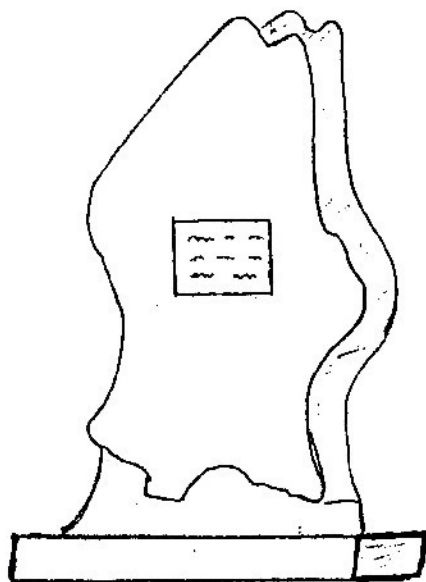
Ë Stuurm gung iwwer déi jonk Sot;
zerschloë goufe Scholl a Kéng
an duerno hu se Stacheldrot
dohi geplanz a Schmot a Péng...

...d'Fräiheet wor wäit
eng schlëmm laang Zäit...

...mä d'Land krut s'erëm an all dat Béist
wor eriwwer an d'Vollek erléist...

vun onse Jongen awer steet e groussen Deel
als Märtyrer graviert op dëser Stèle.

Siuda Robert

D'Plaz vum sakrifiéierte Jonktem 1940-1945

De 26. September 1987 gouf, zu Esch/Uelzecht zu Éiere vum Jonktem am zwete Weltkrich d'Stäreplaz ëmgenannt a

Place de la Jeunesse Sacrifiée 1940-1945

Op där Plaz selwer crënnert e groussen Gedenksteen mam offiziellen Numm «Stèle du Souvenir», deen d'Form vum Grand-duché huet, un d'Affär vun eise Meedercher a Jongen, déi vun de Preisen an den RAD, an an d'Wehrmacht zwangsrekrutiert goufen an déi nët mei heem koumen, well d'Friemd hinnen e béist Schicksal wor a se dogehal huet.

Bei der feierlecher Aweiong worc präsent, Regéierungs- a Gemengennotabilitéiten, patriotesch a reliéis Organisatiounen an nët ze Lescht d'Enrôlés de Force Victimes du Nazisme als Initiatoren, denen an Zesummenaarbecht a mam gudde Verstoesdemech vun den Escher

Gemengenautoritéiten e groussen Wunsch an Erfëllong gung.

Bei der Aweiongsried huet de Prësident vun der Escher LëtF-Sektioun, Steil Xavier, d'Gedicht «Ons Jongen» virgedroen, dat vum Robert Siuda, och en Zwangsrekrutierten, fir deen Zweck geschriwe gouf.

D'Gedicht huet sâi ganz historescht Gewiicht an denen zwee Wierder «Ons Jongen». Kee Pathos as dran, kee bëllege Chauvinissem. mä Uecht an eppes wéi eng helleg Erënnerong un déi schwéier Situatiounen, déi et am zwete Weltkrich gouf an déi sech an de Gefiller vun de Leit ausgedréckt hun, wéi eist ganz Vollek sech géint d'Zwangsrekrutierung gewiert a wéi et drënner gelidden huet aus Léift fir séng Kan-ner, fir eben séng, «Ons Jongen».

clart

Wat fir eng Sprooch, wann ech glift?

Eng interessant Etüd iwwer d'Sproochen hei zu Lëtzebuerg

Am Oktober 1986 huet den Erziigungs- a Jugendministère eng interessant Etüd iwwer d'Sproochen hei zu Lëtzebuerg eraus gin. De geneën Titel vun dëser Extranummer vum «Courrier de l'Éducation Nationale» as: «Linguette sur les habitudes et besoins langagiers au Grand-Duché de Luxembourg» an d'Broschür gouf vun enger Kommissioun ausgeschafft, déi erausfanne wollt, wat fir eng Sproochen datt déi Leit, déi am Lëtzebuurger Land wunnen dann elo am meeschte brauche géifen: am Privatliewen, am Beruff, am Sozialen, am kulturellen, politischen a reliéise Liewen. Et sollt och festgestallt gin, wéi gutt datt d'Leit déi verschidde Sproochen schwätzen a schreiwen kënnen a wat fir eng Sprooch datt se nach besser léiere wëllen.

D'Auteurs vun där Etüd haten an Zesummenaarbecht mam SIRP e Questionnaire ausgeschafft a mat dësem Questionnaire huet ILRES am Dezember 1983 eng Émfro bei engem Échantillon vun 1000 Persounen aus eisem Land gemaach.

Et as ganz einfach onméiglech, op dëser Plaz op all Froën, op all Äntwerten, déi a l'orm vun iwwersichtlechen Tableauën op 27 Säite presentéiert gin, an op all Conclusiounen, déi d'Auteurs zéien, anzegoen. Déi Leit, déi sech fir d'Eenzelheten interesséieren, hu besser, déi fläisseg Aarbecht vun der «Commission ministérielle chargée de définir les objectifs de l'enseignement du français» an der Broschür ze liesen.

Mir hu probéiert, an dene véier éischte Kapitel vum dëser Etüd (déi Sproochen, déi an eisem Land geschwat a geschriww gin) virun allem no der Plaz vum Lëtzebuergeschen ze kucken. Dat geet natierlech nët, ouni dësen oder dee Verglach ze zéien. Mir vergläichen dofir meeschtens mam Franséischen a mam Däitschen, och emol mam Portugisischen oder mam Italiénischen, well jo ganz vill Fricm-

aarbechter bei eis am Ländchen wunnen. Mir enthalten eis awer jiddes Kommentar. Jiddereen ka sech jo séng Gedanke selwer maachen, wann en déi verschidden Zuele liest.

Fir unzefänken iwwerhuelen d'Auteurs en Tableau vum Statec vum 31 Mäerz 1981.

Deemools hun hei zu Lëtzebuerg am ganzen 364.602 Leit gewunnt, an zwar ëa:

268.813 Lëtzebuurger, dat waren 73,7%,

8.851 Däitscher, dat waren 2,4%,

11.940 Fransousen, dat waren 3,3%,

22.257 Italiener, dat ware 6,1%,

29.309 Portugiesen, dat waren 8,0%.

I. Déi verschidde Sproochen am Privatliewen

72,8% vun de Leit, déi gefrot gi sin, soen, d'Lëtzebuergesch eleng wär hir *Mammesprooch* an et sin der 75,2%, déi d'Lëtzebuergesch nieft anere Sproochen als Mammesprooch betruechten.

Doheem schwätzen 71,2% nëmme Lëtzebuergesch, an et sin 80,6%, déi och lëtzebuergesch schwätzen. Elci steet d'Franséisch un zweter Plaz mat 12,8%. Doerno kennt Portugisisch mat 8,2%.

Hirer Famill an hire Frënn a Bekannte *schreiwen* 10% nëmme op lëtzebuergesch, 14,3% nëmme op franséisch a 24,3% nëmme op däitsch.

Och emol op lëtzebuergesch schreiwe 25,4%, och emol op franséisch 43,9% an och emol op däitsch 51,6%. Doerno kennt d'Portugisisch mat 8,2%.

Mat der Famill a mat Frënn *schwätzen* 53% nëmme lëtzebuergesch, 75,6% och emol lëtzebuergesch, 28% och emol franséisch a 14,1% och emol däitsch. D'Portugisisch an d'Italiénisch stin hei mat 8,3% a mat 7,2%.

Eng vun de Conclusiounen, déi d'Auteurs no dësem éischte Kapitel zéien, as déi hei: Am

Privatliewe steet d'Lëtzebuergesch op där éischter Plaz, wann et ëm d'schwätze geet. Duerch kënnt d'Franséisch an dann d'Däitsch.

Beim Schrëftlechen as et grad ëmgedrënt: 1) d'Däitsch, 2) d'Franséisch, 3) d'Lëtzebuergesch.

II. Déi verschidde Sproochen am Beruffsliewen

Op hirer Aarbecht schwätzen 22,1% vun dene Leit, déi gefrot gi sin, nëmme lëtzebuergesch an 8% nëmme franséisch.

48,65% schwätzen och alt emol lëtzebuergesch, 28,9% och alt emol franséisch a 15,9% och alt emol däitsch. Duerch kënnt d'Englesch mat 4,7%.

Op hirer Aarbecht *schreiwen* 1,2% nëmme lëtzebuergesch, 25,8% nëmme franséisch an 10,7% nëmme däitsch.

4,3% schreiwen och alt emol lëtzebuergesch, 44,9% franséisch an 28,3% däitsch. Et si 6,5% déi och alt emol englesch schreiwen.

Déi Texter, déi d'Leit op hirer Aarbecht *liesen*, sin zu 0,4% nëmme op lëtzebuergesch, zu 23,7% nëmme op franséisch an zu 4,8% nëmme op däitsch.

2,5% vun dësen Texter sin och alt emol op lëtzebuergesch, 54,2% op franséisch, 32,9% op däitsch an 8,9% op englesch.

Och am Beruffsliewen hun d'Auteuren erausfond, datt d'Lëtzebuergesch déi Sprooch as, déi am meeschte gebraucht gëtt, wann et ëm d'Schwätze geet, datt awer d'Franséisch eng ganz wichteg Roll, virun allem am Schrëftlechen, mä och am Mëndleche spillt.

III. Déi verschidde Sproochen am soziale Beräich

Eng 11. verschidde Froë waren an deem Kapitel gestallt gin:

1) Wat d'Bréiwer ugeet, déi d'Leit hire Bekannte schreiwen oder vun hinne kréien, esou socn 3,7% vun denen, déi gefrot gi sin, dës Bréiwer wäeren nëmme op lëtzebuergesch, bei 16% sin se nëmme op franséisch a bei 23% nëmme op däitsch.

Bei 21,9% sin dës Bréiwer och alt emol op Lëtzebuergesch, bei 53% och alt emol op franséisch,

bei 55,9% och alt emol op däitsch, bei 8,4% och alt emol op portugisich a bei 6,2% och alt emol op italiénisch.

2) Op d'Fro: *Wat fir eng Sprooch schwätzt dir mat äre Bekannten?* äntwerte 46%, si géifen nëmme lëtzebuergesch mat hinne schwätzen, 5,9% schwätzen nëmme franséisch, 1,8% nëmme däitsch an 3,5% nëmme portugisich.

74,8% schwätzen och alt emol lëtzebuergesch, 39,6% och alt emol franséisch, 21,2% och alt emol däitsch, 8,3% och alt emol portugisich a 6,2% och alt emol italiénisch.

3) Déi drëtt Fro war: *A wat fir enger Sprooch setzt dir är Formularen op oder fëllt dir dës Formularen aus?*

0,5% vun de Leit maachen dat nëmme op lëtzebuergesch, 57,5% nëmme op franséisch a 15,1% nëmme op däitsch.

Bei 1,7% gin esou Formularen och alt emol op lëtzebuergesch ausgefëllt oder opgesat, bei 81,2% och alt emol op franséisch a bei 38,2% och alt emol op däitsch.

4) Bei dëser Fro goung et ëm déi *Texter*, déi d'Leit vu *Verwaltungen a vu Privatentreprise kréien*.

0,5% liesen esou Bréiwer nëmme op lëtzebuergesch, 45% nëmme op franséisch a 15,3% nëmme op däitsch.

1,5% soen, si géifen esou Bréiwer och alt emol op lëtzebuergesch liesen, 82,6% gräifen och alt emol op de franséischen Text zréck an 51,5% liesen esou Texter och alt emol op däitsch.

5) Op d'Fro: *Wat fir eng Sprooch schwätzt dir, wann dir mat Verwaltungen oder mat Privatunternehmen ze din huet?*, äntwerten 62,9% vun denen, déi gefrot goufen, si géifen nëmme lëtzebuergesch op dene Platze schwätzen, 19,3% schwätzen nëmme franséisch an 1,5% nëmme däitsch.

Och alt emol lëtzebuergesch schwätze 74,8%, och alt emol franséisch 33% an och alt emol däitsch 8,4%.

6) Ëm d'Texter an d'Bréiwer vu *Clubs a Vereenungen*, an denen d'Leit Mëmbler si goung et an dëser 6. Fro.

11,6% vun de Leit soen, dës Texter a Bréiwer wäeren nëmme op lëtzebuergesch, bei 20,1% si se nëmme op franséisch a bei 13,6% nëmme op däitsch.

Bei 35,1% vun de Leit sin esou 'Texter oder Bréiwer och emol op lëtzebuergesch, bei 50,1% och emol op franséisch a bei 35% och emol op däitsch.

7) Wat fir eng Sprooch *schwätzt dir mam Personal aus de Cafëen, Restauranten a Geschäfter?*

40,6% vun den Leit di gefrot goufen, schwätzen nëmme lëtzebuergesch mat dësem Personal, nëmmen op franséisch geet et bei 13,7% an nëmmen op däitsch bei 0,8%

79,1% schwätzen och alt emol lëtzebuergesch mat dene Leit, 55,5% och alt emol franséisch, 8,8% och alt emol däitsch an 3,8% och alt emol portugiesisch.

8) Wann se *an d'Ausland resen*, schwätzen 0,1% vun de Leit nëmme lëtzebuergesch, 13,8% nëmme franséisch a 6,8% nëmmen däitsch.

Bei esou Resen an d'Ausland schwätzen 1,4% vun denen, déi gefrot goufen, och alt emol lëtzebuergesch, 84,7% och alt emol franséisch, 65,7% och alt emol däitsch, 7,3% och alt emol portugiesisch, 10,3% och alt emol italiéinisch an 19,6% och alt emol englesch.

9) Bei den *Zeitungannoncen* soen 22,9% si géifen esou Annonce nëmmen op lëtzebuergesch schreiwen, 48,1% schreiwen se nëmmen op franséisch a 7,9% nëmmen op däitsch.

Et si 34,8% vun de Leit, déi esou Annoncen och alt emol op lëtzebuergesch schreiwen, 63% maachen dat och alt emol op franséisch a 17,3% och alt emol op däitsch.

«Am Lëtzeburger Land gin et am soziale Beräich dräi Sproochen, d'Lëtzebuergesch, d'Franséisch an d'Däitsch,» soen d'Auteuren an hire Conclusiounen bei dësem drëtten Kapitel. Si weisen drop hin, datt d'Lëtzebuergesch och hei déi Sprooch as, déi am meeschte geschwat gët. Déi zweet Sprooch, déi ganz vill hei am Land geschwat gët, as d'Franséisch.

IV. Déi verschidde Sproochen am kulturellen, politischen a reliéise Liewen

Op 10 verschidde Froen sollten d'Leit an dësem véierte Kapitel äntweren.

1) *Cassetten an Disque* lauschten 3% am léifsten nëmmen op lëtzebuergesch, 7,2% nëmmen op franséisch, 0,4% nëmmen op däitsch an 11,5% nëmmen op englesch.

14% lauschten esou Saachen och emol op lëtzebuergesch, 49,8% och emol op franséisch, 45,2% och emol op däitsch, 5,8% och emol op portugiesisch, 11,3% och emol op italiéinisch an 41,2% och emol op englesch.

2) *Televisiounsemissiounen*, nëmmen an eiser Sprooch kucken 0,1% vun dene Leit, déi gefrot goufen; nëmmen op franséisch 17,8% an nëmmen op däitsch 8,6%.

25,7% kucken esou Emissiounen och emol op lëtzebuergesch, 84,1% och emol op franséisch, 77,3% och emol op däitsch.

3) *Bei de Radioemissiounen* sin et 16,7%, déi esou Emissiounen nëmmen op lëtzebuergesch lauschten, 12% lauschten se nëmmen op franséisch a 15% nëmmen op däitsch.

Och emol lëtzebuergesch Emissiounen lauschten 55,1% vun de Leit, och emol franséischer 34,4%, och emol däitscher 59,6% an och alt emol englescher 5,7%.

4) An den *Theater* gin 31% vun de Leit nëmme Lëtzeburger Stécker kucken. 11,8% soen, si géifen nëmme franséisch a 6% nëmmen däitsch Stécker kucken.

47,8% gin och emol lëtzebuergesch Theaterstécker kucken, 32,4% och emol franséischer a 27% och alt emol däitscher.

5) *Filmer am Kino* kucken 0,1% vun de Leit am léifsten nëmmen a Lëtzeburger Sprooch, 23,5% nëmmen a franséischer Sprooch, 16,2% nëmmen an däitscher Sprooch a 5,6% nëmmen an englescher Sprooch.

0,7% vun de Leit kucken esou Filmer och emol op lëtzebuergesch, 54,6% och emol op franséisch, 40,6% och emol op däitsch a 16,8% och emol op englesch.

6) *Rieden a Konferenzen* lauschten 29,2% nëmmen op lëtzebuergesch, 16,8% nëmmen op franséisch an 3,2% nëmmen op däitsch.

47% vun de Leit lauschten esou Rieden a Konferenzen och emol op lëtzebuergesch, 39,9% och emol op franséisch, 20,2% och emol op däitsch an 2,9% och emol op englesch.

7) Bei *reliéise Feiere* soen 28,4% vun de Leit et géif bei esou Feieren nëmme lëtzebuergesch geschwat. Bei 6,2% gët nëmme franséisch bei 7,4% nëmmen däitsch a bei 3,7% nëmme portugiesisch geschwat.

52,8% vun de Leit soen, bei esou Feiere géif och emol lëtzebuergesch geschwat gin. Bei 23,8% as et och emol franséisch, bei 29,3% och emol däitsch a bei 5,3% och emol portugisich.

8) Vun den *Dageszeitunge* liesen 0,4% vun de Leit nëmme lëtzebuergesch, 11,5% liesen nëmme franséischer a 37,2% nëmme däitscher. Och emol lëtzebuergesch Dageszeitungen an Artikelc liese 4% vun de Leit, och emol franséischer 55,9% an och emol däitscher 79,3%

9) Bei *Zäitschrëften an Illustréierte* sin et 0,1% vun de Leit, déi nëmme lëtzebuergesch liesen. 12,7% liesen nëmme franséischer a 46,4% nëmme däitscher.

Och emol lëtzebuergesch Artikelc an esou *Zäitschrëften an Illustréierte* liesen 3,1% vun de Leit, och emol franséischer 43,9% an och emol däitscher 74,1% an och emol englescher 5,2%

10) Nëmme *Bücher* op lëtzebuergesch liesen 0,2% vun dene Leit, déi gefrot goufen, nëmme op franséisch 10,5% an nëmme op däitsch 34,5%. 2,3% vun de Leit liesen och emol *Bücher* op lëtzebuergesch, 50,3% huelen och emol e franséisch Buch an de Grapp, 69,4% och emol en däitsch, 5,3% och emol en italiénisch an 11,2% och emol en englescht.

Als Conclusioun zu dësem Kapitel soen d'Auteuren ë.a. dat hei: «Am kulturelle Liewe gin et bei eis véier Haaptsprouchen: däitsch, franséisch, lëtzebuergesch an englesch. Um politischen a reliéise Gebitt sin et der nëmme méi dräi: d'Lëtzebuergesch, d'Franséisch an d'Däitsch»

Dat fënneft Kapitel vun dëser Etüd wëlle mer op dëser Plaz jhust sträifen. Et geet hei fir d'éischt ëm *déi Sproochen, déi een am beschte schwätze kann*:

73,2% vun denen, déi gefrot goufen, soen, dat wär Lëtzebuergesch virum Portugisich mat 7,9% an dem Franséisch mat 7,3%. Als zweet Sprooch steet d'Däitsch un éischter Plaz mat 45,3% virum Franséisch mat 39,1% an dem Lëtzebuergesch mat 6,2%.

Beim Schreibe soen 48,9% vun de Leit, et wär d'Däitsch, wat si am beschte schreibe kënnen. Fir 27,8% as et d'Franséisch, fir 7,9% d'Portugisich an nëmme fir 4,6% d'Lëtzebuergesch. Als zweet Sprooch gin hei 47,8% vun de Leit d'Franséisch un, 25,5% d'Däitsch an 8,5% d'Lëtzebuergesch.

Behale mer vun där leschter Säit aus der Broschür nach zrëck, datt 70% vun dene Leit déi am Dezember 1983 gefrot goufen (891 Äntwerte vun 1.000) fannen, datt d'Lëtzebuergesch an de Schoulen zevill vernoléisst géif. 40% vun de Leit (808 Äntwerten) soen d'Englesch géif an de Schoule vernoléisst gin, fir 48% (590 Äntwerten) as et d'Italiénisch, dat nët genuch zum Zuch kennt a fir 46% (560 Äntwerten) d'Portugisich. D'Franséisch an d'Däitsch géif an eise Schoule nët vernoléisst gin, soen déi meescht Leit, (672 vun 900 fir d'Franséisch a 718 vun 891 Äntwerte fir d'Däitsch).

Monique Hermes

Extra-Serie Nummer 9

kënnt nach virum der Generalversammlung eraus, déi den 12. Mäerz 1988 as. Et si Gedichter vum René *Kartheiser*, e Lëtzeburger Schrëftsteller, dee wuel nët extra virgestallt muss gin.

Robert L. Philippart

Den Notär a Geschichtsschreier François Pierret

Iwwer de François PIERRET gouf ewell scho villen geschriwwen, mä dës Biographië widder-sprechen sech nawell dacks.

Den Dr. NEYEN hat, wéi hie séng *Biographie luxembourgeoise*¹⁾ geschriwwen huet, nët an d'Porbicher gekuckt, well soss hätt e gemierkt, datt de Paschtouer WEILLAND an de Stierf-regëster²⁾ 1738 gcschriwwen hat, datt de «(...) François Pierret, notarius publicus obiit post duram agoniam aetatis 65 annorum (...)»³⁾.

De François Pierret hat also 65 Joër wéi e gestuerwen as, an domat kann ee soen, datt e 1673 an nët 1648, wéi den Dr. NEYEN et seet, gebuer as. Och iwwert de Gebuertsuert sin sech d'Historiker nët all eens. Op jidde Fall, et schéngt nët wéi wann de François Pierret an der Stad op d'Welt komm wir.

De Paul WURTH hält un, datt hie wéi säi Papp, de Schoulmeeschter an Notär Henri Pierret, zu Meix-le-Tige gebuer wir⁴⁾. Wann Dafregëstren nët d'Gebuert vun engem François Pierret ëm 1673 signaliséieren⁵⁾, da seet iewer d'*liste de ceux qui sont en charges au service ou qui vivent de leurs rentes, qui ont donné leurs billets*»⁶⁾ hie wir aus der Stad. Nu kann et awer sin, datt dës Lëscht nëmmen op mëndlechen Donneë fousst. Dem Paul WURTH séng Thees schéngt ëmsou méi valabel, well dem François säi Papp erëischt 1679 an d'Stater Bourgeoisie opgeholl gët⁷⁾.

De 6. November 1701 huet sech de François Pierret mam Madeleine Hoffmann bestued. D'Mass gouf vum Paschtouer Pierre Kauffmann gehalen, deen och Schoulmeeschter wor. Dofir kann et gutt sin, datt hien e perséinleche Frënd vum Henri Pierret wor.

D'Mass gouf an der Kiirch vu Schönberg gehalen, déi deemools an der Por vu Kiele louch. De François Pierret a séng Fra kréien 12 Kaner, déi si ouni weider Schwiregkete kënne grousszillen⁸⁾.

Et weess een nët, ob de François Pierret op der Schoul wor. Weder d'Matricule vun der Uni Louvain⁹⁾, nach d'Lëscht vun de Lëtzebuerger Studenten op aner Universiteiten¹⁰⁾ ernimmen hien.

E Questionnaire vun engem Notärersexamen seet eis, datt deemools d'Uni nët gefrot war fir dee Beruff ze maachen¹¹⁾. Sonner Zweifel hat de François iewer e Stage bei séngem Papp an der Etude gemat. Léffektiv, vu 1706 u kënnt de François ëmmer méi dacks als Zeic vir bei Akten déi säi Papp mécht¹²⁾.

Den Dr. NEYEN seet eis, datt hien den 17. Februar 1709 vum Conseil Provincial als Notär ugeholl gi wor¹³⁾.

No den Akten, déi nach vun him erhale sin, fënt een eraus, datt dem François séng Activitéit als Notär den 8. Januar 1709 ugefaang huet, d.h. 5 Woche nom Doud vun séngem Papp. Wann ee sech op d'Numérierung vu séngen Akte verlosse kann, da gesäit een datt hien dirckt grouss Succès hat. Wa säi Papp ongeféier nëmme 40 Akten d'Joër mécht – vläicht well hien als Schoulmeeschter an als Procureur ze vill ze din hat –, da mécht de François vun Ufank un dräimol méi Akten. Natiirlech gin et fett a moer Joren, mä schlussendlech huet hie bant séngem Exercice (1709-1738) 5744 Akten, d.h. 205 Stéck d'Joër gemat¹⁴⁾. Dës Akten huet de François Pierret och nach an engem Répertoire festgehal. Säi Regëster fänkt hien esou un: «*Protocole ou répertoire aux actes passés par moi, François Pierret soussigné depuis le 17 février 1709 que j'ay esté notaire par messeigneurs de ce conseil.*» Dëse Regëster as chronologesch an alphabetesch opgebaut. An enger Nout erklärt hien, datt bei der alphabetescher Anelung d'*«surnoms et non (...) les noms de baptême (...)»* virgeholl gin.

Fréier goufen d'Leit nawell dacks mam Virnumm genannt: 1715 gouf z.B. eng Lëscht vun

1706
 L'Est saint Louis le 18. July 1706. G. Est saint Louis, France.

D'Ennerschrëfte vum Henri a François Pierret zesummen an engem Akt. De François huet tëschent 1706 a 1708 e Stägd
bei senger Papp an der Urdie gemat. (Photo Archives de l'Etat)

(A.E.L., *Archives notariales*, Henri Pierret, 1706, N° 299)

de Mèmbere vun denen 13 Stater Corporatiounen opgestallt. Och hei goufen d'Leit fir d'éischt mam Virnumm, an dann créischt mam Famillennumm opgezielt. Datt dat zu engem groussen Durchenaner féiert – well vill Leit hu nun emol de selwechte Virnumm – do brauch ee sech net ze wonnere¹⁵⁾.

Aus dem Régëster an aus den Akte gesäit een, datt de François Pierret haaptsächlech eng Klientell aus der Stad an aus der noer Ëmgëgend hat (63%). Da riicht hie sech och besonnesch un déi rechtlech Catégoric Leit, déi sech am Ancien Régime «Bourgeois des villes» nennt, an zu deer hie selwer gehéiert (34%). 7% vu senger Konnschaft kommen aus der Gëgend vu Virton, d.h. vun do vu wou s'eng Famill hir as¹⁶.

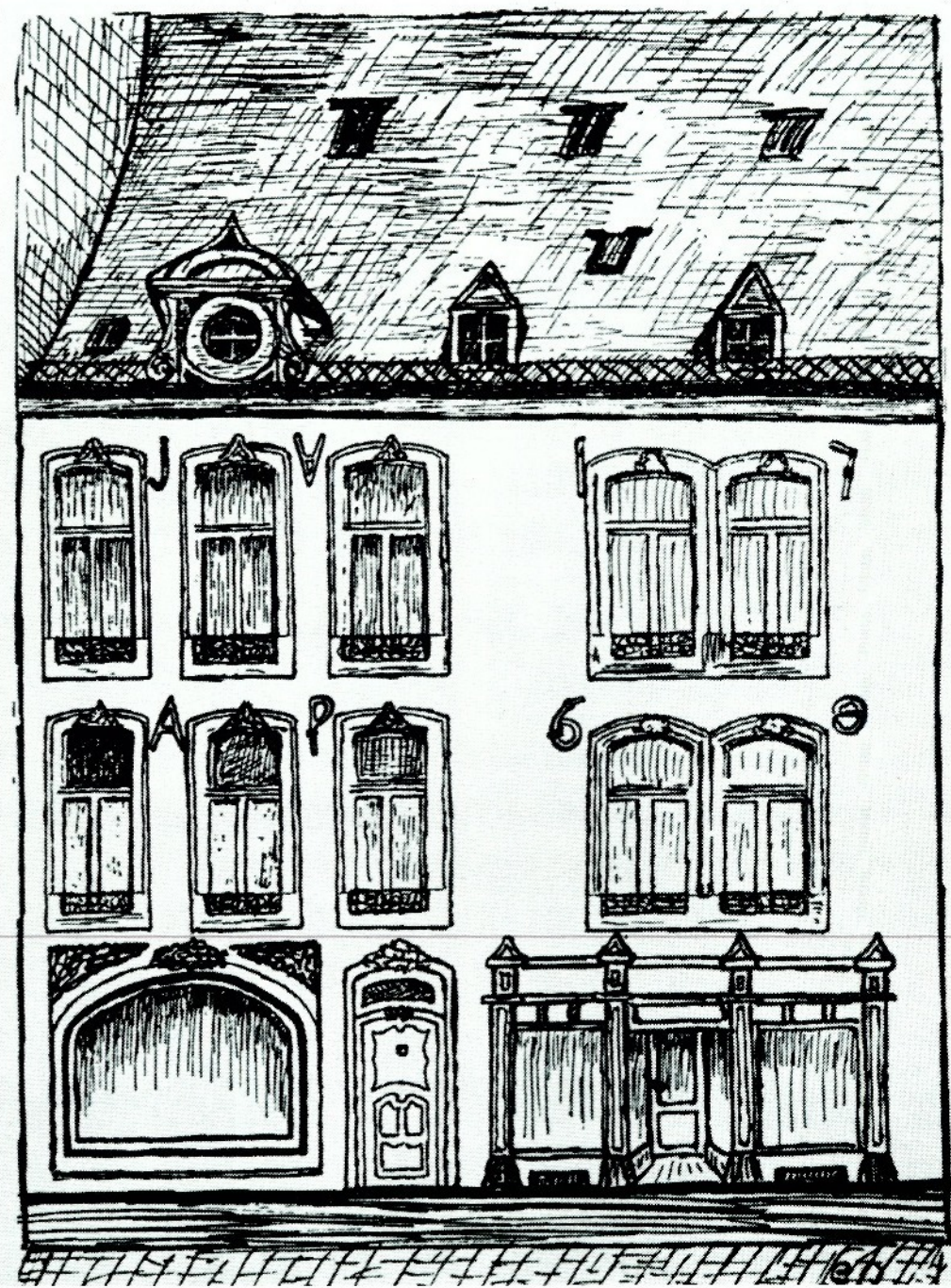
Den zweten Deel vu séngem Rëgester – deen
op der aner Säit vum Buch ufänkt – bréngt ganz

aner Saachen. Op dene 4 äischte Säfte fent een eng «*Recettes eines guten Dienstes*». Op 240 Folio-Säfte brängt hien dann Dekreter an Ordonanzen, déi d'Organisatioun vum Conseil Provincial virgesin¹⁷⁾.

Da fënt een och nach d'Ofschreift vun enger Rei vun offiziellen an administrativen Akten, déi di verschidden Attributionne vun de Gerichter definieren. All dës Texter sin der Sprooch no – däitsch a franséisch – klasséiert.

De Rescht vum Volume besteet aus Reglemen-
ter vun der Magistratur (haut Gemeindeverwal-
tung) vun der Stad: d'Botzreglement iwwert
d'Kamäiner, d'Stroossen, asw.¹⁸⁾

De Regester erkläret a weist och d'Reform vum 4. Juli 1711, mat decr de Maximilian-Emanuel de Bavière fir d'Provénze Namur a Lëtzebuerg e *Grand Conseil Souverain* geschaf hat¹⁹⁾.

D'Haas an deem den Henri an de François Pierret sollte gewunnt hun. Wahrscheinlech as et an der Zäit transforméiert gin.
Haut steet op dëser Plaz an der Paschtoueschgaass d'Librairie Française.
(Photothèque municipale de la ville de Luxembourg)

De François Pierret wor besonnesch heidrun interesséiert, well schon den 11. September 1711 huet hie säin Eed gelescht fir Sekretär a Gref-fier vum Conseil pour les appellations de Namur ze gin²⁰⁾.

All dës Donneë weise wéi staark de François Pierret vu séngem Beruff passionnéiert wor, an datt hie gesicht huet ëmmer méi wäit ze kommen.

A sénger Fräizäit huet hie sech bal nëmmen mat der Geschicht ofgin. Hie wor ec vun dencn éischten, deen eng Lëtzebuurger Geschicht geschriwwen huet, déi sech op original Charte konnt beruffen²¹⁾.

Säin nach nët färdlegt an nëmmen eréischt handgeschriwwen – awer scho 5 Bänn déckt – Wierk nennt hie bescheiden *Essai de l'histoire de Luxembourg*. D'États de Luxembourg hate scho 1741 de Wäert vun dësem Manuskript erkannt, well si hun et du fir 660 Florins dem Pierret sénger Famill ofkaaft²²⁾. Si hun et dono dem Abbé Bertholet s.j. zur Verfügung gestallt, datt hie sech do konnt fir séng *Histoire ecclésiastique et civile*²³⁾ inspiréieren. Nu kënn et awer vir, datt de Bertholet de Pierret plazeweis komplett ofgeschriwwen huet, an dat ouni en ze zitieren²⁴⁾.

En anert nët mannert interessant Wierk vum Pierret heescht *Art héraldique du blason*. Et fënt een et an onser Nationalbibliothék ënnert dem Numm Anton Ungeschick²⁵⁾.

Hien as och nach den Auteur vun engem anere Manuskript dat haut leider verluer as. Et bestong aus 2 Deler:

1. *Un journal historique de tout ce qui s'est passé de plus remarquable tant dans les États que dans la République des lettres en Europe et autres lieux considérables du monde, depuis l'avènement de Philippe V d'Anjou à la couronne d'Espagne, sur la fin de 1700 faisant suite au Dictionnaire de Moreri de 1702.*

2. *Continuation de l'histoire universelle, depuis 1700 jusqu'à 1705*²⁶⁾.

Den Notär an Historiograph François Pierret as den 21. Abrëll 1738 an der Néckloskiirch zu Lëtzebuerg gestuerwen²⁷⁾. Hie gët bei sénger l'amill an der Franziskanerkirch um Kneudler begruven²⁸⁾.

Hicwe mer nach ervir, datt een de François Pierret nët dierf verwiessele mam Jean-François Pierret, procureur, deen ewell 1727 gestuerwen as²⁹⁾.

Notten:

1) NEYEN, Auguste, Dr., *Biographie luxembourgeoise*, t. 2, Luxembourg, 1861, p. 57.

2) A(RCHIVES) (DE LA) V(ILLE) (DE) L(UXEMBOURG). *Registres paroissiaux; Paroisse St. Nicolas*, N° 27, fol. 107.

3) A.V.I., *op. cit.*, *Répertoire des décès*, 1601-1778.

4) WURTH, Paul, *François Pierret (1673-1738), notaire et historien*, in *Luxemburger Zeitung*, N° 188 & 189, Luxembourg, 1937, s.p.

5) A.V.I., *Tableau alphabétique et chronologique, Naissances, 1601-1796, paroisses et garnison de la ville de Luxembourg*.

6) A.V.I., R. 39, *Affaires communales diverses 1597-1780*.

7) WURTH, Paul, *François Pierret*... *op. cit.*, t. 1, s.p.

8) *ibidem*, s.p.

9) SCHILLINGS, Alphonse, *Matricule de l'Université de Louvain*, t. 7 (1683-1734), Bruxelles, 1963-1974.

10) VAN WERVEKE, Nicolas, *Esquisse de l'histoire de l'enseignement et de l'instruction dans le Luxembourg*, in *Histoire de l'instruction publique recueil de mémoires*, Luxembourg, 1904, p. 265-344.

11) A.V.I. R. 9., *Registre aux chartes, Notarium examen*, fol. 201, art. 3.

12) A(RCHIVES) (DE LA) E(TAT) (DE) L(UXEMBOURG), *Archives notariales, Henri Pierret, 1700-1708*.

13) NEYEN, Auguste, Dr., *Biographie*... *op. cit.*, p. 57.

14) Dat lescht Joër (1738) rechne mer nët méi mat: 5744 : 28 Joër = 205,14 Akten d'Joër.

15) WURTH, Paul, *François Pierret*... *op. cit.*, t. 1, s.p.

16) PHILIPPART, Robert, L., *Les testaments luxembourgeois à l'aube du XVIIIe siècle, source d'histoire des mentalités et des structures des propriétés*, Luxembourg, 1986, p. 82-90.

17) A.E.L., *Archives notariales, François Pierret, Registre. (déclaration de S.A.I.E. notre Souverain pour l'établissement provisionnel des juges d'appel de ses conseils provinciaux en ces provinces de Luxembourg et de Namur et de la Chambre Judicature de ses droits et domaines de ladite Province de Luxembourg, 3 septembre 1711.)*

18) *ibidem*.

19) eng Aart iwwescht Geriicht, wéi fréier zu Mechelen.

20) RUPPERT, P., *Les archives du gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg*, Luxembourg, 1910, p. 100.

21) KEILLEN, Tony, *Der Luxemburger Geschichtsschreiber Jean-François Pierret (zu seinem 200. Todestage)*, in *Luxemburger Zeitung*, N° 112, Luxembourg, 1937, s.p.

22) NEYEN, Auguste, Dr., *Biographie*... *op. cit.*, p. 35.

23) BERTHOLET, Jean, *Histoire ecclésiastique et civile du Grand-Duché de Luxembourg et Comté de Chiny*, 8 vol., Luxembourg, 1741-1743.

24) KELLER, Tony, *Die Luxemburgische Geschichtsschreibung*, in *Jonghemecht*, 7e année, cahier 4-6, Esch/Alz., 1933, p. 47.

25) TANDEI, Emile, *Pierret, Jean-François*, in *Biographie nationale de Belgique*, t. 17, Bruxelles, 1903, p. 474-475.

26) NEYEN, AUGUSTE, Dr., *Biographie... op. cit.*, p. 57.

27) A.V.L., *Paroisse St. Nicolas, Répertoire des décès*, 1601-1778.

28) WURTH, Paul, *François Pierret... op. cit.*, t. 1, s.p.

29) *ibidem*, II, N° 189, Luxembourg, 1937, s.p.

Pfängen y ayaned es grains:

à remarquer qu'antoir andeffend es
lieux le canal es pousins es il y
manque plusieurs andoifs; à remarquer
aussy qu'il n'y a pas de vitres ou il n'y
aie du quarscave fendus, es les Goffs
engualtes. Endroit defaiveux.

Ainsy fait, conelu es fins led. jour
19. Juin 1799. Etant l'inspeccion des
lieux Robert Damour, es andré le
blanc tous deux bourgeois de cette ville
prés pour témoins; qui ont aussy signé
avec moy notaire, es led. p. pousin.

Damour *[Signature]*
Le Blanc *[Signature]*

[Signature] not.
1799

A sèngem leschte Band «Die Zahme Krähe» schreift de
 Fernand Hoffmann dee woure Saz: Jeder muß mit seinen
 Bildern leben.

Stodenteléift

Vun alle Medercher do aus der Stad
 wor 't nëmmen cent wat ech vun I Häerze
 gären hat,
 't wor Micki Müller vum Fëschmoat
 Sāi Papp dee wor e grouse Musikant,
 a Stad a Land wuel gutt bekannt.
 Vill Liddler schēin huet hie gemat
 am ale groussen I Haus op dem Fëschmoat
 Wa mir begēint āis an der Gaass
 dat wor fir āis e grouse Spaass.
 Hatt huet mech frëndlech ugelaacht,
 an engems glāich sēng kleng flott Schrēck
 gemaacht.
 Wēi ech nun enges Daags gōung laanscht hiirt
 Haus
 luusst hatt grad jhust zu hirer Fenster raus,
 't huet mir gelaacht, gewēnkt – an nach
 gewēnkt,
 huet mir dann heemlech e Lidd vu sēngem
 Papp geschenkt.
 Ech duecht: mat him kēnns du vlāicht
 glēcklech gin.
 Mā d'Liewen oh! dat dreift een hir an hin.
 Méi spēit krut ech eng Plaz am Éisseck
 Ganz lues as hatt verschwonn aus I fāierz a
 Blēck.
 Mā haut wou ech eleng an al gi sēn
 daucht nees sāi Bild crop mer an de Sēnn
 Sou dāitlech léif a flott a kloēr
 nach grad wēi virun 72 Joēr.
 Vlāicht hāt mat him ech glēcklech kēnnte sēn!

Mee '87, Jos. Harpes

Māin Haus 1926-1927

Scho méi wēi sechzēg Joer gin ech hei an an aus
 a mēngem schēine grouse festen I Haus.
 't steet baust dem Duerf op enger Kopp,
 um Daach e klengen Tur nach uewen drop,
 e Gaart rondrēm mat engem I'eld –
 je! 't wor fir mech mēng kleng, meng ege Welt.
 Et wor fir mech māin Heem.
 Et gouf mir och māi Bethlehem:
 eis Kanner gouwen do gebuer,
 vill Glēck a munnech Suerg hu mir dann dran
 erfuer
 De Krich, denn hat et bal verbrannt,
 mā sēng gutt Mauceren, déi houle stand.
 Et as mat Steng a Kallek fest gebaut,
 no 2-300 Joēr as't nach grad sou staark wēi haut.
 Lo steet et schēin a sēngem volle Glanz
 a sēngem grēnge Beem- an Heckekranz,
 't gesāit een iwer d'Duerf ganz wāit an d'Land
 bei Sonn a Reen a Schnēi a Wand.
 Den Doud hat och schon eemol zougeschlon,
 huet Fra a Mamm aus eiser Mētt craus gedron.
 Dat blouf fir d'I laus eng lieweg Wonn.
 Geschwēnn schlēit och mēng allerleschte Stonn.
 An da gin anerer a mēngem I Haus
 rēm frau a glēcklech an an aus.
 Um Kīrfecht fannen ech déi leschte Rou.
 Vlāicht schēnkt den Himmel éiwēgt Glēck
 derzou.

Juni '87, Jos. Harpes

Henri Muller

Dem Homer säi Leed

Haut den nomëtteg sin déi zwec kinnektëmer
zent esou wéischt am trubbel ewéi dat anert:
dem Zeus säint an dem Poseidon säint. Aus der
färent, wou déi zwec sech donsteg laanscht eng
riicht ling tuschieren, wänzel sech wollécks-
lämmercher erbäi iwwert den uwänner vum
mier a kruebelen héich an der luucht ducher-
neen iwwert hiwweleg wangerten a plakeg fiels-
sen op der héicht vun de hierger. Geknuerelt
piniën a fruucht-schwéier olive-beem wénken a
wénken de walen, diene wibbelechen hiwwelen,
bewuess mat schluetwäisse schaum-traisch. Déi
pèselen a verhexter course elir, géint dat zerras-
sent micr-land vu Chios, a lecken, a rappen a
päissen a fletschen, datt et dimmert a grault wéi
wann den Zeus säi blëtz doruechter gcheit.

Jonke mann mat blatzegem gesiicht kënnst elo
wvort de stengege pad getréppelt, tèschent de
sickechen dänne vum bèschelchen erduerch.
Elei an elo gräifen d'äschte no séngem laange
gczci a sichen et u sech ze krallen. Mee hien
bréint sech nèt em. Séng bloëlzeg aë kucken
bläischer no vijhenzeg. Hie fäert nèt d'schréim-
zen, déi d'dänne-nole rout op séng schankeg
angere kroselen. En äschtche kluddert sech
rech u säi schwaaize baart. Mee hie schéngt dat
och nèt ze spiren...

Ewell steet en om rees vum bosquet, op der
héicht vum hiwwel. E geet nèt méi virun. Riicht
treckt séng gakeg gestalt sech an d'luucht. Säi
bléck gloust erof un de fouss vum hiwwel, dien
p'salzegt waasser beleckt an ëmklaatscht an ëm-
lauscht.

Ou dir, méng aën, haalt d'lícht nach esou
ang, bis datt der dat schéff, dat klinzegt, dat
osa-besegelt gesitt, wéi et, gedron op de wibbe-
eche päerd vum Poseidon, couragéiert erbäi
anscht, hier bei de gehiwwelen uwänner vu
Chios.» Esou pèspert de jong-mann a glënnert
n türmt, d'gesiicht verzu vum wéi, dat op sën-
er scíl brennt ewéi d'kränkt op séngen aën.

«T schéngt, ech muss mech alt nach gedélle-
chen,» esou geet säin no-donkes. «Gedélleche bis
se op eemol icwel erëm-sin, méng frënn, dienen
den Apollo sou faméis stëmme gin huet. Si sin
d'sänger, d'aëden, déi mäh epos Ilias a wäit-
eweche stied vir-dron, an och op der insel Itha-
ka, virum räichem an dapere kinnek Kratistos,
dien esou frou as mat konscht a wëssen a kën-
nen. Sou sollen se endlech d'häerzer erweechen
a vollécks- a kinnécks-gonscht mer ersangen.
Bis elo woron d'häerzer vu stoen an d'gonscht
ongerecht. Mat blannheet huet wuel d'Moira
d'prënze geschlon an déi aner konscht-
ubiederten, sou datt se d'scíl vu méngé wierker
nèt spiren a se veruechten. Soubal nëmme rieds
geet vun engem gedicht an et derbäi heescht et
wir a méngem, dem vill-verkanntem poet
Homer séngem gaart gewuess, da rëselt alles
uzeg de kapp a wënscht datt mäi schreif-bengel
nëmme scier soll stall-halen, vläicht am beschte
verbrannt gi bei enger hekatomb fir d'Polymnia,
d'musa vun der poésic. Odder, Moira, wëlls de
mech duebel péngchen datt s de mer, ménger
wärech, mam schappeche lícht vun den aën och
nach en onséchere geeschtes-bléck gin huus.
Ech bieden dech, iewescht force vum kosmos,
huel mer léiwer d'lícht vun den aën, mee blos
datt vum geescht un, datt et hell era blénkt an de
fong vun der poésie.» Esou schwat de vill-
ghäiten dichter Homer.

D'mier, d'wollécken an de buedem wibbelen op
eemol a klunschen an dréine vru séngen aën.
Hie presst se zou. E behält d'riicht nèt méi.
Makeg geheit e sech néier op e mos-bedeckte
stee-block. Eng grimmel schauténg gin em
d'getraisch op der rechter säit an hallef
geplëmmt äschtercher iwwert dem kapp. Esou
bruckt en do, d'hänn vrum gesiicht an de kapp
säitlech géint e rauc stronk gestäipt. An e
féiwercchen dram, geschéckt vun der Athena,
schlaaft vru en dur.

Li gesäit sech, de beifche Melesigenes – csou gouf en du vu senger famill geruff – wéi e vrun csou engen zwanzeg jor säi kapp dacks op der mamm hire schouss luegt a gekrasch huet, ewell de papp, mat numm Poictes, vu sänge geféierleche resen iwwert d'mier, dat vum Poscidon wëll op-gewulltent, nach ëmmer nët crém wor. Wéi en ewell méi maans wor, gouf en als «homeros», d.h. als geisel, elir op Chios, déi diemools fir hie friem insel, voll dofteg wangerten, geschlecht, wou en iewel geschwënn nei komeroden a frënn fond. Liwell hien, de frimc mam blonden hor a bloëlzechen aën, wouss vill ze erzielen aus wäit-eweche länner, wou kinnécke mat laange bäert a fei gesponnenem gezei meeschter sin iwwert groussseg a krich-gezillten arméien. Aus Kreta, dem mat honnert stied iwwerséintem a vun alle säite vu salzege walc benabeltem land do. Och vum Minos vu Knossos séngem zolidd gebautem palais, diem artistesch bemiwelte gebai, wou den Theseus emol de freeschleche monster Minotauros erluegt an dem Minos séng duechter, déi mat de schéinen aën a baken, verfouert hat. An da vum sand-gefëlltem, mee waasserräichem a wuessbarem Ägypten, wou doudeg pharaonc mam gott Anubis zu rieds gin an himmel-héijen an déck bemauerte pyramiden. Gär krut hien diemools no-gelauschtert vu jongen a medercher vun der cleiter insel. Mee säi gellechen numm gouf vergiess, well s'en all nëmme riichteweche «Homeros» genannt hun.

Am dram erlieft en dann nees d'freed, déi a séngem hemechts-haus gewiescht wor, wéi d'nouvelle komm wor, datt séngem papp säin epos Batrachomyomachia (De Krich tëscht de Mais an de Fräschchen) him d'gongscht vun de kinnicke wäit a breet bruecht hätt. D'leit vu Chios elei woren dat séier gewuer gin, nach éier hien, de Melesigenes als «Iomeros» elier kouw. Se hu mat respektvollem näid, a muenech een esouguer mat éierlecher bewonnerong, iwwert séng famill gepotert an eeschlech gediedegt. Wéi e fofzég jor hat, du spuert en ewell e feier a sech, dat e wollt héich op-flamen dongen, fir nach wäit iwwert séngem papp, dem déif-bewonnertem Poictes, séng wicker ewech ze lichten a sech en numm uechter d'welt vun de Griichen z'cruwweren. Wéi begeeschtert souz e

spéider dacks elei mam bengel an de suchel ze krouelen. Et koum em esou flësseg. E spuurt sech esou wuel säi bannenzegt wiesen, an hexameteren iwwersat, op de buedem beim mier néier-ze-leën an dann all kéier den nei geschriwwenen deel wiertlech am kapp ze verhalén. Wéi du sechs méint eriwuer woren, hat en den epos fäerdeg. Séng sél hat en dra geluegt. Gelieft huet en nëmme méi fir séng Ilias. E wouss se ganz aus dem kapp op-ze-son. An esou haten och séng frënn se geléiert, giddwereen eng parti, sou datt se, wann s' een nom anerem op-gesot hun, de ganzen epos konnte vir-dron, ouni sech ze verschwätzen.

An dann de groussen dag!

Op engem hiwwelche matzen op der Agora, stongen houfereg gebotzt dem Homer séng frënn-aëden. Ronderëm eng wull vu virwëtzeren aus dem stiedchen an aus dem ëmstreech dervun. Se hun drop gewaart fir fir d'éischte kéier eppes aus dem Homer senger Ilias virgedron ze kréien. Se pësperen an diedeche laang duerch-erneen. Li pur dervu nabbele figen; nach anerer knacke pignolen, déi se heemlech plécken um pinie-bam am eck vun der plaz do. Lilei wénkt de Pronoos, de mann mat de frëndlechen aën, dien den noperen hir plangen ewell séier duerchkuckt, e schéine bonjour séngem koseng, dem laang-gewuessenem an allzäit mëtschgieweche komper. Elo, verstoppt hannert dem knuetechem, alem olive-bam, diem vun der Athene gescentenem, gët heemlech den Epeios, die mat de gliddechen aën, dem schéinem meedchen Hippodameia, diem mat de wäissen iclbéi, wäiss ewéi dem Zeus senger fra hir, klaatscheg besen op séng feierdeg baken. Op der säit elo hannert der stengecher maucr, rollen haart zwéin ongezillte gaasse-bouwen, de Morologos, jong vum heeschemann Anekpaideutos an de Flephenor, jong vum vill-gehäitem Chalkodon. Wéi de vermengtenen Antinoos, die mat de laange been, dunn do laanscht-geschréckt kënnt, dunn hale se op mat hirem kaméidi, a jäizen diem mat de laange been, säi vernenn-numm vun hannert der stengecher maucr eraus: «Honns-kapp! Honns-kapp!» Dien, domm wéi en as, leeft hannert d'mauer kucke fir se ze pëtzen a se ze beetschen. Mee éier hie mat sänge flappeche schrëck duer kënnt,

leien d'bouwen ewell fein an ongesin, wäit ewech am schiet vum Poscidons-tempel sech futti ze laachen. 'T gcsäit een, vill vun de leit déi elir koumen, haten nët an der nues dat epos do nēnnen, mee och, odder absēnz, der Aphrodite, der Eris, dem Bakchos, der Philia hir lackelegketen.

Wie kōum dunn duerch d'wibbeleg wull esou rescg spadsēiert? Riicht dur wou den «Homer» stong? Dem Homer säi rival, den Antinoos, die mat de laange been, die séng schimpt iwwert de gaasse-bouwen hir spichte mat engem rido vu vermengtem, séisselzechem laachen zou-gedeckt hat. Op den Homer, die féiwereg drop gamzt fir gewur ze gi, wéi déif séng kōnscht de leit géif an d'séil gräifen, trēppelt en dur a klappt em mat hunneg-gesiedegter kuck op séng schankek schēller: «Salut, du beschte vun all ménge frēnn! Haut sall déng kōnscht zou éiere kommen. En affer vu schof a vu rēnner versprouch ech gēscht dem Apollo fir d'gutt grode vum eleitem dag.» Beim leschte wuert dréckt e lussege engem trapp borschten en a zou.

Esou schappeg as d'lucht vum Homer séngen aen, datt en dem Antinoos säi geste vu flappegem uz nët ernuecht hēlt. Mcc d'aë vu sénger séil, déi si klor, an e spiirt, datt elei stēppeleg hannerwennegket géint e gesponn gēt.

Flo fänke sēlwereg téin aus der méi héijer mētt vun der plaz ewéi gehaansfénelcher an der luucht iwwert d'kapp doruechter ze danzen. Lēnzock drop fong de Phemios un, dien d'Musa Polymnia nēt extra geseent hat, déi éischt verse vun der bis hauēnter ongelauschterter Ilias mat zerrappter stēmm duerze-brēngen. Fng zäitche laang fur en dur ze sangen, ze verzielen, ze babbelen, an dann ze knouteren. Du gong op eemol e gegrommels, gelaachs a gejāiz duerch d'wibbelegt micr vun de leit, esou wéi d'ufanks-gedäisch am ament, wou de Poseidon dat wāi-faarwegt waasser deet dauschen, éier en de wēishte sturm schéckt, fir déi schwaarz schēffer erof ēnnert d'salzeg walen ze klunschen. De sänger houl séier op a laacht knaschteg. Dem Homer huet d'blutt gekacht. Den hannerwennchen Antinoos kloum erop an d'mētt vun der Agora. «Dir leit vu Chios, esou fong en un. Äert ongezelltent behucl vis-à-vis vu mén-

gem léiwem frēnd Homer geheit mech ersiecklech. Wann et him och nët geroden as eppes héijes fäerdeg ze brēngen, da sot em dach merci fir all déi méi déi e sech gēt. 'T as jo nët all mēnsch gin esou e gesank ewéi dien eleite ronn ze brēngen. Lauschtet emol.»

Alles lauschtet ewéi wann d'Polymnia selwer géif hir göttlech stēmm ze héiere gin. Geschwēnn derno klappen s'an d'hänn, esou haart ewéi wann den Zeus den donner géif geheien. Den Antinoos, de vermengten topert, mat de laange been, schréckt riicht ewéi e poul, duerch d'schmeechleresch wull vun de leit dorēmmen. Eng kludder vu séngen duz-frēnn elo hanne jāizt a jubiliert em zou; am toum vun hire stēmmen klēnkt d'iddi vun engem op-montēiertem coup mat: aus hiren Aë sprutze quonke vu bousegt géint den Homer. D'jong medercher, houerereg eraus-gefüzt, kucke mat heemlecher hoffnong op den Antinoos, die mat de laange schréck.

Géint e stail vum tempel, en héich gebauten aus gepierpeltē marber, gestāipt stong de vill-géhāiten Homer do a bujhéiert och nët eng kleng grimmel. E schwat nēt. Et wor em wéi wann e sandale-stréckel ēm d'guergel géif zoustremmen. Séng bloēlzeg aen déi brennen. En houl déi gēfteg kucken nët ernuecht, déi vun alle sāiten op e geschoss koumen. E sot sech: «O hätt ech dach selwer māi gesank dierfe vir-dron! O, dierft ech selwer resen iwwert d'jhunsegt, wāifaarwegt mier, bei d'muecht-voll kinnēcken diene grouseg armēien ēnnerdo sin an déi de goût fir echt poésie hun. Iewel ech als «homer» krēien nēt licht de verleef fir op-ze-triede vum vollek odder dat land elei ze verloossen. Schēin ewell datt se mer soss vill libertēt gin.»

Dunn dréint sech den aarme verstoussenen ēm an trappt fort vun der plaz. An séngem häcrz schwiirt en am dāischerem āifer: «Dem schrooste vun all méngen onfrēnn sall ech e monument setzen a méngem néien epos, der «Odyssec». Den ellenste vun der Penelope, dem Odysseus sénger fra hire véierzeg ongewēnschte «mnesteres» (=frēieren) soll de méprisabele numm Antinoos dron.» Dat alles hat de vill-géhāiten Homer am féiwerechem dram erēm erlieft, wéi dunn e kréckelen a kraachen am getraisch en erwächt. Op en dur kēnt sāin

opriichteche frënd Demodokos, die mam sëlwer-brodéiertem gezei un. «Ou! Bonjour a salut, du Appolo-geseentene frënd Demodokos. Wat fir ec gudde wand bréngt dech elir. Wat fir eng zëddéng hues de fir mech?» – «D'zëddéng as hallef gutt, hallef uerg. Mec looss dech nët errezen.» – «Schwätz dach!» – «Den hannerwännechen Antinoos, die mat de laange been, huet der nees eng gestiicht!» – «O, dien trëllert, die fatzert, dien näischtert! Vun diem sängem papechem, fadem, vermengtenem gedicssems konnt ech nach kees eppes anescht erwaarden.» Drop sot den opriichtege frënd Demodokos: «All deng nopere schmotzlächelen heemlech frou driiwer, datt déng frënds-aëden, déi op wäite rese mat bauchechen, houfereg verschafte schëffer duerch d'salzeg walen déng dichtong an der wäiter färent sollte bekannt man a kinnécks-schlässer mat ville stäiler, wou zënter ville jore vum Zeus, dem donner-gott, u-gestallt präenze meeschter sin iwwert muenech en dapert volleek mat laangen, blénkeg bespëtzene lanzen...» – «Hal op!» sou ënnrbrouch de vill-gehäiten Homer säin opriichtege frënd Demodokos. «Lich ka mer et denken: Déi hun iwwerall express schlamm a gebockelgt gesong, fir d'leit iwwert mech laachen ze dongen an den uz mat méngem geschreifs do ze man. An dunn...» – «Nee, glat nët, esou foul säi frënd em an d'ried, 't wor just de contraire. Fein a gewicweg hu se gesong...» – «Ma dann as jo...» – «Mec da looss mech emol schwätzen...» – «Lich weess cwell alles. Alles an der rei. Ech ka roden...» – «Ma näischt kanns de roden. Lauschter dach nëmmen. 'T as dat elei: Déi Aëden do, déi s de gemengt hues 't wiren déng frënn, déi hun e verstopptenen accord mam Antinoos.» – «Dat gët mech nët wonner.» – «Lauschter weider: E fëscher vu Samos wor d'ëschter an eiser stiedchen. Hien zielt an enger gellecht vum Antinoos a sängen aëden. Däi rival as op Samos ewéi en häergott entlooss gin. Vu kinnek a volleek krut en déi houferegst kadoë, déi cen nëmme siche geet. Sandale mat gëllene blocken, glënnereg mat deiere bijouë garnéiert chitonen, a lanze mat sëlwere spëtzen an e schëld mat siwen hait vu stéiere bespaant, an do driiwer eng zolidd metalle plack, wourobber eng freechlech Medusa aus sëlwer a gold durgestallt war, dat alles gouf him onknéckeg an d'schëff ge-

lueden. Mec die «gudden» huet alles mëtsch-gicweg gedeelt mat sängen aëden. Elo as e weider om tur iwwert d'wäi-faarwegt mier, fir sech a wäit verspretene länner nach méi där lolberblieder ze plécken.»

Drop sot de vill-gehäiten Homer: «Du mäin eenzeggen opriichtege frënd Demodokos! O wann dach déng kränkt dech nët hei gehal hätt an du wiirs mat hinne gaang, fir mat méngen aëden den text méi dacks ze repetéieren, ënnere-wee, wann d'mier roueg gewiescht wir! Odder wire méng aë besser gin an ech wir als geisel nët esou u-geneelt! Sou gär wir ech mat-gaang, craus elei aus dem enke lach. Well ech verlaangere no der friemt, duerch déi ech vru jore mat méngem papp an aneren dichteche häre gestriekt sin, an och no ménger schéiner hemecht vu fréier. Gär géif ech emol crém eng kéier glëtschen iwwert d'salzegt waasser a landen an anere länner a sange bei anere leiden. Op enger rces fond ech eng kéier e volleek, dat waart op e gott, dien no sou engen aacht-honnert jor soll kommen, fir elei enne fräiwëlleg all bousegt op sech ze huelen, déi bis elo d'mënschen erduecht an erlidden. Esou soll die gott säi volleek erlëise vu leed, vun onglécklecheect an onfräiheet an hannen um enn och nach zou doud gepéngegt gi vum selwechem volleek fir dat hien dat alles erdro soll hun. Am kriddelechstem ament fret e verzwewelt säi göttleche papp om Olymp: «So, papp, wuerfir hues de mech verlooss?»

«Mäi gefill vu verloossenheet as dien eleiten ament nët manner ersierleche ewéi diem friemem gott säint, dien iewel alt e papp om Olymp huet, dien am Consell vun de götter ka fir e wiren, esou wéi d'Aphrodite gewiirt huet fir hire fils, den Aincias vun Troja. Duerch d'denken un hien, un die frieme gott die soll kommen, hun ech dacks an d'äischtere stonnen gesicht mech an der riicht ze behalen. Ma ech hu keen onstierfleche papp om Olymp, die méng parti hält, wann eppes mat mer nët schingt an d'rei ze gon. Lich hun näischt anescht ewéi méng aarme stierflecheect. An um enn sot ech mer all kéier: «Jo, esou e gott, dien huet gutt all misär an narwell den doud dräi deg laang z'er-dron. Ewell säi bléck kuckt wäideg, bis an d'honnerte vun de jorhonnerten cran. Säi leed

vun haut gët neutralisieret an narwell duuss a plësierlech gemect duerch d'iddi vum brillian-tenem succès diem e gewëss as fir d'zäit déi sall kommen. A well hie selwer d'muecht huet vun de wonnere a mirakelen, duerfir kann en all ament, wou e wëllt, säin ongléck ëmchan-gieren a gléck, plësier a berimtheet. Fir de mënsch as d'zäit, fir de gott d'onzäit oder éiweg-keet.

Drop äntwert den opriichtege frënd Demodo-kos: «Ial op a sief nët csou motzeg géint d'götter. Well déi sin all gutt a man aus dem wëschtem dacks guddes. An d'Moira absënz as gerecht. Nët selen dréint s'et csou, datt d've-uechtong vum ganzem volleek sech stënterlech ëmdréint an onverstänneg u-biederei.»

Stomm blouf den Homer mat zerrassener séil, gezappt a féiweregt denken. Tasseleg gong en e pur schrëck virun. De stuurm hat sech geluegt. Den himmel huet blo gelaacht. D'fielzegt ouwer um mier huet sech friddlech gespigelt am lücht gewelltem, berouegtem waasser. D'owesrout houl séng rout fangere iwwert d'gchiwwels a spréet rouse-faarf iwwert haiser a bierger.

«Mec», so mer emol, fong den Homer un no enger well, «wéi heescht dann dem Antinoos säin eeschleche wick, iwwert dat s'esou en dausch man»

Den Demodokos denkt eng grimmel no an zitieret dann dien eleite vers: «Ziel, o göttin, äis vum Achill, dem Pelid, séngem äifer, die gouf schold vum misär vun dausende vun Achäer...»

Drop sprong den Homer an enger glous op a jaut: «Wéi e blëtzt fiirt et elo duerch méng séil. Dat as jo den ufank vu ménger Ilias. Mat méngelolberen huet die verdäiwelte kärel sech op sénge rese gerëscht.»

Allebéid frënn krute fir d'éischt kee wuert tëschent der barrière vun hiren zänn méi eraus, bis den Demodokos den Homer duuss mat der schëller houl. «Kuck elo!» Sou sot en hannen um enn. An en huet mam fanger gewis op e schëff mat rosaëm segel, dat do probiert ze landen. Déi zwéi frënn schrëcken, dabbere, rennen dohinne.

Aus dem schëff klomme fléck dem Homer séng aëden eraus, un der spëtzt de Phémios mat zer-schantener minn. E geheit sech op de buedem

vun den Homer: «Bonjour, du gréisste vun alle poeten! O mei! Wat as den Zeus a wat as d'Moira gerecht. Fir dech as d'éier. Fir äis as d'schmot. O, du kanns äis es wëllen, äis, déi déng konscht hu verdäischtert. Gold-begierlech-keet huet es gelackelt. Bestach vum Antinoos gouwe mer iwwerall op de wäiten touren iwwert d'wäi-faarwegt mier déng epossen aus fir dem Antinoos séng. Séng songe mer ënnert dem numm vum Homer. Esou as d'uzegkeet op dech an de respekt an d'éier op hie gefall. Mec ëmsoss wor eise geier. Ewell alles woumat mer bestach gi woren, musste mer an d'mier ge-heien, fir eist aremt liewen nëmmen ze retten, ewéi de Poséidon, an der roserci d'mier, wéinst cism feige behuelen, mat séngem dräizack op-gewullt an op-gestëppelt huet, datt mer gemengt hu, vun es d'paart fir an den Hades ze gesinn. Déngem onfrënd säi schëff, schwéier beluede mat gold a selwer a lanzen a stëfter, gouf de selwechten ament zesumme mat him, vun de gurmangzeche walen crof an d'déifte gewiirgelt. Dat geschouch om wee op Ithaka. Geschwënn derno koume mer un op der insel ewou fréier de lousen Odysseus am gléck mat der Penelope a séngem volleek als meeschter gelieft hat. Do songe mer dän epos vum kin-nek Kratistos a séngem volleek. An elo iwwer-bréng mer séng bonjourn a séng felicitatiounen. Klamm an eist schëff. Du fënds et opgestubbelte voll mat kadoë, déi de räichen a vu guddem konscht-geesch beséilte kinnek Kratistos vun Ithaka der mat-schéckt als merci fir dän eeschtlech wonnerbaart epos.»

«A, die knaschtegen Antinoos» rouf dunn de glécklechen dichter Homer, datt et geschaalt huet, haart, iwwert d'fielse vum ouwer, datt de Poscidon näischnotzeg eng kéier séier säin trident iwwert d'wäi-faarwegt mier schwenkt. Den Homer icwel bëckt sech. E gesäit eng grimmel besser. E schreift mam bengel, dien d'mier un d'land gedrif huet, e pur wieder op de suewel. «Dat elei as e vers, esou sot en, dien ech a mäin neit epos sall eraflécken. Wann der lise kënnt, da liest:

Hos apoloito kai allos, hostis toiauta ge rhezoi.

Sou sollen s'all ënnergon, déi sou eng spichte sech leeschten»

Concours fir Radios-Spiller op lëtzebuergesch

(Radios-Spill = Hörspill / pièce radiophonique)

1. D'Actioun Lëtzebuergesch organisiert e Concours fir Radios-Spiller op lëtzebuergesch. Dës Radios-Spiller solle fir jonk Leit an Erwuessener geschriwwen gin.
2. Et ka jiddereen an dësem Concours matmaachen.
3. E Spill soll net méi wéi 20 Minuten daueren. Iwwersetzungen oder Adaptatiounen sin net zougelooss.
4. Jiddereen, dee matmécht, ka méi wéi ee Spill aschécken.
5. D'Manuskrifter mussen op der Schreifmaschin getippt sin. Op de Manuskripter duerf keen Numm oder soss en Zeeche sin, dat den Auteur géif verroden. Um Manuskript muss e Pseudonym stoen. Fir all Spill, och vun dem selwechten Auteur, muss en anere Pseudonym geholl gin.
An enger Enveloppe, déi zougepecht muss sin, as bannendran deen oder déi Pseudonymen, de richteg Familljennumm, Virnumm an d'genee Adress.
6. D'Manuskrifter mussen un d'Actioun Lëtzebuergesch / Postkëscht 98 L-2010 Lëtzebuerg bis de 15. Abrëll 1988 geschéckt gin; all Manuskript mat Copie.
7. Mëmbere vum Jury, hir direkt Familljen, Mëmbere vum Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch an hir direkt

Famillje kënnen net am Concours matmaachen.

8. D'Actioun Lëtzebuergesch nennt e Jury vu 7 Leit, dovun héchstens 1 vum A.I.A.-Comité.

De Jury klasséiert d'Spiller.

De Jury ka bis 10 Radios-Spiller fir e Präis virschloen.

De Jury ka bis zu 60000 Frang Präisser verdelen, mat engem Maximum vun 12000 Frang fir den éischte Präis; **an de Präisser sin d'Autore-Rechter fir déi éischt Editioun mat dran.**

Et ka keen Auteur méi wéi 1 Präis kréien. D'Actioun Lëtzebuergesch kann awer iwwer d'Präisser eraus, 1000 bis 3500 Frang d'Stéck ofkafen.

9. De Jury gëtt an der Press publizéiert.
10. Déi Autoren, déi matmaachen, sin doduerch mat dësem Règlement averstanen.

All Informatiounen kritt een iwwer den Tél. 470612 vun der Actioun Lëtzebuergesch. (Äntwertapparat).

Jury: Tunn Gonner, Jos. Groben, Monique Hermes, Pitt Puth, John Rinnen, Jacques Steffen, Pol Schumacher.

Jean Milmeister

Den neien Auto

Eng modern antik Seechen

«So Jhang, lauschter emol dat hei», sot d'Madame Schmötten, «as dat nët immens! Eng Croisière duerch d'Mëttelmier vu Genua aus iwwer Syrakus, Kreta, Rhodos, Santorin, Athen a Korfu op Venedig. «Kulturelle Kreuzfahrt zu den Höhepunkten der Antike», steet hei. A wat et alles ze gesi gët! Zu Syrakus e griicheschen Theater an e réimeschen Amphitheater, op Kreta kann een op Knossos fueren, de Palast vum Kinnek Minos kucken, zu Athen geet een d'Akropolis kucke mat de Propyläen, den Nike-Tempel, de Parthenon an den Frechtbeien, zu Santorin gesäit een d'Ausgruewunge von Akrotiri, ier een iwwer Korfu op Venedig fiert. Wier dat da näischt fir äis?»

«A wat kascht dee Spaass?» frot den Här Schmötten.

«Ma ech fannen et immens präiswäert», sot d'Madame Schmötten, «fënnfannazegdausend Frang pro Persoun fir véierzéng Deg op engem Luxusschëff vu siechzéngdausend Bruttoregistertonnen.»

«Du schwätz grad wéi de Wehrmachtsbericht am leschte Krich», sot den Här Schmötten, «du hun se och ëmmer Dausende vu Bruttoregistertonnen versenkt, méi wéi d'Engländer an d'Amrikaner der jee haten!»

«Ma dann ënnerbriech mech dach nët an engem Stéck!» huet d'Madame Schmötten geruff. «Hei steet et schwaarz op wäiss: «Ein Kreuzfahrtschiff der Luxusklasse von 16.600 Bruttoregistertonnen...»

«An d'Rees fir op Genua a vu Venedig zeréck, d'Ausfluch op Syrakus, Knossos, Akrotiri, Athen, Kreta an d'Gedrénks, wéi as et dann domat? Sin déi dann och am Präis mat dran?»

«Waart emol, dat steet hei: Die Anreise per Bahn ist zu Lasten des Kunden, das Land- und Ausflugsprogramm kann an Bord in US-Dollar gebucht werden.»

«Gesäis de, wat hun ech gesot! Da rechen nach d'Halschecht derbäi fir den Zuch, d'Ausfluch an d'Gedrénks, da kënns de op honnertfënnfannazwegdausend l'rang. Zu zwee mécht dat zweehonnertföfzegdausend l'rang, dofir kënne mer äis en neien Auto kafen!»

«Lin neien Auto!» huet d'Madame Schmötten geruff, «ma mir hun en dach eréischt véier Joër!» Deen as nach prächtig gutt, du kanns nach roueg e Joër dermat fueren!»

«Dat sees du. En huet awer schon honnertzwegdausend Kilometer crof, an ech muss all Dag dermat op d'Schaff fueren. En huet déi éischt Raschtflecken an op eemol geet et mat de Reparaturen un: d'Kupplung, d'Amortiseuren, d'Kilass an dann hänks de méi drun ewéi e wäert as!»

«Jo, dat as alles schéin a gutt», huet d'Madame Schmötten geschwäermt, «ma wat as en neien Auto géint iwwer engem eemolege kulturellen Erlebnis wéi eng Croisière un d'Wéi vun der westlecher Zivilisatioun!»

«Abee jo!» huet den Här Schmötten gegrommelt, «wir kreuzen wie Odysseus durchs Mittelmeer und für ein neues Auto haben wir keine Mittel mehr!»

«Wéi den Onassis wëlls de soën», huet d'Madame Schmötten duergebass.

«Nee, wéi den Odysseus wollt ech soen.»

«Den Odi – wéi heescht deen?»

«Den Odysseus! Da wells de eng kulturell Croisière un d'Wéi vun der westlecher Zivilisatioun maachen an du weess nët wien den Odysseus as!»

«Abee, wien as et dann?»

«Den Odysseus? Ma dat war dach dee griichesche Kinnck vun Ithaka, deen déi Geschicht mat dem Trojanische Päerd erfond hat an...»

«D'Trojanesch Päerd, a wat as dat dann elo erëm?»

«Ma d'Griichen hun dach Troja belagert an du hun se en hëlzent Päerd gebaut an deem se hir Zaldote verstoppt hun. Wéi se du mat dem Päerd Troja eruwert haten an heem gefuer sin, du as fir den Odysseus de Misär eréischt richtig lass gaangen. En as kräiz a quier duerch d'Müttelmier gefuer iër en endlech heem op Ithaka koum...»

Den Här Schmötten huet d'Aën zougemat an op emol huet en sech op engem Schëff am Müttelmier gesin. Ma et war kee Luxusschëff vu siechzëngtausend Bruttoregistertonnen, et war e klengt griichescht Schëff, wéi dem Odysseus säint.

't war wonnerbar sou mat dem Schëff duerch d'Aegäescht Mier ze fueren. D'Sonn huet gedréckt an um bloen Himmel war nëmmen hei an do eng Wollek ze gesin. Wéi d'Schëff laanscht all déi kléng griichesche Insele gefuer as, koum den Här Schmötten sech wéi den Odysseus vir.

Laanscht de Vulkan vun Thera as en op Kreta gefuer an zu Iraklion u Land gaangen. En huet iwwer dee grouss Palast vu Knossos gestaunt, virun deem op enger grousser Wiss e Fest gefeiert gouf. Jong Borschten a jong Medercher hun eng Aart Corrida mat engem Steier opgefieert.

Vu Kreta aus as d'Schëff queesch op Nordafrika zougefuer. Op der Insel Djerba waren d'Leit am Gaang Dattelen ze plécken an en huet sech der kaaft. D'Schëff as laanscht déi ganz nordafrikanesch Küst gefuer an huet bei der klenger Insel Perejil bei Gibraltar gehalen. Op der Plage hu brong verbrannt Medercher Calypso gedantz an se hun en direkt mat an hire Krees gezun. En huet bis spéit an d'Nuecht gedantz wéi klorosen a konnt sech nëmme mat aller Méi vun hinne lassrappen, fir weider ze fueren.

D'Schëff as laanscht Mallorca a Menorca op Sardinien gefuer. No enger Halt zu Porto Pozzo as d'Rees weider an Italien gaangen. Laanscht d'italiënesch Küst war vill ze gesin a besonnesch d'Hielen an d'Grotten haten him et ugedoën: en huet d'Circe-Grott beim Monte Circeo, d'Zyklope-Grott zu Cumae an d'Sirene-Grott zu

Capri besicht. Da gung et laanscht d'Insel Stromboli duerch d'Mierengt vu Messina. Hei war en uerge Stuerm, deem d'Schëff dohier geworf a gerëscht huet, dass e séikrank gin as. Et as em eréischt besser gin, wéi se duerch d'Ionescht Mier a Griicheland gefuer sin.

Op der Insel Korfu as en u Land gaangen. Zu Kerkyra op der Plage hu Medercher mat dem Ball gespilt. En huet hinnen eng Zäitche nogekuckt an esou guer eent dervun agelueden, eppes mat him drénken ze goen. Et huet Nausikaa geheesch.

Vu Korfu as en op Ithaka gefuer. Wéi en owes am Hafen vum Ithaki bei engem Glas griichesche Wäin souz, koum d'Wiirfsfra Penelope a sot e gewëssen Här Hermes géif no him froen.

Den Här Hermes war su komesch antik gekleet. E sot sai Patron géif sech eng Eier draus maachen, den Här Odysseus Schmötten ze invitéieren. Sai Segelschëff géif do ënnen am Hafen op e waarden. Wann se nët ze spéit komme wëllten, da missten se gläich fueren. Den Här Schmötten huet sai Wäin bezuelt an huet sech mam Här Hermes op de Wee gemat. Li huet schon ugefaangen daischter ze gin, wéi se an den Hafen koumen, ma den Här Schmötten huet awer gesin, dass se op eng grouss Privatjacht gaange sin.

Eng Woch laang sin se laanscht d'griichesche Küst geseelt iër se zu Saloniki gelant sin. Den Här Schmötten war frou wéi se endlech do waren, well en hat där Croisière kräiz a quier duerch d'Müttelmier elo su sat wéi d'Kaz där kaler Ierbessen.

Zu Saloniki huet e Päerdsgefir op se gewaart an den Här Hermes as mat em op d'Land eraus gefuer an d'Bierger. Dat war dach eppes Anescht wéi dat éiwegt Gejhutschels um Waasser! Begeschtert huet en d'Landschaft bewontert an de Leit nogekuckt, déi an de Wangerten an Olivegäert geschafft hun. Ma wéi se méi héich koumen, sin d'Wangerten an d'Olivegäert verschwonnen a se gesougen nëmme méi Pinien a Gesträich.

Op eemol huet de Won gehalen. Virun hinne loug en herrleche Palast. Iwwer eng grouss Trap sin se an eng Hal mat grouss Saile komm. Ronderëm den Dësch souzen eng Leit ër zwan-

zeg. An engem schéine Fotell souz en ale Mann mat engem laangen, groc Baart.

«Mäi Patron, den Här Zeus!» sot den Hermes.

«Wellkomm um Olymp, Odysseus!» huet den Zeus geruff an em d'Hand gin. «Du hues eng laang Rees hannert der an du hues se daper iwverstanen. Komm setz dech mat un! Hei as méng I'ra, eist Hera. An dat do as méng Duechter Athene. Hei as cisen Apollo a séng Zwillingschwëster Artemis. Eiseen Arcs huet besonnesch Freed Krich ze spillen. Den Hephaistos hei hippt zwar e bëssen an et as och kee schéinen, ma en as staark wéi e Päerd. Ma wat sees de dann vun eiser Aphrodite? 't as nët schlecht geroden, hätt den Hephaistos alt e bësse vun him! Dat hei as méng Schwëster Hestia. 't as eng al Joffer an e bësse wënnerlech. Dat do as mäi Brudder, de Poseidon. En as haut op Besuch hei, well hec wunnt donidde beim Mier. Nëmme ech mengen du häss dës Waasser elo sat. Du häls et sécher eischer mat eiseem Dionysos hei, dee suergt ëmmer fir gudde Wäin. Hei as nach méng Sëschter Demeter, dat fir Landwirtschaft zoustänneg as, an den Hermes, cise Buet, kenns de jo schon. Sou an elo setz dech un an dann huele mer e Patt!»

Den Zeus huet an d'Hänn geklappt an en Dingschtmeedchen huet e Krou Waasser bruecht fir d'Hänn ze wäschen. En aner Dingschtmeedchen huet Brout erabruecht, en drëtt huet Fleesch geschnidden an servéiert, e véiert huet Wäin an d'Bechere geschott. Se hu gutt giess a gedronk, bis den Zeus crëm an d'Hänn geklappt huet.

«Léif Frënn», sot en, «mir hun haut den Odysseus bei äis, deen am Liewe schon allerlee matgemat huet. En as kräiz a quier duerch d'Mëttelmier gefuer vun der Aegäis bis bei dem Atlas séng Sailen a vun do an d'Aegäis zeréck. Op der Insel Djerba huet en sech mat de Lotophagen erëmgeklappt an op der Insel Percijl mat der Nymph Calypso. En as zu Porto Pozzo bei de Lästrygone gelant, zu Monte Circeo bei der Zauberin Circe, zu Cumae bei den Zyklopen an en as zu Capri den Sirenen entkom. Zu Stromboli hat e mat dem Aeolus ze din an zu Messina mat Skylla a Charybdis. Och eise Frënd Poseidon huet en e weínege gerëselt, ier d'Nau-sikaa en esou frëndlech zu Korfu opgehall huet.

A wéi e gemengt huet, e kënnt zu Ithaki beim Penelope e weínege vu sénge Strapazen erhuelen, du huet den Hermes en heihi geschleecht. Ma mir hun en agelueden, fir en dofir ze belounen, dass en déi laang Rees sou daper iwverstanen huet. Ech hun e Cadeau fir en. Et as e schéine Cadeau, e göttleche Cadeau.

Odysseus, dee Cadeau, dee mir hei fir dech hun kann der d'Liewe vill méi licht a vill méi schéi maachen. Du hues méi vum Liewen, du kriss méi vun der Welt ze gesin. Du bas haut ze Theben, mar zu Athen an iwvermar zu Sparta. An dat alles ouni, dass de iwver d'Mier ze jhutschele brauchst a vum Acolus oder Poseidon gerëselt gës. Neen, du sëtzt wéi hei an dénger Fotell a wupp bas de op enger anerer Plaz. Du erlicfs zing, zwanzeg, honnert Mol méi. Däi Liewe gët méi schéin, méi räich, méi liewenswäert. Du bas wéi e jonge Gott.

Ma all Medail huet hir zwou Säiten. All ningt Joër mussen d'Athener dem Kinnek Minos siwe jong Medercher a siwe Borschten op Kreta schécken, fir mat dem Stéier ze spillen. Fir dee Cadeau deen ech dir maachen, verlaangen ech och en Affër. Awer nët nëmme all ningt Joër, ma Joër fir Joër. Ech well och nët nëmme siwe Jongen a siwe Medercher, ma siwenzeg Jongen a siwenzeg Medercher. Odysseus, häls de dee Cadeau un?»

«Dat kann ech nët!»

«Du gës wéi Gott, däi Liewe gët honnert Mol méi schéin!»

«Da gëf en hirl!»

Den Zeus huet an d'Hänn geklappt, zwee Medercher hun eng Rido hannen am Sall op d'Säit gezun an 't huet een e wonnerbar blénkegt Gefier gesin.

«Den Automobils» sot den Zeus «e verlaangt all Joër bei dir doheem op d'manst honnertvéierzeg Affër»...

«Ma Jhang, schléifs de an dreems de am hellen Do?» huet d'Madame Schmötten geruff. «Elo hun ech dech schon dräimol gefrot, wéi dat mat der Croisière an d'Mëttelmier wir an du äntwers mer nët!»

«Klibber mech mat dénger Croisière!» sot den Här Schmötten. «Ech hu Croisière, Mëttelmier a Schëffer bis dohin. Mir kafen en neien Auto!»

Josy Braun

Weess d'nach, Kelebouf?

Weess d'nach, Kelebouf?

Weess d'nach, Kelebouf?
Weess d'nach wéi dat deemools war?
Se gi well rar,
déi Bunnan, wou s d'a laange Stonnen
dat gراف, wat fir e Liewen
banne bei dir sëtze blouf.

De Wiirt huet dech een Dag gefrot,
wéi s d'op der Bunn ze spëtze stoungs.
Du hues geschléckt a jo gesot
an has méll Knéien, wéi s de laanscht d'laang
Bunn rop goungs.

Ganz ënne bei dem Kelespill,
do häss d'e kleng sechren Fick,
huet e gesot; du has jhust vill
ze fäerten, a wann näischt geschouch, has de
jhust Gléck.

Lit ware Bauren, gro a graff,
du hues se all mam Virnumm kann;
all déi, déi näischt, déi vill getraff,
an déi, wann se verluer, wéi rosen heemgerannt.

Bcsounesch een, de Schmatte Rob,
wann deen um Dill de Streech gezun,
da goufs de kleng an dénger Stopp,
da koumen d'Keel'n an d'Fatze bis bei dech
geflun.

Du hues zur Fënschter rausgekuckt,
um Himmel huet eng Sonn ghaang;
a séier hues de dech geduckt,
wann d'aner Kanner laanscht a brav an
d'Vesper gaang.

Déi Stonne sin sou hues geschlach,
all Parti hues de matgezielt,
um Gips mam Bläistëft ugestrach;
um Linn hun s'ëmmer nees eng fonkelnei
gewicht.

Wat sin dann d'Kele schwéier gin
an d'Klatzen och: déi schwaarz, déi déck!
Weess d'nach, da kruuts d'eng Orangine
a wann et gutt goung, vläicht och nach e
Schocklasstéck.

Eng Kéier wolfs d'op d'Haische gon,
dat gouf eng Paus, du goufs vernannt;
du bas d'ouni Bescheed ze son
an ouni Suën einfach fort an d'Duerf gerannt.

Mä meeschtens hues de duergehal
d'Gjäiz gouf mat all Stonn méi haart,
bis elef, dann hun s'opgehal.
Du goungs an d'Wiertsstuff ran, bei d'l'éik, an
hues gewaart.

I lie koum da mat der Stongekëscht
an huet gerechent a geduecht;
en huet dann e puer Frang erwëscht
an dir se flang an d'Nätz vum Béierdësch
geluegt.

"I war ni genuch, du goufs bedrun,
du woussst et, an hues näischt gesot.
An dann doheem, hues de gelun,
wann d'Mamm dech do nach no der
Hausaufgab gefrot.

Weess d'nach Kelebouf?
Weess d'nach wéi dat deemools war?

Se gi well rar,
déi Bunnan, wou s d'a laange Stonnen
dat gراف, wat fir e Liewen
banne bei dir sëtze blouf.

Ech war och sou e Kelebouf,
deen s'an der Schoul gär ausgelacht,
deen sech Zigarette kafe gong
an se dann heemlech a ganz leng am Bësch
geraacht.

Vill spéider gongs de selwer Kele spillen.
En Automat huet s'an an ausgepaakt.
Du hues eng Plastiksklatz vun dene villen
sou rosen op dee schéinen Dill geklaakt,
datt d'Kelen nët gewoussst wouhin
an duurcherreen an d'Schnéier sech geroode sin.

Gil Mandy

De wäissen Däiwelchen an de schwaarzen Engelchen (III)

Wat den Engelche mat Autoen, Fligeren a Rakéite gestöbst huet

Eis zwee I'rënn haten, wéi gesot, d'Nues voll vun hirem Heckoup, elo wou si an de Stied gesinn hun wéi d'Leit do wunnen, an si hun sech geduecht, datt et nët laang méi kënnt daucen bis de Bauer d'Hec an d'Scheier géif féieren. Si hun sech duerfir op d'Sich gemat fir en zerguttsten Ennerdaach ze fannen. Si hun och nët laang brächten ze sichen, well matzen an enger Stad wor eng Strooss mat elauter schicke Geschäftshaiser, an déi woren op den ieweschte Stäck ze soe bal alleguer nët bewunnt, mä komplett idel oder et stung allerhand al Gerëmpels dran, wat kee méi wollt. Eis Këppelchen huet och séier e grousst Zëmmer fond, wou nach en zweschlëifregt Bett, e Schaf an e wacklege Wäschdësch dra woren. Si hun d'Spawecker an de Stëbs ewech gewëscht a sech, wéi ee seet, gemittlech do nidder gelooss. Lit huet hinnen hei richtig gutt gefall, besonnesch och well dat Zëmmer just ënnert dem Daach loug: vun do aus wor d'I'ortflëie vill méi liicht. Nëmmen eent huet hinne leed gedoen, datt bal keng Leit méi do gewunnt hun an datt owes keng Kanner méi op der Strooss gespillt hun. Well wann d'Geschäfter owes zou woren, dann huet een och bal kee Mensch méi an där schéiner Strooss gesinn.

Well si jo gutt Zäit haten, fir sech alles a Rou unzekucken, stoungen se dann alt laang um Trottoir fir dene sëllegen Autoen an deem staarke Verkéier nozekucken. – Hei, enges Daags stoungen se nees eng Kéier virun de Verkéiersluuchten (oder den Ampelen, wéi déi meeschte Leit soen). «Pass elo mol op!», sot de schwaarzen Engelchen zum wäissen Däiwelchen. En huet eng Grimmelchen op déi gro Këscht gestuurkt, déi niewent him um Buedem festgemat wor, a schons stoungen d'Luuchten alleguer op rout. Et gouf e Moment e Gequitschs vun de Bremsen an e Gepäifs vun de Pneuën, mä duerno wor et eng Weilche roueg virun der Kräizong. Et wor keen esou kóng fir weider ze fueren, well et wor jo «rout» fir jidderen. «Gesäis de», sot den Engelchen, «wéi ech déi esou schéi roueg kritt hun». Mä en hat et knaps gesot, du goung en onheemleche Kaméidi un, mat Tuten a Klaxonéieren, mat Gefluchs a Gejätz, datt ee bal daf gouf. Dat huet den Däiwelchen eng Grëtz un séng al Heimecht erënnert, an e sot zum Engelchen: «Maach d'Luuchten nees séier op gréng! Dee Kaméidi do ka jo kee Mensch aushalen an ech sin dach allerlee Spëktakel gewinnt» – «Dajee alt, op déng Verantwortung», sot dat klengt Loudervéi. Lit kuckt op d'Këscht, a baufdeg stoungen d'Luuchten alleguer op gréng. Mä dun hätt dir erëischt eppes kënne gesinn! Vu véier Säfte sin se mat Vollgas an d'Kräizong era gehauft. Lit huet geknuppt a gekraacht wéi an enger Bataaljen. «Neen!», huet den Däiwelche gejaut, «wëlls de déi Luuchten elo gaangs richtig astellen!» En huet séng ganz Kraaft gebraucht fir e schrecklecht Onglück nees réckgäנגeg ze maachen. A wéi e Wonner fir déi di derbäi woren: bis op e puer Bëlsen an Téitschen (fir déi Allerwëischst)

wor kengem Mënsch a kengem Auto eppes geschitt. Jo, den Däiwelche krut esouguer spillen d'Kräizong fräi, an de Verkéier as nees gelaf wéi wann näischt gewiescht wir. «Datt s du dech jo nëmme ni méi ënnerstees esou eng ze stiichten», sot den Däiwelchen, «wat mengs du wivill der elo schon do ennen an der Häll um Rouscht léigen?» – «Et wircen der ower och zwee, dräi an den Himmel komm. Alt nach ëmmer besser wéi elo gucr keen», huet den Engelche gebaupst. En huet ower ferm versprach näischt méi esou ze maachen. Den Däiwelchen huet gemat wéi wann hien et géif glewen. En huet ower bei sech geduecht, datt hien déi Zatz ëmmer misst am A behelen an datt hien him ni honnertprozenteg traue kënnt.

E puer Deg duerno stoungen se crém virun enger Kräizong. E ganz klengen Autoche mat engem jonke Meedchen dran as op d'Ampelen zou gefuer. Hannert him as en décke Mann an engem déckechen amerikanesche «Schëff» cru gebraust komm. Den Décke konnt et guer nët erwaarde fir dee klengen Auto ze iwwerhuelen. Mä du gouf et giel. D'Meedchen huet schéi brav lues gemat a stall gehalen, esou wéi et Virschréft as. Mä dun hätt dir den Décke solle gesinn an héieren. En huet geflucht a gejaut wéi e Bëschiesel, gestikuliert an op de Klaxon gedrückt. «Da fuer dach nach, du dommt Bëschel! Oder klamm eraus a géi zu Fouss, wann s de nët fuere kanns» – Dat wor dem Engelchen däers Gudden ower dach zevill. «Ah, waart du Fettfleck», sot en, «dir bréngen ech Manéieren an de Code de la route bäi», an en huet ganz ferm op de Capot vun dem Décke séngem déckechen Auto gebücht. Et gouf erëm gréng. D'Meedchen as duuss a propper ugefuer, den Décken huet op de Gas gedrückt bis ennen of, datt de Motor gehault huet wéi e wëllt Déier, an e wor dem Meedchen esou no op de Feeschten, wéi wann hien et géif wëlle virundrücken. Mä! E kouw nët wäit. Nëmme bis an d'hallef Kräizong an du blouf de Won stoen. All Gefluchs, Gejätz a Gedémmaréiers huet hien näischt gedéngt. Den Auto as kee Millimeter vun der Plaz gewach an de Motor as nët méi ugesprongen. Den Décke souz a séngem Schëff mat engem roude Kapp, an all déi aner Leit hun clo de Spott an de Geck mat him gemat. D'Police kouw och an huet notéiert. Den Décken huet

missten eraus klammen an den Auto op d'Säit virun drécken an do waarde bis d'Dépanneuse kéim. En huet geschweesst wéi eng Sängerin, en huet den Auto mam Fouss gerannt a vun elauter Roserei huet e bal e Schlag kritzt. Um Enn huet den Auto, mam Décken dra, missten ofgeschleeft gin. Well des Kéier hat och den Däiwelchen näischt géint esou eng Lektouren an duerfir hat hien och kee Fanger geréiert. – An der Garage ower hun se de Kapp geréselt, well do as den Auto nees gaangen ewéi eng Auer an si hu keng Spuer vun enger Pann fond. Den Décke krut awer eng déck Rechnung ze bezuelen.

No enger Zäit huet den Engelchen ower no besserer Loft aus der Héicht gegläscht an e sot zum Däiwelchen: «Et fängt mer un heinidenen eng Grätz laangwëlleg ze gin an du muss och emol eng aner Géigend kunne léieren. Du wäers gesinn ewéi schéin et do uewen iwwert de Wollécken as.» Den Däiwelche wor es d'accord. Hien huet d'Fléic scho laang nët méi gefaart, mä en hat eng Angscht, datt dem Engelchen säi Räckelche räisse géif, well am Sam huet et ëmmer méi verdächtig gekréckelt. Hie sot dem Engelchen dat och, mä deen huet gemengt, hie bräicht sech duerwéint keng gro Hoër wuessen ze loosse. «Dann hopp a fort» soten se allenzwee wéi aus engem Mond, a fort woren se. Et wor e wonnerbare Vol. Den Himmel wor blo an nëmme ganz wäit ewech woren e puer kleng wäiss Wollécken ower och eng déck groschwaarz Wollek. Wéi se méi no koumen, huet den Engelche geruff: «Pak dech elo ganz fest un a fäert nët. Mä looss ëm Gottesbiddewëllen nët lass, well soss fannen ech dech nët méi erëm!» A wéi de Bléiz as hien op déi déck Wollék lass gehauft. Huu! Do dra wor et ower däischerter, kal an naass. Den aarmen Däiwelche wor jo aner Temperature gewinnt an en huet geziddert vu Keelt. En huet ower nët labber gelooss. Hien duccht, hatt géif jo och kal an naass gin, an alles hätt eng Kéier en Enn. Hie wouss jo nët datt deen näischtnotzegen Engelchen nach villeg méi grouss Keelten aushale konnt. Mat där Vitesse, wéi den Engleche geflun as, woren si dun och geschwënn aus där däischerter Wollek eraus, an si haten nees de bloen Himmel iwwert sech an déi gutt waarm Sonn. «Esou eng kleng Ofkillong as heiansdo ower och guer nët

schlecht, mengs du nüt och?» sot den Engleche ganz onschëlleg. Den Däiwelchen huet eppes gegrommelt, mä et wor doudséchcr näischt op laténgesch.

«Hei kuck emol do hannen dee groussc Fliger!», huet den Engelchen op eemol geruff, «pass op, elo gët et Freed.» – Et wor och e ganzeg groussc Fliger mat e puer honnert Leit dran. Den Englechen as ucwen iwwert de Fliger geflun an huet bal no lénks, bal no riets gestuurkt. «Ogott-ogott!» huet den Däiwelche gejaut. Aus denen decken Düsemotoren si grujheleg rout, giel a wäiss Flamen craus geschoss. «O, kuck emol, wéi schéin!», huet den Engelche voller Freed geruff. «Elo as dee Fliger bal esou schéin cwéi e klénge Kommt.» – Am Fliger ower woren d'Piloten an d'Leit voller Angscht an a Panik. Déi eng hu gejaut a gekrasch, déi aner hu geflucht a sech d'Hoër ausgerappt, an eng Parti hun haart gebiet. Dat konnt den Däiwelchen nüt méi gesinn. Lin huet den Engelche mam Buuscht erwéscht an as mat him fir d'éischt op déi eng Sait an dunn op déi aner geflun fir d'Feier auszemaachen. Et wor nach laang keng liicht Affär, mä hien huet et gepackt.

«Du kanns engem ower och nüt déi klengste Freed vergonnen», huet de schwaarzen Engelche gcmotzt. – «Dach, ower keng esou», sot de wäissen Däiwelchen. «Denk emol no: all déi sälleche Leit, grouss a kleng, al a jonk, wíren elo duerch déng Liichtfankgekket enges grujhelegen Douds gestuerwen. A wivill vun hinne kéimen dann an d'Häll.» – «Du denks ower och émmcr némme un déng domm blöd Häll.» – «Jo, well ech wéss wéi et do as. A fir dohinner ze kommen hun se déi schéinsten Zäit. A maach, Meedchen, datt s de dech ni méi énnerstees esou eppes Schreckleches ze stiichten!» Den Däiwelchen huet dobäi esou rosen dragekuckt, datt et dem Engelchen Angscht gouf. Séng schéi gréngelzeg Ac stoungc gläich voller Waasser an d'Iréine sin him iwwert d'Baken erof gelaf. «Sief nüt méi béis mat mer», huet e gekrasch, «ech wollt jo némme spillen. Ech maachen et och ni, ni méi.» Den Engelche wor elo esou raumiddeg, datt en alles, ower och alles versprach hätt. Den Däiwelchen ower duccht: «Ech kann där Zatz do ower wiirklech nüt trauen. Et huet esou e léift onschëlleg Gesiich-

telchen an dobäi as säi Kapp esou voller Tricken an nach méi wéi méngem Papp säi Pelz voller Lais.»

Am Fliger ower hun d'Piloten an d'Leit sech lues a lues vun hirer Angscht erholl, an déi, déi virdrun am meeschtc gefaart an am haartste gejaut haten, hun elo faul Witze gerass an de Geck mat denen anere gemat. – No der Landung konnt ower och nüt déi manste Spur vun engem Brand festgestallt gin. An dach haten honnerte vu Leit d'Flame gesinn an d'Hëtzt gespiirt. D'Techniker wéssen haut nach nüt wat dat hätt kénne gewiescht sin.

Duerno as et dun och eng ganz Zäit laang gutt mat denen zwee gaangen. Den Engelchen huet sech esou gutt geschéckt wéi e Gaasschouf an der Woch éier de Kleesche kénnt oder wéi virun der éischer Kommioun. Je, den Däiwelchen hat guer näischt un him aussetzen an si hun sech och allebéid esou flott ameséiert.

Mä enges Daags, wéi si um Wee wore fir nees heemzefléien, dun as geschitt wat schon esou laang fälleg wor. Et huet op eemol «krtrrrr» gcmat, an dun hat den Däiwelchen némme méi de Sam vum Engelche séngem Rack am Grapp an as eleng duerch d'Luucht viru gehauft. En duccht elo wir et säi Lescht, well den Engelchen hat nach näischt an ucht geholl. Eréischt wéi den Däiwelche laanscht hie geschoss as – am fräie Fall goug et émmcr méi a méi séier – huet den Engelche gemierkt wat passéiert wor. Ei, dat wor sénges. Dat konnt elo eng Course gin no séngem Gout. Hie konnt jo villeg méi séier fléien, an duerfir krut hien den Däiwelchen och nach mat Zäit ze paken an si koumen, ouni datt soss eppes nach geschitt wir, gutt doheem un. A wéi si duerch d'Daachlicht an d'Haus geklomme sin, sot den Däiwelchen: «Gesäis de wéi et geet, wann s du mir nüt follegs. Ech hat dir dat elo scho laang prophezeit. Däi Rückelchen as geschwé guer nüt méi ze gebrauchen. An der Taille fiirt en och eng Kéier futti. En as elo schon zimlech dénn an op Plaze gesäit ee schon däi Speck derduerch.» – Mä den Engelchen huet gelaacht a gemengt et wir ower eng immens flott Aventür gewiescht a fir en neie Rack wir et nach émmcr gutt Zäit. Den Däiwelchen huet de Kapp geréselt a sech saint geduecht.

Lit as och eng Zäit laang gutt gaangen. Den Engelche wor brav, sou wéi en Engelchen et egentlech ëmmer sollt sin, en huet sech geschéckt an och näischt Wéischtes gestiicht. Mä enges Daags krut hien ower nees Loscht op eng Rees an de Weltall. «Pak eppes an fir ënnerwee z'essen an ze drénken», sot en zum Däiwelchen, «haut fléie mer emol e Stéckelche méi héich a méi wäit. Du wäerds gesinn, do as et heiandsdo och ganz interessant, wann och nët esou immens wéi ganz do uwen, wou ee mat de Stären an de Komete spille kann» – «Jo, mä denk drun, wat s de versprach hucs» Den Engelche wor ganz blesséiert: «Du mengs würtlech, ech hätt weider näischt an der Kopp wéi clauter fäul Tricken. Ech stiichten ni méi eng. Eierewuert! A bis elo as jo och nach kengem eppes geschitt, gedu.» Den Däiwelchen ower wouss nach vun dohem, wat e Versprache wäert wor, wann d'Versuchung ëmmer méi grouss gët, an en hat ganz fest wëlles hatt nët aus den Aen ze loosson.

Si wore schon e gutt Stéck ënnerwee, ganzeg héich an der Lucht, wéi si virun sech eppes fléie gesinn hun, dat vun hannen ausgesin huet wéi e risegt Faass. Lit wor eng Raumkapsel. Wéi si duerch d'Fenster konnte gesinn, wore sechs Leit dran, fënnf Männer an eng Fra. Déi hun un dene gelungensten Apparate gehantéiert a mat all méiglechem an onméiglechem Geschir jongléiert. Si sin och heinandsdo hin an hier geflun trotzdem se keng I'lllécken hatten. Déi zwee wore paff. Si hätten ni geduecht, dat d'Leit och fléie kënnten. Jiddefalls hatten si där nach ni gesinn.

«Loosse mer emol e Stéck matfléien a kucke wouhinne et geet», sot den Engelchen. Si hun och geschwënn an uecht geholl, dat dat Raumschëff ronderëm d'Ärdekugel geflun as. Den Däiwelchen hat déi nach ni vun esou héich erof gesinn an e wor ewech vun där wonnerschéiner bloer Kugel. Absëns begeeschtert wor en, wann si lues a lues an der Däischtert verschwonnen as an dann op där aner Säit nees no an no an d'hellt Liicht opgedaucht as. Well si mat der Kapsel jo ronderëm d'Ärdekugel geflu sin, as dat e puermol esou geschitt, an den Däiwelche wor esou fasziniert vun deem Erleefnes, dat en nët op den Engelchen opgepasst huet.

Deem wor dat Sätzen op der Kapsel an där hiirt einfacht Ronderëmfleie scho laang sat, an en hat bannenan eppes entdeckt wat hien interesséiert huet. Et wor de Bordcomputer, deen de Vol geregelt huet. Den Engelchen huet sech gefrot, wat passéiere géing, wann hien deen, beileiwen nët fir eng ze stiichten, mä nëmmen aus Virwëtz, eng Grimmelche géif bestuurken. En as et och gläich gewuer gin, well d'Kapsel huet gaangs hir kromm Bunn verlooss an as poulriicht an d'Onendlecheit vum Weltall weider geflun. Bannan an der Kapsel waren d'Leit fir d'éischt wéi gelähmt vu Schreck, duerno sin se duerchernen an hin an hier geflun, wéi bänzeg (oder besser gesot: geschwieft, well mir wësse jo, dat an engem Raumschëff d'Gesetzzer vun der Unzëiongskraaft nët méi gëllen, mä den Engleche wouss dat nët) a wéi di Well un hiren Apparate geschafft. Si hun och hir Rakéitemotoren ageschalt fir erëm op déi richteg Bunn ze kommen, mä et huet si näischt gedéngr. D'Kapsel as stur riichtaus geflun. Den Engleche wollt sech bal dout laachen. Fieici, wat fir e Spaass!

Den Däiwelchen ower hat eréischt gemierkt, dat iergendppes nët méi géif stëmmen, wéi déi schéi blo Kugel op emol méi kleng an ëmmer méi kleng gin as. A wéi dun d'Motore Feier gespaut a gedonnert hun, a wéi den Engleche wéi e Geck gelaacht huet, du wouss hien, dat deen nees eng fatzeg Däiwlerci gestiicht hat. An esou vill wouss hien och elo schon, dat déi Leit dobannen nët ageriicht waren, fir esou eng wäit Rees an dat se nët genuch Sprit am Tank hätten, fir nees heemfléien ze kënnen. Hien huet duerfir och de schwaarzen Engelchen Schëmmel a Bless vernannt an, fir d'éischte Kéier, dat en aus der Häll eraus wor, geflucht wéi e richtegen Däiwel (an dobäi wor et nach nëmmen däers Gefluchs dat séng Bridder gebraucht hun, wann se apaart léif matnee waren a mat gliddege Kuele Fouss- oder Handball gespilt hun). Zum Schluss sot en: «Mäi léiwen Engelchen, wann s du dat heit nët geschwënn erëm richteg an d'Rei bréngs, da ges du vu mir gefeet, a fro nët wéi!» Den Engelchen wor dës Kéier richteg erféiert an en hätt vun Angscht bestëmmt an d'Box gemat, wann en eng ugehat hätt. En huet versicht den Däiwelchen ze zëssen an en huet him verséichert et géif guer näischt Schlëmmes

passéieren. Si missten natiirlech e klengen Ëmwee maachen, laanscht eng rout Klatz déi «Mars» géif heeschen. «Sueerg du nëmmen derfir, datt d'Motoren aus gin an aus bleiwen fir de Sprit ze spueren. De Rescht maachen ech schon eleng.» Den Engelen hat dat ower och richteg fest wëlls. Streech wollt en op kee l'all vum Däiwelche kréien, zemol well e méttlerweil wousst wéi staark deen am l'ong wor.

Bannen an der Raumkapsel haten d'Astronauten, wéi et geschéngt huet, sech esou wäit berouegt oder sech an hiirt Lous ergin an si hu ganz äifreg geschriwwen an notéiert. – Bei där immenser Vitess déi si haten, huet et och nët allzelaang gedauert bis si déi déck rout Kugel erbléckst hun. Den Däiwelche konnt sech nët sat gesinn. Hien hat esouguer sän Ierger scho hal hallef vergiess. D'Leit an der Kapsel hun sech och d'Nuesen un der l'ënster platt gedréckt.

«Sollen do och Leit wunnen?», froet den Däiwelchen. – «Ech weess et nët. Oder vläicht ganz Gelungener. Där mat kuerze Schwänz a mat Haren op der Stir. An da wiren se och doud-sécher grasgréng, well soss géif jo keen deen anere gesinn op där roudler Klatz do: an et wiren der och clauter fir bei iech an d'l'all. Mir jiddefalls hu keng esou am Himmel.» – «Mir och nët!» huet den Däiwelche geknoutert, well e wor nach ëmmer eng Grimmel rosen. «Komm, sief nët méi béis», sot den Engelen, «du hues dech erëm fir näischt opgeregt. Du gesäis jo selwer, bis elo as alles gutt gaangen.» – «Mir an déi Leit hei si jo och nach nët doheem.»

Iwwerdeems huet d'Kapsel en elegante Bou ëm de Mars gemat an as nees a Richtung Äerd widergeflun. «Uff», sot den Engelen an en huet sech de Schweess vun der Stir gewëscht a sech d'Ac griwwen. «Lilo gët ower emol eng Paus gemat. Reech mer emol d'Tut mam Iessen a mam Gedränk eriwuer. Ech hun eppes wéi de géien Honger kritt an en Duuscht hun ech, et géifen der zwéin.» – «Dat schuet dir och guer näischt», sot de Däiwelchen. Mä well hie selwer och hongereg an duuschtereg wor an och nët méi wider streide wollt, hun déi béid ugefaangen uewen op dem Raumschëff ze picknicken.

Wéi dat dun nees op sénger richteger, vir-gesinner Bunn wor, ronderëm d'Äerd, hun déi zwee sech ewech gemat. D'Astronauten ower koumen sech nët zou, datt si erëm exakt a ganz gence um geplangte Wee waren, datt hir Apparaten nees richteg funktionéiert hun an datt, et wor kaum ze glewen, datt nach grad esouvill Brennes am Tank wor wéi virun hirer onerkklärcher Deviation. Well si ower aus engem Land waren, wou een ni oder nach vill méi spéit eppes iwwert esou Saache gewuer gët, hun och d'Leit aus der Kontrollstation (déi jo och en Deel dervu matkritt haten) kee Pipches-wiertchen iwwer déi ganz Affär verlaude gelooss. Wat fir aner Länner d'Sensation vum Jorhonnert gewiescht wir, as hei als Staats-geheimnis betruecht gin. Well, entweeder stouch eng Däiwelerei vun där anerer Säit derhannert, an da sollten déi ower och nët nach dat geglück-tend Experiment bestiedegt kréien. Oder et waren aner mysteriéis Elementer am Spill, an da sollten se nawell grad näischt dervu gewuer gin. Oder, oder... Oder huet dir schon eppes vun där Affär héieren?

Wéi de schwaarzen Engelen an de wäissen Däiwelchen doheem ukoumen, jhust wéi se iwwert der Daachlicht waren, dun as dat geschitt wat den Däiwelche scho laang gefaart hat. Et huet ganz aarmséileg «rrrtsch» gemat, a mat dem ënneschten Deel vum Engelen sengem Läpp am Grapp as den aarmen Däiwelchen duerch d'Daachlicht op de Buedem vum ieweschte Späicher gesaut. Hien huet sech zwar nët wéi gdoen, mä duerch dee stëbsege Buedem wor säi schéine wäisse Pelz ganz gro a knaschteg gin. Mä dat Schlëmmst wor: de schwaarzen Engelen stoung iwwert him um Daach, a mat där enger Hand huet en sech de Bauch gehale vu Laachen a mat där anerer huet en sech missten un der Liicht festhalen, well soss wir e vun elauter Laache vum Daach getrollt. Wéi en sech endlech berouegt hat an och dohanne wor, sot en zum Däiwelchen: «So, elo passt du scho vill besser bei mech, well elo bas du bal grad esou knaschteg wéi ech.» An en huet nees ugefaangen ze laache wéi e Geck. Den Däiwelchen huet un sech erofgekuckt an dun op den Engelen, an dun huet hien och misste matlaachen. Et blouf him jo och näischt aneres

iwreg. En huet sech ower ferm virgcholl bei där éischteschter Geleënheet ordentlech ze duschen oder ze bueden, well e wor heemlech ëmmer immens houfereg iwwert säi schéine wäisse Pelz.

Jo, an elo stoung den Engelche virun him, mat eppes wat emol e Räckelche wor, mä elo wor et emol keng ordentlech Blus méi, well et gOUNG nëmme bis un d'Tail. Wat den Däiwelchen nach gesouch, huet him zwar nët iwwel gefall, hien hat jo scho ganz aner Saache gesinn, mä hien huet gemengt esou dorëmmer ze fléien dat géif sech nët gehéieren an et wir elo héich Zäit gin, fir ordentlecht Gezei. «Et gesäit jo keen et», huet den Engelche ruspetéiert. Mä den Däiwelche blouf haart: «Dach, well dat do passt sech nët. Du hues kee Pelz wéi ech an duerfir bas du hallef plakeg. An du kënns dech och eng Kéier ganz fatzeg erkalen. Muer gi mer an de Buttek an da kriss de eng Jeansbox. Eng mat zwou Täschen hannen drop a mat engem brede Liederrimm. Da kann ech mech och besser upake wa mer enzwëscht fléien.» Den Engelchen huet nach eng Weil gemault a gemotzt, mä et huet en alles näischt gedéngt. Deen aneren Dag krut hien eng schéin, nei, blo Jeansbox, an den Däiwelchen huet se, wéi gewinnt, mat engem Goldstéck heemlech bezucht.

No der Affär mat der Raumkapsel, déi op en Hor jo bal schlecht ausgaange wir, huet den Engelche sech e puer Woche laang ganzeg gutt geschéckt, bis op en ctlech kleng Däiwlerien («Englerien» kann ee jo nët gutt soen) iwwert déi et ower nëmme ze laache gouf, well ganz konnt hie séng Flautereien a Spichten dach nët loossen. U séng Box hat en sech an där Bans och scho gewinnt a fond, datt déi ower méi schick a méi praktesch wir wéi dee «blöde Rack».

Mä enges gudden Daags huet hien an der Färent véier riseg, ronn wäiss Tirem gesi liichten. Si hun ausgesin ewéi immens grouss ëmgedréite Blummendëppen. Déi hun hie richtig virwëtzeg gemaat. «Dohinner fléie mer deemnächst emol hin. Nëmme fir ze kucken», sot en zum Däiwelchen. (Deen hat sech zanterhir schon e puermol gebuet a säi wäisse Pelz huet erëm gelicht ewéi nei.)

Déi grouss Konferenz (oder: wéi et weider gOUNG)

Den Engelchen hat ower och nach vill aner Saache gesinn, wou et immens Spaass kënnt gin a wou hien derbäi nach e sëlloche Guddes kënnt maachen. Zum Beispill: I lie kënnt déi sëlloche krank Bëscher verbrennen, an den Däiwelche géif se duerch neier a gesonter ersetzen. Oder et kënnt een déi knaschteg sténkeg l'ëss un d'Kache bréngen, den Donst opfänken an crém proppert Waasser doraus maachen. Oder et kënnt een déi schlëmm Fabriken einfach verbrennen a Spillplaz fir d'Kanner amplat setzen. Oder d'Äis op de Pole schmélzen an dat Waasser dohinner bréng, wou keent as. Oder... an esou weider, an esou weider. Je, den Engelchen hat de Kapp esou voller Plangen, ee méi schéin a besser wéi deen aneren, datt et him dra gedaucht huet. En huet sech ower schwéier gehitt dem Däiwelchen eppes dervun ze verroden.

* * *

An der Häll souwuel wéi am Himmel woren ower déi onorthodox, dat as dat manst wat ce soe kann, Aktivitéiten vun där schwaarzwäisser Koppel nët onbemierkt bliwwen. Am Géigendeel. Am Himmel sot den hellege Péitrus zum Erzengel Michael, dem 'laange Misch', wéi dee queeschen Engelchen hien heemlech ëmmer genannt huet: «Der Däiwel weess fir wat dat klengt Loudervéi esou gär mat dem Feier spillt a fir wat et ëmmer méi geféierlech... ech farne keen anert Wuurt, Däiwlerien sticht?» – An an der Häll huet den Däiwel geroost a geflucht: «Krenondiblö! Gott weess fir wat deen onseilige Borscht mir d'Geschäft esou radikal versaut? Ech weess et nët. A wou geet dat hin? Krenondinondinondikass!»

Wéi elo déi vun do ënnen an déi vun do uewen ower gesinn haten, datt de schwaarzen Engelchen säin Intressi fir déi véier grouss wäiss Tirem gewisen huet, an déi Tirem woren déi (dir huet et scho laang geroode) vun engem Atomkraaftwierk, du duechten Himmel an Häll wéi aus engem Kapp: «Konkurrenz hin, Konkurrenz hir. Elo musse mer zesumme schaffen. Kee vun äis as dëse Moment op Héichkonjunktur agericht a virbercet. Coûte que coûte, nolens volens, mir mussen elo zesummenhalen,

well soss wuessen déi zwee äis iwwert de Kapp a mir kréie méi Aarbecht wéi mir der packen. Zevill as zevill» – Déi zwou Héich Autoritéiten hun duerfir och enzock décidéiert – et as dat alles iwwert de rouden 'Téléfon gaangen – eng «Conférence au sommet» ofzhalen, an zwar esou séier wéi méiglech.

Sou as et och geschitt. Den hellege Pétrus koum mat dem laange Misch. Deen hat säi groussge Schwäert op Héichglanz poléiert, fir noutfalls dermat dran ze fachen. Den Däiwele koum mat senger Groussmamm, well déi wusst ëmmer Rot, och fir déi quokelegt Froen a wann anerer um Linn vun hirem Latäin woren. Si hat hirem Fiffi séng Haren a säi firchterleche Greef esou ferm gebotzt a geschauert, datt se geliicht hun ewéi wann se frësch aus dem Héichuewe kéimen. Lit kann ee jo ni wëssen...? – Déi zwou Parteie woren ower ganz héiflech an zerguttst mateneen. Duerfir woren si sech och séier eeneg, datt de «status quo» nees misst ganz séier hiergestallt gin. Mä wéi dat am Detail kënnt oder sollt geschéien, doriwwer konnten si sech net eens gin. Je, den Toun gouf ëmmer méi haart a méi onfrëndlech. Den Erzengel Misch huet schon heemlech no séngem Schwäert getaacht, an den Däiwele huet säi Greef méi fest ugepaakt. Mä du sot dem Däiwele séng Grousi – si hat bis dohin nach net vill geschwat an dat wor verwonnerlech, well soss krut si se ni zou – an si huet esou treisch dra gekuckt wéi et hir nëmme méiglech wor: «Ma Dir Hären, sid dach léif mateneen! Fir wat elo streiden, wou mir dach zënter Jordausenden esou gutt matenee gefuer sin an ni een deem aneren zevill an d'Ilandwierk gefuscht huet. D'Léisong läit dach op der Hand: Maacht einfach zwee Mënschen aus hinnen, e Jong an e Meedchen. Huet hinnen hir himmlesch an däiwlesch Wonnerkräften ewech. Maacht se groussjäreg. Gitt Dir, Hellege Pétrus hinnen eng Haip, datt se en Daach iwwert dem Kapp hun, an du, mäi léiw Satan, maach du hinnen e Kont op der Bank op, fir datt se keen Honger brauchen ze leiden. An da bestuet Der se mateneen, dann hun se, hähähä, den Himmel an d'Häll esou doudsächer wéi den Amen am Gebiet, hähähä, bei sech esou laang wéi se liewen. Hähähähä»

Dee Virschlag hat wiirklech Kapp a Schwanz, et wor, souzesoen, d'Ee vum Kolumbus. Déi

zwou Héich Autoritéiten hun des Léisong och gaangs als di bescht an di eenzegst méiglech unerkannt. Si hun an engem feierlechen Accord dat och héich an helleg beschwuer. Mat engem Zousaz: esou wuel den Engelchen wéi och den Däiwele sollten d'Recht op hir Ofstamung behalen mat der Méiglechkeet vun enger Optioun fir déi eng oder fir déi aner Sait. Duerno hun si de Sommet ouni weider Fismatenten opgeléist, ofgesi vun den Héiflechketen déi esou bedeitend Perséinlechketen sech géigesäiteg schëlleg sin.

* * *

Den Dag drop, wéi de wäissen Däiwele an de schwaarzen Engelchen erwächt sin, hu si gläich gespiirt datt eppes Anesches wor wéi soss. Si hun sech allebéid erschreckt a verwonnert bekuckt an erkannt, datt elo e Jong an e Meedchen, zwee Mënschen! beieneen am Bett louchen. Do wor keen Däiwele méi mat engem schnéiwäisse Pelz, mä en zimlech grouss Jong mat blonden Hor, bloen Aen an enger mëller wäisser Haut. An do wor keen Engelche wéi mat koffrege Flillecken, mä e rengt Meedchen mat pechschwaarzen Hor, gréngen Aen an enger goldbronger Haut. An am selwechte Moment wussten si och, datt et mat hirer Wonnerkraaft eriwir wir. D'Meedche wollt zwar nach mat séngen Ae probéieren, mä et as näischt gin, an du fong et un ze kräischen wéi eng Muedelén. «Kräisch net», sot de Jong, «du bas a bleifs fir ëmmer mäi séissen, näischnotzegen, lackelege schwaarzen Engelchen» – «An du», huet hatt geschluckt, «du solls och fir éiweg mä gudden, allerbeschte wäissen Däiwele bliwen»

Kuerz drop hun si sech, wéi dat sech jo gehéiert, an aller Form bestuet.

Wann dir mech elo frot wéi et weider gaangen as mat denen zwee, da muss ech éierlech soen, ech weess et net genoc. Mä ech menge ganz, deen himmlesch-hälleschen Accord wor, wéi all Accord iwregens, net ouni eng kleng Hannerdiirche gemat gin. All Sait hat nämlech, fir den Noutfall, jidderengem eng ganz kleng Grimmel vun hire fréieren Fgeschaafte gelooss. Oder huet dir nach näischt vun esou klengen Däiwle-reien héieren, keng uerg, beileiwen net, mä vun esou gelungen Spichten, déi ee schmunzelen

dongen, well se leschten Enns kengem eescht-lech wéi gedoen hun. Abee, da gitt där Saach vläicht e bëssleche méi no a spéitstens dann, wann dir engem ganz feinen, manéierlechen an zerguttstem jonke Borscht begéint oder wann

eng léif schwaarz Hex iech mat hire gréngen Aen ukuckt, datt dir mengt dir géift zerschmelzen, da sid dir, grad ewéi ech, op der Spur vum schwaarzen (Lx-)Engelchen a vum wäissen (Ex-)Däiwelchen.

Mer bauen en Haus

Mer bauen en Haus op de Bësch zou heinidden.
Do lait scho getässelt en décke Koup Steng.
D'Geschr, dat steet prett an zwou

Malta-Bidden,

Da kucken ech nach wee mer hëllef góng.

De Bruno as kom, dee haut gutt a séier.

Den Heng kënnt mam Meter a kuckt op de Plang.

Den Néckel mécht Speis, e kennt dat vu fréier,
An d'Schubkar voll Zillen, déi féiert de Jhang.

Mer ma Fëllementer, mir schëppen ëm d'Kéier,
Zement an och Splitter, mol graff emol reng.
A d'Äerm déi gi laang, an d'Schëppe gi schwéier
Fir mech an de Bruno, Jhang, Néckel an Heng.

De Bau geet an d'Luucht op Leedren a Steën,
Mir bauen erop äis bis héich uewenaus,
Den Daachstull mat Püeden, gedillt an dann
d'Leën,

A mar ma mer blo, da feiere mer d'Strauss.

Fist I Haus dat as fäerdeg, de Bruno setzt
Blummen,

De Jhang mécht de Pad a leët riicht derlaanscht
Steng.

Ech kommen mam Béier, mer drénken
zesummen,

Den Néckel, de Bruno, de Jhang an den Heng.

Ech hat jo gutt I Hëlleg, méng staark
Kameroden,

Bci där viller Aarbecht, ech stong nët eleng.

Fist I Haus as zolidd an och bëlleg geroden,

A mar gi mer lass un dem I Haus fir den Heng.

15.11.1985
tz

Mir brauchen de Bësch fir ze liewen!

Mir hate gesond a schéi Bëscher,
si waren eis Freed, eise Stolz.

Mir ware gutt drun, dat as sécher,
well mir hate vill Beem a vill Holz

Wou sin all déi Bëscher da bliwwen,
wou sin all déi Bëscher dann haut?

Mir hun domat Mutwëll gedriwwen,
an hir Plaz déi grouss Stroosse gebaut.

Wat hu mir gestiicht mat de Bëscher,
datt een no deem anre verschwënt?

Haut mierke mir lues awer sécher,
datt d'Natur aus dem Gläichgewicht kënnt.

Well wa mir eis Ëmwelt verschmotzen,
mat Öfgas a sauere Reen.

A wa mir eis Bëscher nët botzen,
da leiden a stierwen eis Beem.

Duerfir suergt datt de Bësch nët muss
stierwen,

hëlleft mat, sid nët sou kammoud.

Well mir brauchen de Bësch fir ze liewen,
sou néideg wéi déigelech Brout!

Januar, 1987

E. Arnoldy

Tom Thies

D'Kiirmesmusek

Et wor an den dresseger Joeren zou Hënchréng, sou ugaangs Aascht, em Puelesdag – Kiirmesdag.

Zu deër Zäit woren nach siwen, aacht Baueren a fénnef Wiirt am Duerf, de Rescht woren Aar-bechter, déi op de Schmelze geschafft hun, oder Lisebunnerten.

De Verdéngscht wor déi Zäit nët déck a mun-necheree wor frou, wann en no sénger Schicht bei e Bauer, fir eng Zopp oder e Puer Su konnt schaffe goën.

Sou si schons freides virun der Kiirmes, no hirer Schicht op de Schmelzen, an der Galerice oder der Bunn, d'Jongesellen ower och anerer, de Baueren an de Wiirt d'Häff kiere gaang, hu sech ower och nët geschummt fir ancrwächts eng Hand unzepaken. Owes kruten se dann e puer Su, déi se gaangs an d'Wiirtshaiser gedroen hun.

Samschtes nomëttes as dann, vun der egener Mënz, eng Virfeier agcluegt gin, fir ze probéieren, ob den Humpen och schmaache gëng. Esou as et kouw, datt sonndes muerges keng Suc méi do woren.

Sonndes muerges sutzen déi duuschtreg Jongen dann all virum Pultjeshaus um Kéitrach an hu berotschlot, wat ze maache wär fir u Mënz ze kommen.

Et huet nët laang gedauert, dunn hat een eng Iddi. Nët wäit vun hinnen, vis à vis vum Müllesch Anna sénger Wiirtschaft, huet de Leo gewonnen, dee gutt Zéiharmonika konnt spillen an och esou en Instrument doheim hat.

De Leo wor vun der Nuetschicht kouw a luech am Bett. D'Marri, dat dem Leo séng Fra wor, wor nët dowun ageholl, datt de Leo sollt opstoen. Ower déi duuschtreg Jongen hu keng Rou gin, bis de Leo erwächt wor an d'Trapen craf kouw.

Se hun dem Leo dann och gaangs verzielt, wat fir eng exzellent Iddi se hätten. De Leo wor zou

jidder Jux bereet. Hellewech huet e säi Gezäi ugedoen, séng Zéiharmonika erwëscht, a wor zou der Dir eraus, iët d'Marri sech ëmsinn hat.

Dobaussen hate séng Komerode schons eng kleng Käerchen, mat där gewéinlech d'Mël-lechkanen op d'Ofhuelplaz gefouert goufen, erbäi gezun. E Briet vum Buedem gouf eraus-gescholl, sou, datt de Leo säi rietst Bec konnt derduerchstrecken.

Iwwer em Leo säi Bec gouf e Länduch geluet, sou, datt jidderce menge konnt, de Leo hätt nëmme ee Been. Fir dat alles nach méi drama-tesch ze man, as dann nach en halleft Glas rou-de Wäin iwwert dat Bec geschott gin, dat ennen zom Käerchensbuedem erausstong. All Mënsch sollt denken, de Leo hätt e schweieren Akzident gehat. Déi zweet Halschent vum Wäin krut de Leo ageschott, fir séng Stëmm ze schmieren.

Duerno si se mam Leo duerch d'Duerf gefuer, wou de Leo séng schéinst Lidder gespillt a gesongen huet.

Et wor nët verwonnerlech, datt d'Leit aus den Haiser gelaf koumen, fir ze kucken an ze héieren, wat op der Strooss sollt lass sinn. Ower, soubal een sech gewisen huet, woren zwéi Mann do, déi hinnen eng Tas virun d'Nues gehalen hun, fir de Virwëtzigroschen opzefänken, déi d'Leit och laaches Monds gin hun. Jidderce konnt sech jo denken, em wat et ging goen.

Besounesch d'Baueren hu sech nët huele gelooss, well se wossten, datt de Karschnatz virun der Dir stung, an, datt se «hir Jonge» geschwënn erëm bräichten.

Iët d'Päard gescent si gin, haten se d'ganzt Duerf geklappt, an de Leo as aus der Käerchen entlooss gin.

Wéi d'Päard gescent woren, hu se sech all bäim Éivche getraff an de Leo hat d'Recht op den éischten Humpen.

No der Schoul si mer bei den Indianer-Jo gelaf, deen eis bei de Schoulaufgabe geholfen huet, sou datt de Schoulmieschter gemengt huet, den hellege Geesch wir iwwer äis komm.

Joër fir Joër sin der aus der Schoul komm, si schaffen oder an d'Léier gaang, a konnten net méi bei den Indianer-Jo goen. Dofir hun ower méi jonker sech drëm gestriden. Déi déi d'Gléck haten zwee Joër laang mat bei de Jo ze goen, hu méi vun der amerikanescher Geschicht gewosst, wéi se je an der Schoul hätte léiere kënnen. Awer net nëmmen dat: De Jo as mat äis iwwert d'Gwan gelaf an huet äis do iwwer Planzen an Déieren Extrastonne gin, déi munchechengem spéider gutt Déngschter geläuscht hun.

Wéi den 10. Mä 1940 de Krich téschent de Fransousen an de Preisen ugaang an alles an d'Frankräich gelaf as, sot den Indianer-Jo: «Ech lafen net wäit, an zéng Deg as et eriwwer mat de Fransousen!»

D'Leit hu gelaacht, a sech ewech an d'Frankräich gemat. De Jo ower as, wéi en et gesot hat, a séngem «Bungalow» sëtze bliwwen, huet all muerges, wéi vum éischten Dag un, datt e säin «Home» bewunnt huet, de «Stars and Strips» – Fändel u séng Staang gezunn, – bis enges Owens...

Frankräich wor vun de Preise geschloen. D'Lëtzebuerger, déi an d'Frankräich gelaf woren, fir de Preisen ze entgoen, woren erëm dohem.

Enges Daags, am Hierscht 1940, et wor nach gutt warem, mer sätze virum Jo séngen Dänner an de Jo huet äis e Referat gehal fir wat de Preiss de Krich net kennt wannen, obschons d'Fransousen hätte mussen opgin, wéi de Jo de Besuch vun zwéin Häre krut an eis Bouwe gaangs heem geschéckt huet.

Vun deem Dag u wor de Jo verschwonn. Mä Bouwen hun nach e puer Deg laang no em gesicht, a wéi mer sécher konnt sin, datt en net méi erëm kéim, hu mer no a no all séng Saachen ënnert eis opgedeckt a se mat heem geholl. Enn Oktober hun d'Preisen dem Jo säin Haischen «dem Erdboden gleichgemacht».

Véier Joër nodem e verschwonne wor, wor den Indianer-Jo op ccmol, an amerikanescher Tenue, erëm do, well dem Generol Patton säin Hauptquartier hat e fir Iwwersetzer engagéiert, no deem e fir déi franséisch an amerikanesch Arméien de Preisen hir Stellongen ausspionéiert hat.

Nodem e mam Patton aus dem déifste Frankräich iwwert d'Musel an de Rhäin gerannt wor, as en erëm heem koom.

Ower, et huet dem Jo net méi hei heem gefall. Zevill Leit, vun denen hie gemengt hat, et wäere gutt Lëtzebuerger, hate sech mat de Preisen agelöoss. A wéi en do nach gesin huet, wéi déi kleng Gielemännercher agefaangen a veruurtelt gi sin, déi déck ower verschount blouwen, huet e säi Bëndel gemat, e geschéllert an as zréck an d'Frankräich.

Bei eis Bouwen vun deemools as en am Kapp hänke bliwen, an dat och nach, wéi erauskoom, datt hien ni en Indianer op den amerikanesche Präirié gesin hat. De Jo wor Ingenieur gewiescht an hat sech op Schëffer spesialiséiert, op denen e säi ganzt Liewen zoubruecht hat. A senger Fräizäit op de Schëffer huet en d'amerikanesch Geschicht studéiert. Alles wat de Jo vun Trophaën hat, hat e sech an den Häfe vun der ganzer Welt zesummekaf.

Am Joër 1954 as den Indianer-Jo, ënner séngem richtigen Numm, zu Lëxian gestuerwen – mä säi Graf konnt ech bis haut net fannen!

Eise Mëmbren a Frënn
wënsche mer
e schéint a glécklecht neit Jor!

Eng versëlwert Plaquette vun der «Actioun Lëtzebuergesch» fir de Will Flener

Will Flener

Ägentlech ware se am Liewen ni beieneen, déi dräi Kapphäer vun eiser Sprooch, eis Lëtzebuerger Dichter Dicks (Edmond de la Fontaine), Lentz a Rodange, déi op der Plaquette vun der «Actioun Lëtzebuergesch» drop sin. D'Verengong, déi sech ëm eis Sprooch an ëm alles, wat Lëtzebuergesch as, këmmert, huet dës Plaquette viru fënnf Joër maache gelooss an et kann een sech se fir 1250 Franc uschaffen.

Wann een sech Verdingschter an eiser Sprooch eruwert a méi wéi 60 Joër huet, kann een och eng versëlwert Plaquette vun der A.L. geschenkt kréien. Bis elo goufe sechs esou Plaquetten iwwerrecht. Déi éischt huet den Éierstaatsminister Pierre Werner kritt fir d'Gesetz vun der nationaler Sprooch (24. Februar 1984); déi zweet goung un de Kulturminister Robert Krieps fir d'Afféiere vun där offizieller Schreifweis (1975/76). Duerno goufen zwéi Lëtze-

buerger Dichter, d'Hären Tit Schroeder a Chrétien Clement, geéiert an als fënneft war et eng Kënschtlerin, déi eng versëlwert Plaquette iwwerrecht krut: d'Madame Lily Unden.

Den 21. Oktober 1987 war et dun um Will Flener, «deen sech säi Liewe laang ëm eis Lëtzebuergesch gekëmmert huet,» fir an der Taverne «Wëlle Mann» um Fëschmaart esou eng versëlwert Plaquette aus den Hänn vum President vun der A.L., Heng Rinnen, ofzehuelen. Eng ganz Parti Frënn vun der A.L. an natierlech och d'Comitésmemberen haten drop gehal, fir bei där sympathischer Feierstonn mat derbäi ze sin.

De President as a senger Usprooch op d'Wierk vum Will Flener agaang. Jorelaang huet dës Schrëftsteller Essayën an der Uniounszeitung publizéiert, an der «Revue de la Jeunesse» an am «Lëtzebuerger Sonndesblad» huet e Kurzgeschichten an Erzéiunge geschriwwen an et sin och e sëllegen Theaterstécker an engem an a méi Akte vum Will Flener erauskomm. Vun denen zwee Radiospiller, déi hie geschriwwen huet, krut hie fir cent dervu mam Titel: «Zwou Annoncen» de Méchel Rodange-Präis. Am Joër 1962 koum d'Buch: «De Josy vun der Grëndchesbaach» craus.

Den Heng Rinnen huet dat fir gutt gehal, wat de Fernand Hoffmann a senger «Luxemburger Mundartdichtung» schreift: «Unter dësem Titel (et geet hei ëm d'Buch: «De Josy vun der Grëndchesbaach») hat der Autor eine Reihe gut beobachteter und durchwegs in einfachem, aber echtem Luxemburgisch geschriebener Szenen aus dem kindlichen Alltag gesammelt.» (Band II. S. 277).

Zum Schluss sot de President: «Ët geet net drëm, fir Äert Schreiwen ze analyséieren, wéi Kritiker et maachen. Et as haut den Dag, wou mer Iech merci soe fir Är Aarbecht an Äert

Schaffen am Lëtzebuergereschen; där Sprooch, déi eis egen as, eis Mammesprooch, déi mer respektéieren a respektéiert wëllen hun, an déi net verschampelicht sollt gin. Huelte dofir dës

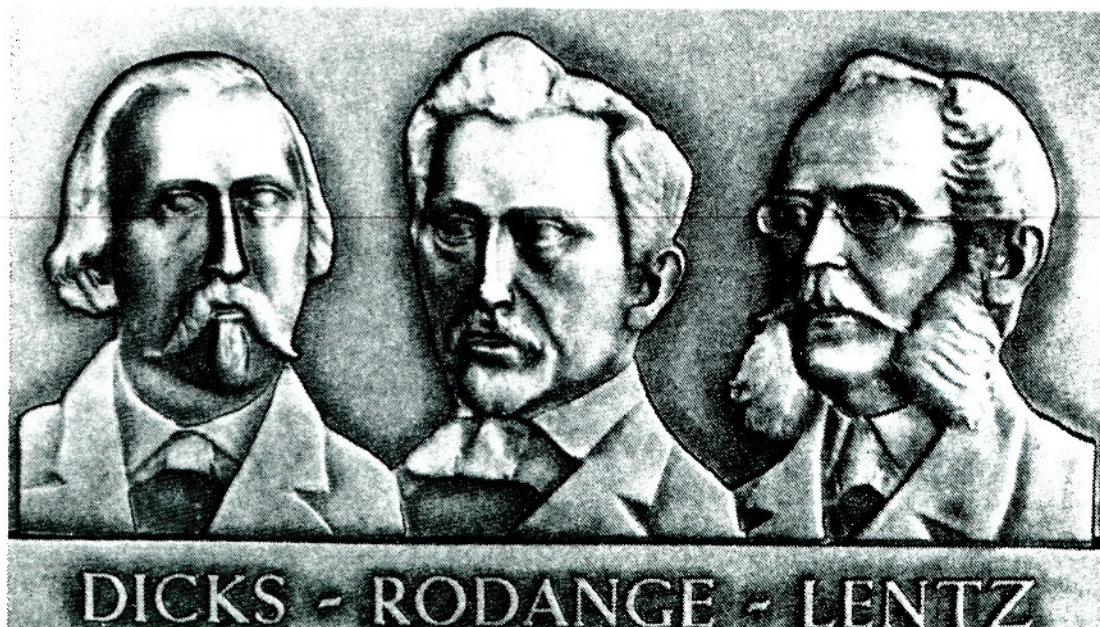
Plaquette als Merci, mat eise Felicitatiounen a mam Wonsch, nach vill Jore Freed dermat ze hun.»

m.h.

Mme T. Schroeder, Joffer M. Tockert, H.H. F. Steffen, Lex Roth, R. Faber, C. Meder, Will Flener, H. Rinnon, R. Kartheiser, Mme Flener, M. Lamy, R. Siuda.

Foto: Jean Welter

(Foto: J. Weyrich)

Chrétien Clement (1919-1987)

Titel: «Ënnerwee», dat am Joër 1982 an der Sankt-Paulus-Dréckerei erauskoum, awer och an dene 36 Gedichter, déi vun 1973 bis 1986 an der Zäitschrëft vun der «Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch» publizéiert goufen. An all sänge Gedichter goung et dem Chrétien Clement och drëm, Riedensaarten an Ausdréck, déi um Vergoe sin, ze erhalen. Dës Ausdréck huet hien ëmmer erklärt, fir datt och déi Jonk se verstoc sollten.

Zesumme mat enger Parti Frënn vum Lëtzebuergesche war de Chrétien Clement am November 1986 nach mat derbäi, wéi d'Madame Lily Unden déi fënneft verschuert Plaquette vun der «Actioun Lëtzebuergesch» iwwerrecht krut.

Mam Chrétien Clement as e Mënsch heemgaang, deem séng Mammesprooch eppes wäert war an deen si gär hat. Esou gär wéi d'Natur, an där hie gelieft huet, wéi d'Musek, zou där hien sech higezu gefillt huet, wéi d'Mënschen, déi him nostoungen, an déi mat him «ënnerwee» waren.

Fier séngem Undenken!

m.h.

«Ech hu gelieft fir d'Musek a fir d'Lëtzebuurger Sprooch», sot de Schoulmeeschter, Musécker an Dichter, deen eis de leschten 19. August fir ëmmer verlooss huet, wéi en den 28. Mä 1986 an der Taverne «Wëlle Mann» an der Stad déi véiert verséiert Plaquette vun der «Actioun Lëtzebuergesch» fir Verdingschter an eiser Sprooch krut.

Dës Wieder ware schon deemools a sin och haut, no séngem Doud, nach gläwderdeg, well wann een séng Mammesprooch gär hat an sech fir si agesat huet, da war et de Chrétien Clement.

Op d'Welt komm war hien am Joër 1910 zu Gonneréng. Als Schoulmeeschter, ë.a. zu Rodange an an der Stad, sollt hie probéieren, denc Jonken, déi him uvertraut waren, d'Leift zur Natur an zur Hemecht mat op de Wee ze gin. Als Musécker sollt hie Liddcher komponéieren, déi och haut nach gär gesonge gin; loosse mer nëmmen dat bekannt a beléift Nikloslidd «Am Uewe potert d'Feier» nennen. Als Dichter an als Lyriker sollt hien ëmmer erëm séng Léift zur Sprooch an zur Natur zu Papeier bréngen, ë.a. an deem Bichelche mam

Leent vum Chrétien Clement séng schéinste Gedichter wëlle mer op dëser Plaz nach eng Kéier ofdrécken:

Am Schiet vum Bësch...

Am Schiet vum Bësch gouf ech gebuer,
Bei l'ar a Ginz stoung laang mäin Heem;
Mäi Bolz huet sech em Ree¹ verschwuer,
Am Schéimel² naschtren haut nach d'Dreem.
Dacks geet duerch d'Muerch e Bliederdauschen,
No Hemechtsloft begiert dann d'Broscht,
Mat Nole wéi vu Fichteplauschen
Stécht d'Heemwéi d'Hierz a wëller Loscht.
Da muss ech mech um Ree ergoen,
Vergaangnes duerch d'Gediechtes joen,
Erlicften an d'Erënnrong hiewen,
eng Weil um Bësch als Bouf nees liewen.

Chrétien Clement
(Eis Sprooch No 2, 1973 S. 16)

1) Ree = Bor vum Bësch

2) Schéimel = Far

Theater

(Well mer keng Plaz méi haten, kënnt d'Opstellung an N° 22)

Zu Mamer as den 19. Januar 1987 en ncien Theaterveräin, d'«Theaterkëscht» gegrënnt gin. Den Initiator Marcel Folschette huet du un déi fréier Theaterveräiner erënnert, déi zimlech gutt bekannt waren. Et wir elo un der Zäit dach emol erëm domat unzefänken, et sollt och keng Konkurrenz fir déi Gruppen aus Veräiner sin, déi Theater spillen, mee et sollt hinne gehollef gin, da sollten déi al Theaterstöcker an Operette gespillt gin. Fir 1988 géif un d'Stécker vum Hary Trauffler geduecht. Am Comité sin: Marcel Folschette, President; Georges Neuen, Vizepresident; Josée Schneider, Sekretärin; Jean-M. Schneider, Caissier; Jean Reichert, Membre.

Den Theatergrupp «*De Maulkuerf*» vun *Déifferdang* hat hir Generalversammlung am Mee. Gespillt hun se: «De Proff gët entfouert» vum Jhemp Hoscheid; si wore bei der Mammendaagsfeier de 14. Juli derbäi. Comité: Régime Bernard, Simone Boever, Martine Bosseler, Manu Conrardy, Christina Everling, Jean-Marie Fey, Manu Goege, Aly Matzet, Georges Schiltz, Jeanny Stiefer, Guy Winandy.

D'Theaterfrënn vun *Déifferdang* hun an hirer Generalversammlung kënne mat dem Opféiere vun engem Marcel Reuland-Owend an engem Theaterstück vum Josy Theato opwaarden. President as de Marco Mancini, Sekretärin d'Gisèle Graindorge, Caissier de Pol Diederich; am Comité sin: Denis Winandy, Franco Padjen, Raymond Hippertchen, Max Scront, Jean Winandy, Diederich Claire, Diederich Paul, Pcp Feitz.

Den 10. Mee 1987 waren déi *Diddelenger Theaterfrënn* an hirer Generalversammlung. Comité: Marc Herman, President; Michel Bauman, Vizepresident; Annermie Schmit-Weber, Sekretärin; Fernand Champagne, Caissier; Membren: Norbert Sadler, Bernard Metzler, Gaby Bau-

mann-Kuss. Gespillt hu se: De Lottogewënner, 3x1=0 vum F. Boeres, Eng Hand wäscht déi aner vum Jos. Theato, da «Gutt ënner Daach»; geplangt as fir den November «Nujee et gët Schlëmmeres» vum Ry Cooney, iwwersat vum Marc Faber.

De *Belairer Schoultheater* huet 5 Jor kritt, de 17. Mee 1987. Presidentin d'Madame Gisèle Mreches, Sekretärin d'Joffer Adèle Ker. Déi 5 Jor sin den 20. Juni an de Stroosse vun der Stad gefeiert gin, rondrëm de Kapezinner-Theater. Et as och eng Brochure «5 Joër Belairer Schoultheater» du publizéiert gin.

An der «Revue» N° 6 wor en Artikel iwwer den Theater mam Titel: Bühne frei.

De 14.287 wënscht d'FS, Frëndin vum Lëtzebuerger Theater, an engem Lieserbrëif an den Zeitungen sech zesumme ze don, fir op d'Dierfer an den Theater ze fueren, vläicht esouguer mat engem Autobus. Ob der sech gemellt hun?

Den Theaterveräin «*Lëschtig Nordbühn*» vun *Ettelbréck*, dee viru 5 Jor vum Tist Gastoni gegrënnt as gin, mellt an hirer G.V. 1987, d'Spille vun: «O hätt ech dach e Mann» an «Dir laacht iech bestëmmt futti». Comité: Dr. Jean-Claude Leners, President; Charles Muller, Vizepresident; Raymond Grof, Sekretär; Adrienne Gastoni, Caissier; Jean Cerf, Regie; Mich. Schaul, Musck; Marcel Burg, Emile Colling, Virginie Gillen, René Hübsch, Erny Petry, Gaston Schuller, Jos. Wagner, Membren.

De Ieschte «*Mëtthews-Kabarett*» mam Thema «Fist Land, eis Sprooch», hat den 3. Juni ugefaang. Et wore 15 Nummern, déi vum Jos. Braun, Lucien Czuga, Jhemp Hoscheid, Pol Pütz, Jhemp Schuster, Jean-Michel Treinen; Regie Jos. Braun; gespillt hun Rita Lavita, Tom Lerpelding, Jean-Pol Roden, Roger Seimetz; um Piano de Roger Seimetz.

Rapport vun der Generalversammlung vun der Actioun Lëtzebuergesch vum 4. Abrëll 1987

E Samschdeg, de 4. Abrëll 1987 war d'Generalversammlung vun der Actioun Lëtzebuergesch. 70 Leit waren dee Mëtteg an de groussé Sall vum Convict-Center an d'Stad komm, fir ze héieren, wat an dene leschten 12 Méint am Veräin geschafft gouf.

D'LSAP, war op dëser Versammlung duerch den Här Al. Schmitz vertruden.

A senger Usprooch huet de President vum Veräin, den Här Heng Rinnen, d'Leit am Sall begreist, an hinne merci gesot, datt si sech e puer Stonnen Zäit geholl hun, fir an d'Versammlung ze kommen. De President huet och un déi Mëmbler crënnert, déi äis am Laf vum leschte Jor fir ëmmer verlooss hun, wéi d'Madame Ry Boisseaux, d'Hären Tit Schroeder a Georges Schmitt.

A kurze Wieder huet de President dann op déi ganz Entwécklung vun eiser Sprooch zréckgekuickt, ugefaang beim Anton Meyer, dem éischte Lëtzebuurger Dixonär vum J.F. Gangler aus dem Jor 1847, dem C.M. Spoo séng bedeiendend Ried, déi e ronn 50 Jor méi spët an der Châmber gchal huet, dem zweeten Dixonär, deem 1896 ugefong gouf, an dem drëtten Lëtzebuurger Dixonär, dee viru ronn 10 Jor fäerdeg gouf.

Bei der Entwécklung vun der Schreifweis gesäit et grad esou aus. Den Anton Meyer huet déi éischt Schreifweis gemat; dono koumen aner, wéi déi vum Dicks, Lentz, Welter-Engelmann, Feltes-Margue, an 1975-1976 déi nei offiziell Schreifweis, déi jo och eng gesetzlech Basis krut.

1955 koum dem Robert Bruch séng Grammaire, déi elo an hirer drëtter Oplo as.

De 24. Februar 1984 krute mir d'Sproochegesetz, an deem et heescht, datt d'Lëtzebuergesch eis Nationalsprooch as.

De President méngt et wir bis elo ewell ganz vill geschitt; d'Lëtzebuergesch hätt haut eng Plaz, déi et bis elo nach ni hat, an d'Actioun Lëtzebuergesch hätt e gudden Deel zu dëser Entwécklung bäigedroen. Mä leider wir nach nët alles esou, wéi et misst sin, an et bléif nach vill Aarbecht ze maachen.

Besonnens an de Verwaltungen, der Schoul an der Kiirch géif eis Sprooch nach ëmmer nët escht genuch geholl. De President as dann och nach op déi vill Sproochesënnen ze schwätze komm, an huet geméngt et wir schued, datt ëmmer méi typesch lëtzebuergesch Wieder duerch auslännescher an den Eck gedréckt gin.

Aktivitéitsrapport vum Sekretär:

Déi lescht Generalversammlung vun der A.L. war de 15. März 1986. De Rapport vun dëser Versammlung steet an der Nr. 19 vun eiser Zäitschrëft «EIS SPROOCH».

De Veräin huet am Ablack ronn 2.200 Mëmbler, déi hir Cotisatioun fir 1986 bezuelt hun.

Am leschte Jor hat de Comité 9 Sätzungen.

Wat gouf am Comité geschafft?

Dat lescht Jor koumen dräi Publikatiounen craus:

- am Abrëll 1986 d'Nr. 18 vun eiser Zäitschrëft «EIS SPROOCH»
- am Juli 1986 d'Nr. 7 aus eiser Extra-Serie vun eiser Zäitschrëft, mat de beschte Geschichte vun eiselem Concours fir kurz Geschichten op Lëtzebuergesch
- am September/Ufank Oktober 1986 d'Nr. 19 vun eiser Zäitschrëft «EIS SPROOCH».

Am leschte Jor goufen och zwou Zirkulären un eis Mëmbler geschéckt:

- am März 1986 d'Invitatioun fir d'Generalversammlung

- fir Krëschttag 1986 goug e Bréif un all eis Mëmber fir se z'informéieren, datt d'A.L. erëm véier Neijooschkaarten craus gouf
- donieft goug dräi Mol e Rappel un all déi Mëmber, déi hir Cotisatioun nach nët bezuelt haten.

Neijooschkaarten 1986/1987:

Et war ewell déi 13. Kéier, datt d'A.L. eng Serie Neijooschkaarten eraus gouf; 86/87 ware Biller drop vun: Gréiwemaacher, Klierf, dem Zolwerknapp, der Schläifmillen.

Grad ewéi déi Jore virdrun, sin des Kaarten och erëm gutt verkaaft gin; vun dene 15.000 Kaarten, déi mir bestallt haten, as nët méi vill Rescht.

Dat lescht Jor hate mir fir d'éischt Kaarten ouni Text bannen an der Kaart. Des Kaarte sin och ganz gutt ukomm, well se d'ganz Jor duerch, a fir all Geleënheet, gebraucht kënne gin.

Hier as nach z'ännersträichen, datt eis Neijooschkaarten nach ëmmer nëmme 15 Frang kaschten.

Faarweg Gléckwonschkaarte mat Blumentableau-ë vun der Madame Lily Uden:

Nieft eisen Neijooschkaarten hate mir dat lescht Jor fir d'éischt och faarweg Gléckwonschkaarten. Bei all Kaart war en Ziedelche mat Spréchelcher fir all Geleënheten.

D'Madame Lily Uden hat äis erlaabt, zwee vun hire ville Blumentableau-ë op esou Kaarten erauszegin. Vun dese Kaarte goufen 2x3.000 Stéck gedréckt.

D'Madame Uden huet natierlech näischt gefrot, an dofir sect de Comité hir villmools Merci fir dese schéine Geste.

Hierschtfiore um Kiirchbiereg:

Ufank Oktober hat d'A.L. erëm en Informationsstand op der Hierschtfiore um Kiirchbiereg. An dene 9 Deg vun der Foire, krute mir 96 nei Mëmbere bei an eise Veräin; wat de finanziellen Deel ugeet, kënne mir och nët kloen.

Versëlwert Plaquette vum DICKS-RODANGE-LENTZ:

Grad wéi déi Jore virdrun, huet d'A.L. d'lescht Jor och erëm Leit mat esou enger Plaquette geëiert:

- am Mee 1986 krut den Här Chrétien Clement esou eng Plaquette
- am Hierscht 1986 war d'Rei un der Madame Lilly Uden.

«Kommt mir léiere Lëtzebuergesch»:

Dest Buch, wat iwwerall an den Owescoure fir Lëtzebuergesch geholl gët, hu mir d'lescht Jor ronn 900 Mol verkaaft.

Bis elo hate mir nëmmen eng Franséisch - Lëtzebuergesch Editioun; fir den Hierscht 1987 soll awer eng Lëtzebuergesch - Lëtzebuergesch Editioun derbei kommen. Et gët och ewell un enger Portugisesch - Lëtzebuergesch Editioun geschafft.

Et goufen och verschidde Bréiwer geschriwwen:

- et gong z.B. e Bréif un all Gemengen aus dem Land, an deem mir gefrot hun, fir datt déi typesch, lëtzebuergesch Nimm vun eise Stroossen erëm op d'Stroosseschëlter sollte kommen.
- et gong e Bréif un den Här Robert Krieps, Minister vun den «Affaires Culturelles», an deem mir gefrot hun, fir datt de Lëtzeburger Dictionär sollt iwwerschaft gin, an dann op Computer gespäichert gin. Et wir da vill méi einfach fir den Dictionär an der Riecht ze halen, an et hätt een d'Méiglechkeet fir vun do aus eng nei Editioun ze drécken. D'A.L. huet sech och ugin, fir bei deser Aarbecht eng Hand mat unzepaken.
- en anere Bréif goug un den Här Fernand Boden, Minister vun der «Education Nationale», fir hien drop hinweisen, datt an eise Schoulen nët allzevill Wäert op déi «Lëtzeburger Schreifweis» geluegt gët. Am Institut zu Walfer sin z.B. keng Stonne virgesin, fir d'Schreifweis ze léieren. Och an de Recyclage-Coure fir den C.E.P. gouf der Lëtzeburger Schreifweis bal keng Plaz reserwiert. Mir hun äis ugin, fir mam Minister iwwer dese Problem ze schwätzen, wann et erwünscht wir.

- en anere Bréif goug un d'politesch Parteie weinst de Gemengewale vum Hierscht 1987. Doran hu mir gefrot, fir datt all Affischen a Propagandablieder op Lëtzebuergesch sollte gedréckt gin.

Grad wéi fir d'Chamberwale vun 1984, hu mir äis och dës Kéier erëm ugin, fir de Parteien ze hëllefen, fir hir 'Texter an déi richteg Schreifweis ze setzen.

— an engem anere Bréif hu mir beim Bistum nogefrot, wéi d'Commissioun «Lëtzebuergesch an der Kiirch» mat hiren Aarbechte viru kënnt. (Am Iierscht 1985 hate mir gefrot, wéi mir als A.L. dem Bistum am beschten hëllef kënnten, fir eis Sprooch nach méi an nach besser an eis Kiirchen eran ze bréngen.)

Ufank Dezember 1985 huet den Här Math. Schiltz, Generalvikar, äis a sénger Äntwert verträischt, datt elo am Januar 1986 déi eenzel Commissiounen, dorënner och d'Commissioun «Lëtzebuergesch an der Kiirch» frësch zesummesat géifen. Dobäi huet hien och duerchblécke gelooss, datt eventuell een oder deem anere vun eise Comitésmëmber an dës Commissioun kënnt kommen.

A séngem leschte Bréif schreift äis den Här Schiltz, datt dës Commissioun endlech zesummekoum, mä a sénger Äntwert geet elo awer keng Ried méi, datt ee vun eise Comitésmëmber eng Plaz an engem Commissioun kréie sollt.

Den Här Schiltz huet awer ugedeit, datt de Bistum an éischter Zäit e Bichelche mat allen Texter a Gebieder, déi et an eiser Sprooch gët, wëllt publizéieren.

— d'A.L. huet en anere Bréif un den Inneminister geschéckt a gefrot, datt bei de Gemengewalen, all d'Instruktiounen fir de Stëmmbüro an och d'Stëmmziedle selwer, op lëtzebuergesch sollte gedréckt gin.

Mir hun dem Inneminister och eis Hëllef ugebueden, fir dës Texter z'iwwersetzen an an déi richteg Schreifweis ze bréngen.

Grad wéi déi Jore virdrun, hu mir och erëm e ganz Koup méi kleng Aarbechten opzeweisen, wéi z.B. d'Iwwersetzen an d'Verbessere vu Menü-ën, Invitatiounen, Artikelen fir Zeitungen a Broschüren, Reklammen, Statuten asw.

Fir d'Verbesserunge vu séngem Buch «De Krich am Énnergrond» huet den Här **Nic Kremer der A.L. en Don vun 20.000 Frang gemat**. Vum Comité aus, dem Här Kremer e grouse Merci fir dës schéine Geste.

D'A.L. as duerch den Här Georges Helm och am «Conseil National de la Culture» vertrueden.

Den Här Roth as Sekretär an engem Aarbechtsgrupp, deem nei Schoulbicher fir Lëtzebuergesch soll ausschaffen.

«Dëst sin elo déi gréisst an déi wichtegst Saachen, déi hei opgezielt goufen», huet de Sekretär, Marcel Lamy, geméngt, well et géif ze wäit féieren fir op dëser Plaz vun all Aarbecht a vun all Klenggeheet ze schwätzen, déi d'Jor duerch am Comité gemaacht goufen.

D'Konten

Am leschte Jor hat d'A.L. Recette fir 1.811.000 Frang an Ausgabe fir 2.115.000 Frang. De Veräin gouf ronn 850.000 Frank aus fir Publikatiounen an 150.000 Frang fir Porto; vun de Mëmerskaarte koumen awer nëmme 450.000 Frang an d'Caisse.

«Wann de Veräin 1986 och méi Suën ewech gouf, wéi dër dat Jor an d'Caisse koumen, sou sin d'Inanzen dach gesond», huet de Caissier, den Här René Faber, geméngt. Hien huet och un déi grouss Stocke vu Publikatiounen, Bicher a Plaquettes erënnert, déi d'A.L. muss hun. Déi Saache gi jo no an no verkaaft, an d'Suë kommen dann erëm hannescht an d'Caisse.

Am Numm vun de Caisse-Kontrolleren sot sech den Här Folscheid mam Caissier sénger Aarbecht averstan an huet der Versammlung proposéiert de Caisse-Rapport vum Här Faber unzehuelen an Décharge ze gin.

Grad wéi d'lescht Jor huet den Här Folscheid sech Suerge gemat wéinst deer grousser Zomm (ronn 150.000 Frang) déi de Veräin fir Porto ausgët. Am Numm vu senger Kollegen, huet hie proposéiert, fir d'Cotisatioun vun 1988 un op 250 Frang ze hiewen.

D'IIäre Folscheid a Kaell sin averstan fir hir Aarbecht als Caisse-Kontroller bäizehalen. Den Här Schaack, deem aus Altersgrënn leider nët méi matmaache kann, gët duerch den Här Jos Majerus ersat. Am Numm vum Comité seet de President dem Här Schaack villmools Merci fir déi gutt Aarbecht, déi hien all déi Joren als Caisse-Kontroller fir de Veräin geleescht huet.

Neiwiél fir de Comité:

Op der Austrëttsléscht waren dëst Jor d'Häre Rinnen, Siuda an Helm. Well ausser dësen dräi keng aner Kandidaturen do waren, braucht nët gewielt ze gin.

Cotisatioun 1988:

D'Versammlung as dann och mat grousser Majhoritéit mam Virschlag vum Comité

averstan, fir d'Cotisatioun vum nächste Jor un op 250 Frang crop ze setzen. No enger kuerzer Diskussioun, wou nach verschidde Sproocheproblemer ugeschnidde goufen, huet de President géint 17.15 Auer d'Generalversammlung opgehuewen.

Eis Neiyooschkaarten 1987

Dëst Joër as et dee pensionéierte Schoulmeeschter Jos Besch aus der Stad, deen der A.L. c puer vu sänge schéinen Zeechnongen zur Verfügung gestallt huet, fir Kaarten dervu maachen ze loossen. De Jos Besch as am Land scho laang keen Onbekannte méi. Well hien cist Land gär huet, moolt hien déi schéinste Plazen an hie weist de Leit säng Zeechnongen a säng Tableaun. Dës Ausstellunge vum Jos Besch si

ganz beléift an allen Deler vum Land. D'A.L. war duerfir ganz frou, wéi grad dem Jos Besch sénger schéiner Zeechnongen op den Neiyooschkaarten gedréckt gi konnten.

- 1) Veianen, d'Schlass virun der Restauratioun no enger Zeechnong aus dem Joer 1978.
- 2) Lëtzebuerg, de Breedewe mam Tur vun der Méchelskierch am Hannergrond (1980).
- 3) Dummeldéng «an der Rumm» (Sentier de la Scierie) 1986.
- 4) Hesper, d'Iwwerreschter vum Schlass (1987).

Nei Bicher

Kremer Nicolas: Wéi et deemools wor. Erlied-
nesser an Dokumentatioun. Dréckerei Heintz,
Péiteng. Ege-Verlag. 408 Säiten, vill Ill.,
brochéiert. 23x16.

No deem éischte Buch, dem «Krich am Linner-
grond», dat vill Erfolleg hat, huet sech de
Krémesch Néckel nees dohi gesat a weider a
sénge Këscht voll Notizen an Zeitungsschnép-
pele gesicht, sech erënnert u séng Kannerzäit an
aner Episoden aus séngem Liewen, an se an
engem neie Buch virgeluegt. Hien deelt et an a:
*Deemools an haut; Bei eis dobeem; De Krich
1940-1945; Jeunesse sacrifiée; Aktualitéiten.* E sel-
leche Biller aus deer ganzer Zäit, nieft «amtle-
chen» Dokumenter maachen dat Buch nach méi
instruktiv an intressant. Hie weist de Kanner,
an och nët méi sou jonge Leit, wéi et deemools
wor: an den zwanzeger an drësseger Joren, am
Krich an dono, an op déi Manier as et eng
Publikatioun gin, déi eng Zäit vun eise Liewen
an eiser Geschicht, mol méi perséinlech,
mol méi wäit gegräff, erëm gët, déi an all dene
Joren alles Anescht ewéi roseg woren. Gewëss,
et gouf deemools och, trotz allem, Freed a
Gléck, mee nët ewéi et sech haut méiglech
maache léisst. D'Leit hu sech missen der
Decken no strecken, ob se wollten oder nët, si
hatten nët déi Chancen ewéi haut, et gouf sech
geplot an et musst gewuddert gin, fir d'Enner
bei cneen ze kréien. – No de Krisjore koun
dunn de Krich. – Duurch déi vill photokopéiert
Dokumente a Fotoën beluegt, erlieft een nach
eng Kéier, déi schrecklech Zäit vun dene 5 Joër,
et wullt engem, et geet duurch een, an et weist
denen, déi dat nët matgemaacht hun, wat fir eng
onmënschlech Zäit et wor. Dem Néckel Kremer
sai Buch as en Zäitdokument, apaart fir den Lick
Nidderkuer-Déifferdang, mee och fir aner Gé-
genden aus dem Land; et muss een, nieft deem
éischten, dem Auteur séng Unerkennung fir dat
zwéet ausdrécken, souwuel weinst dem Cou-
rage, deen en huet, fir se *ganx op lëtzebuergesch* ze

Et gët een esou al wéi eng Kou, 't léiert een all Dag derzou.

schreiw, wéi och weinst deem, wat en eis ze
soen huet. Et as e Buch, dat sai Wäert huet a
behält, haut, a mar apaart. (Et as ewell vergräff.)

hr

Christen Josy: Abee Merci! Gedichter. 64 Säu-
ten, brochéiert. 1987. Egeverlag. Offset-Drock.
CCP 41283-58 (Jos. Christen, Bartréng).
290 Frang, 20x15.

De Josy Christen, Schoulmeeschter, bekannt
duurch séng Theaterstécker (Adaptatiounen),
mécht an Ironie. Sénger Brochure gët en dräi
Deler: Lëtzebuerger, déng Lëtzebuerger; Loosst
d'Kanner och mol knoutren; an nach
aner «droleg Saachen». Et si léif Gedichter, déi
oc schmunzelen don, an dat as vill wäert.

hr

**Becker N. L., 1842-1920: E Wormer Dichter an
Amerika.** 19. Band vun de Wormer Musel-
bicher. 1987. 186 Säiten, plastif. Lëmschlag.
Dréckerei Faber, Gréiwemaacher. 20x15.

An der Rei vun de Wormer Muselbicher kom-
men dem Beckesch Klos vu Wuermer séng
Gedichter a wat domat zesammenhängt ze

Wuert. De Beckesch Klos, dee mat 12 Jor mat sänge Leit an Amerika gezun as huet et do zu eppes bruecht, mat vill Schaffen a Léieren, e gouf d'riddensrichter, Notär an esouguer Dëpëtierten. Nieft sänge Gedichter fanne mer d'Nimm (an d'Spottnimm) vun de Lëtzebuergער vun do iwwer, dann, no de Virwiederer vun der amerikanescher Ambassadrice zu Lëtzebuerg, Jean B.S. Gerard, dem Minister Robert Krieps, dem Lex Roth, Jul Christophory, dem Buurgermeeschter Jos. Pundel, dem President vum Syndikat Pir Scharzt, dem Schoulinsepekter Jos. Dietrich komme mer bei d'Scouter a Guiden, dann hu mer Auszich aus der Litteratur iwwer d'Auswanderen a Brasilien, eng Sait aus dem Fern. Hoffman senger «Mundartdichtung» iwwer de Beckesch Klos, en Artikel iwwer d'Lëtzebuergער Auswanderer a Siwebiirgen, de Banat, Brasilien an an Amerika, d'Verenegte Staten vum René Muller, eppes iwwer de Beckesch Klos a säng Sprooch vum Heng Rinnen; vum Beckesch Klos a senger Famillen erzielt d'Liliane Stemper-Brickler, éier dem Becker säng Gedichter un d'Rei kommen mat deer ganzer Rëtsch Nimm vun den Auswanderer, deen se do kritt hun.

Et muss een déi Wuermer, virop de René Muller, d'Wuerzel vun der Aarbecht fir déi Publikatiounen, luewen, déi se Jor fir Jor erausgin. – Dës Brochure mécht sécher jiddereengem Freed, deem d'Lëtzebuergesch Litteratur eppes seet.

hr

* * *

Kuerz Geschichten. Nët paginéiert (108 Saiten). De Buet, d'Duerfgazettche vu Miedernach, 1987, 150 Frang plus 20 Frang Porto. Broschéiert, ill., 20x15.

De Miedernacher «Kulturelle Veräin», 14 Kiirfechtstrooss, L-7663 Miedernach, Kont: Banque Générale 30-268288-20, hat e Kongkur fir kuerz Geschichten ausgeschriwwen. «13 Auteuren tëscht 10 an iwwer 60 Jor aus allen Ecker vum Lëtzebuergער Ländchen hu 25 wonnerbar Kuerzgeschichten ageschéckt, éinner denen eng Jury déi bescht erausgewielt huet.» Esou heescht et am «Wuert virop». Et musse 25 gudder gewiescht sin, well et sin der 25 dran. Ob se wonnerbar sin, dat muss de Lieser entscheden, mir mengen et wir durcheweche

gudden Hausmaacherkascht. «Den Zweck vun eise Concours wor nët, eng Wierderschluucht tëscht Profi-Schrëftsteller ze provozieren, mee virun allem dene sëllegen Hobbyschreier eng Méiglechkeet ze bidden», heescht et dann nach. Wann och all Kréimer säng Wuer lueft, da muss een awer zouginn, datt déi Miedernacher eppes Guddes fir eis Sprooch an déi, déi och alt emol schreiwen, gemaacht hun, hir Aier as ze luewen an un z'erkennen. Mir kënnen nëmme wënschen, datt et nët bei deer éischter Probéierje bleift, hiirt Engagement dee Loun fënt, deen e verdéngt, an hiirt Bichelchen esou verkaaft gët, wéi si sech et wënschen, well et liest een d'Geschichtercher mat Freed, an dat as d'Hauptsach. (Lit as ewell vergraff.)

hr

* * *

Steffen Robert Gollo: Amerika läit jhust viroan Ëlwen. Lidder voam Robert Gollo Steffen mat Illustratiounen voam Bert Theis. 1987. 140 Saiten. 300 Frang. 18,5x11,5.

De Gollo Steffen huet en neit Lidderbuch mat Nouten no deem, wat e genannt hat, «dat lest», erausgin, dat sécher de Museksfrënn ze paass komme wärd. Se si geduecht fir mat der Gitarr virzedroen, an een deen nach nët Gitarr spille kann, deen huet d'Méiglechkeet et mat an duurch dat Bichelchen ze léieren, well hien op 9 Saiten eng Schoul fir Ufänger dra gemaacht huet – a se op lëtzebuergesch explizéiert. Woufir nu jhust «Amerika viroan Ëlwe läit» as eng Fro, as et vläicht duurch déi laang riicht Strooss déi vu Wolz aus dohi geet? Et sief. D'Texter si vum Gollo, fir d'Musek seet hien enger Rëtsch Musécker merci, grad ewéi dene véier Grafiker, déi gutt Illustratiounen geliwwert hun. Vergiess soll nët sin ze soen, datt senger Lidder op Disken opgeholll goufen (LP) an een, dee sech fir déi Wëlzer Sprooch intresséiert fënt och sai Geniechlech an den T'exter selwer. – Bestelle kann een d'Buch beim Gollo Musik & Literatur, 2, Op der Lay, L-9650 Esch-Sauer, Tél. 89742. Déi zwéi Bicher, dat hei an «dat lest» kann een zesumme fir 500 Frang kréien, et brauch een nëmme déi Zomm op de Postscheck 58804-22 z'iwwerweisen. – Gi mer dem GOLLO nach d'Wuert: «Ween also endlech zu Lëtzebuerg

d'Kampagn 'Schreiwen a Liesen' cescht hëlt, dee soll och lo nach d'Sangen dobäi huelen.» – A wecm dat eppes seet, dee sollt et esou maachen.

hr

* * *

Dem Astérix säi Jong, vum R. Goscinny – A. Uderzo, op lëtzebuergesch vum Lex Roth. Edition Cactus, 1987.

Den Astérix virzestellen, dat kann ee sech spueren. Mee, datt e lëtzebuergesch geléiert huet schwätzen, dat hu mer dem Cactus an natierlech séngem Léiermeeschter Lex Roth ze verdanken. De Cactus huet dofir d'Stonne bezuekt an dat wat erauskoum an 10000 Stéck drécke gelooss, fir säin 20. Gebuurtsdag a fir den 29. Gebuurtsdag vum Astérix an Obelix. Déi béid franséisch Auteurs hun deemools déi zwéi geschaf fir ze weisen, datt dat och op franséisch géif goen, grad wéi déi amerikanesch Comic-Hefter et fäerdeg bruecht hun; an elo geet et och op lëtzebuergesch. A wéi gutt den Astérix mat séngem Gvuuder dat kann, dat huet de Lex Roth bewisen, an d'Nofro as duerfir och esou grouss, well s'et esou gutt geléiert hun. Den Auteur Uderzo, deen d'Buch geschriwwen a gezeichnet huet, de R. Goscinny as gestuerwen, as mam Lex Roth sénger Iwwersetzung ganz zefridden, wéi e gesot huet, wéi d'Buch am Schloss zu Buerglénster gedeeft gouf. De Schoul- a Jugendminister Fernand Boden as et och, wéi en am bäigeluegte Virwuert schreift: «Ech si frou, datt et elo en Astérix op lëtzebuergesch gët. Dëst Buch beweist, ewéi gutt eis Sprooch an enger 'bande dessinée' kann agesat sin. Dem Astérix säi Jong kéint den Ufank si vun enger neier Zort vu Lëtzebuerger Bicher.» A mir sin och mat frou. Loosse mer unhuelen, datt et eng Kéier méiglech si kann, si, Astérix an Obelix, dat selwecht fir déi aner Bicher léieren ze loos-sen.

hr

* * *

Rektifikatioun:

Aus dem Liewe gegraff. Gedankelyrik, Geschichten, Gebieder a Gedichter a Lëtzebuerger an an Däitscher Sprooch vum Elly Schmit-Weber, Grafiken an Illustratioun vum Artist Nico Maria Klein, Virwuert vum Här Paschtouer Jean

Leyder. – Dëst Buch kritt ee geschéckt, wann een **380 + 30 Frang** Porto a Verpackung, iwwerweist op de **CCP 6867-77** Schmit-Weber Elly, 5, rue de la Montagne, 6911 Roodt/Syre. Tél. 77289.

* * *

Rodange Méchel: **De Fuuss am Frack an a Maansgréisst.** Komplett Edition mat historreschen a politeschen Explikatioun vum Romain Hilgert. Edition Binsfeld, 1987. Gebonnen. Grafesch Opmaachung vum Dieter Wagner a Pépé Pax. Gesat an der COPE. Gedréckt bei Lito Terrazzi, Florence. 26x19,5. 795 Frang. ISBN 3-88957-066-6.

Frëm en neie RENERT dierft ee soen, well bis elo si fir dëst Jor 1987 nëmmen nach zwou aner Editionen ugekënnegt. An et hätt ee gemengt, et wir näischt méi ze soen, no deer Edition vum «Gesamtwierk» vum M. Rodange am Verlag J.P. Kripler (Edi-Centre), Lëtzebuerg, 1974, déi dach alles bruecht huet, wat vum an iwwer de Rodange gewousst wor, Famillen, Liewen asv. asv. An dach, Do as emol fir d'éischt d'Opmaachung ze nennen. Nët, datt et keng Illustratioun fir de RENERT bis elo gin hätt – vun eiser beschte Moler an Zechner, déi sech awer op de Fuuss a séng Geselle bezun hun – hu mer hei, nicht Biller, déi mam Fuss ze din, nieft dem Text, och Fotoe vun dene Leit an vun anere Geleënheten, déi sech dorop bezéien. Dat as dann och mat den Explikatiounen a Iliwäisser esou. Nimm gi genannt vun de Personagen vun dene Rieds geet, déi an denen aneren Editionen ewech bliwwen sin. Et soll een och festhalen, datt den Auteur dacks d'«Wäschfrau» (satirescht, sozialkritescht Blat vun deemools) an deem Zesummenhank zitëiert, mat Bemerkungen an Illustratiounen zur in- an auslännescher Politik, iwwer Persounen an Evenementer. Dat as eppes wierekch Positives. Eppes komplett Neies as et u sech wuel nët, well déi meescht Notizen sin och am Gesamtwierk ze fannen. Den Text follegt deem Wierk och, mat der Nummerierung, mee déi Versen, déi do an de Bemerkungen notéiert sin, sin hei dra gesat gin oder dernieft vermierkt. De Lieser brauch nët nozeschloen, et steet nieft dem Text.

Wann den Auteur, Romain Hilgert, a séngem Reklammeblatt fir dës Edition vun enger «wid-

derbuuschteger Biographie vum Rodange» schreibt, dann op déi Versen oder Strofen hiweist, déi an der Krichseditioun ewechgestrach si gin, déi Editioun vun 1909 och als zenséiert ugesäit, da kann een dat alt unhuelen. Mee, datt en den Marcel Ditsch am schwechten Otem nennt an als zenséiert ugët, da muss een awer bal schlechte Wellen unhuelen. Den Auteur misst dach wëssen, an hie weess et, datt et dem Marcel Ditsch nët em eng zensuréiert Editioun gaangen as, mee em eng Illustratioun zu verschidde Gestalten an Zenen zum Renert. Et wor guer nët dru geduecht, wéi den Auteur schreift: «do haten se de Renert, wou se en schons ëmmer wollten, an enger kannerecher Dëciergegeschichte».

A wat heescht «komplette Editioun», wéi wann déi aner alleguer, déi crauskomm sin, nët bis op déi puer komplett wiren.

Wann een nun an dem «Virwuert» c.a. liest «1927 mat nationalem Zodi den 10. Gebuurtsdag gefeiert»; ewell en hat en «Nationalepos» gedicht (vum Auteur a Gänsefëissercher gësat), a méi wäit da steet «Wat an eisem Nationalepos steet, huet kee moderne Litteraturwëssenschaftler ënnersicht», da freet ee sech: as et en Nationalepos odder nët. Wor et Zodi fir den 100. Gebuurtsdag ze feieren? As et ze verstoen, wann do steet: «1859 gouf déi éischt Lëtzebuerger Eisebunn ageweit. Dovunner hunn apaart d'Schmelzen an den nationalen Houfert profitéiert». – An deem Sënn dierft ee sech fir haut froen: Hu mir de Findel néideg, as dee vläicht och fir den «nationalen Houfert» geschafte gin? An d'Schmelzen?

Am Schluss liese mer dann: «All Rechter virbehal, apaart fir d'Buch ueder Stécker draus öffentlech virzedroen, iwwer Radio ueder Tëlevisioun ze spillen ueder ze iwwersetzen». Wann

dat sech op séng perséinlech Notize bezitt, kann een averstane sin, mee de «RENERT» u sech as vum Michel Rodange an X-Editiounen erauskomm, dofir brauch een déi hei glat a guer nët.

Et gët ee ganz gär zou, datt de Romain Hilgert «sai» Renert gutt stodéiert a verschafft huet, e munches bréngt, dat nei, néideg a gutt ze wëssen as, ouni selwer noschloen an nosichen ze missen. Dat as eppes ganz Positives. Positiv as och d'Illustratioun an d'Opmaachung, den Drock an d'Presentatioun. Alles Saachen, déi engem de Renert méi no bréngen, mee den ironesch-zyneschen Toun an den Aféierungen a Bemierkunge wäerd alt nët jidderengem ganz gefalen. Trotz deem Geknadders hei, as et e «Renert», deen zu gudderlescht an der «Renert-Litteratur» aner nei Aspekter bréngt, a kompletéiert. En huet scho sai Wäert.

hr

Steffen Robert Gollo: huet en neit Buch crausgin mat Titel: **Congé**. Erzielung. Et huet 126 Säiten, as am Täschbuchformat a kascht 360 Frang. Postscheck 89095-49 vum Gollo Steffen, Esch-Sauer. An der nächster Nummer méi dovun.

Fir séng 50 Jor gët de Josy *Braun* 3 Bicher craus: **E Monument fir d'Kätti aus dem Brede-wee**. Erzielongen, Balladen a Radiospiller, 150 Säiten. 600 Frang – **Abschied von dem Jungen am Synthesizer**. 120 Säiten, 500 Frang – **Zwee riets, zwee lénks, ee fale gelooss**. Kabaret. 130 Säiten. 600 Frang. Déi 3 zesumme (an enger Längent-Kassett) fir 1500 Frang. Postscheck 32331-30 vum Josy Braun, Mamet.

«Eng schrecklech Geschicht», laacht de Bich*

De Bich an d'Lill sin déi zwou Hauptgestalten aus dem *Guy Rewenig* séngem zweeten Deel («Gemëschte Chouer») vun enger romanähnlicher Trilogie, déi sech an enger moderner Mëschform mat der Wiirklechkeet ëm eis an eis ausenannersetzt.

Aus dem «stream of consciousness» vun denen zwou Persounen schiele sech psychologisch an affektiv Konflikter, sozial an ëmweltpolitesch Problemer, brutal Kontraster zwëschen idealeischer Wonschwelt a rücksichtsloser sougenannt real existéierender Welt eraus, bal bewusst ironesch, sarkastesch an esouguer gewollt zynesch-aggressiv, bal melancholesch wertheriansch, bal iwwerdriwwe burlesk bis trivial (– wéi irgendwou tëscht der Fabuléierkonscht vu G. Grass an Erich Kästner –), bal irreal-surrealistesch, bal psychedelesch – wéi irgendwann zwousch tëscht Anna Blume (Lichtenberg) a Lenz (vum Büchner)...; meeschtens awer as d'Atmosphär déi vun engem neoveristeschnaturalisteschn-pessimistesche Film oder Roman...

Zwou Welte féiere «modern Kricher» mateneen: déi vu fréier an déi vun haut: déi vun denen alen Äppelbeem, ënner denen een nach konnt mënschewierdeg liewen an dremen mat där vun esou Leit, déi op eng m'en foutistesche a sadistesche Aart a Weis des Äppelbeem mat Gaudi zerfatzen, fir zu Scheierdange (– a Scheierdange as iwwerall – grad wéi dem Fr. Dürrenmatt séng Piffkaul «Güllen», aus dem «Besuch der alten Dame») e Pseudo-Bungaloff an d'Landschaft ze klaken oder fir e kitschege preisesche Sprangbiirchen «echt ländliches Modell» – en typescht Zeechnes vu l'fantasie- a Kulturlosegkeet aplaz ze setzen, – e Biirchen, dann als Pissoir an als Statioun tëscht Bistrosdir a Kiirchepaart do steet – als Zeeche vun eiser Zäit!

Zwou Welte schloe widdereneen: déi vun deem «urige» Männergesangsveräin vu fréier (taceat mulier!) an déi vum «gemëschte Chouer», an deem en etlech besser Jofferen a Madammen aus deer neier Zitti matsopaniséieren; gemëscht wëllt an deem Kontext deemno soen, nët unisono an harmonesch, mee duurcherheeren, niewenteneen, géinteneen, diskordant... Dat gët

dem Rewenig Geleënheet, fir déi autoritär a machistesche Welt vun eise Pappe mat där hypokritescher Multiplan- a Hypersupervideopseudodemokratesch-emanzipistescher Welt vun haut ze vergläichen. Resultat: déi eng kënnt nët gutt ewech – an déi aner, déi sougenannt Nei Welt, nach manner.

Dat Ganzt as also eng «schrecklech Geschicht» d'Geschicht vun eiser Realitéit vun haut.

Déi spéit-dokumentaresch-naturalistesche Method, déi de Rewenig, haaptsächlech am éischten Deel uwennt, mécht et méiglech (– wéi an der Literatur vum sougenannte Naturalissem oder z.B. an där vun de fofzeger Joren –) aus enger schäinbarer Objektivitéit, déi munnech Säiten aus der Wiirklechkeet erausfiltert oder aus enger bestëmmter Perspektiv spigelt, e kritescht Bild, eng schaarf Uklo ze man – am Fong geholl esouguer ze moraliséieren, op jiddefall unzekloen...

Mee, bleift et bei enger privatiséierender Resignatioun? Dréint alles weider an deels tragikomescher, deels kafkaeschem «Kreesverkéier»?

Fir op des Fro ze äntwere muss all eenzele Lieser sech méi genee mam Lill a mam Bich, denen zwou Hauptgestalten, ausenannersetzen. De Préifsteen dofir, ob an enger Welt vun Hypokriten, Ausbeuter, Zyniker, Pornografen, Misogynen an Xenophoben, vu Pseudo- an Ersatzwäerter, Léift an Hoffnung nach méiglech sin, oder ob ee wéi de Merz (eng Spigelung vun engem groussen Deel vum Bich sénger verwonnter, romantescher Séil a vun der – erlaabt mer d'Wuert – pantragescher Situatioun vun eiser Existenz iwwerhaupt (et denkt een an deem Zesummenhank och un déi pessimistesche Duerchstellung vum jonke Büchner,) dorunner verréckt gët, as an der Gestalt vum kierperlech a geeschteg behënnerte jonke Brudder vum Lill ze gesinn.

All déi aner scheitern un him, op iirgendeng Aart, aus dene verschiddenste Grënn.

HIEFEN as déi kapital Erausfuorderung, d'Schwieregkeet, där een sech stelle muss, un där ee sech moosse misst, de Géigenentwurf zur Normalitéit, an där e schwëmmt.

Vum Lill fuerdert HIEFEN am meeschten – an hatt as datjéinegt, wat – no lwwerwannen an

Opofferung am radikalsten, zu HIM fënt – an doduurch de Bich, dem Lill säi Frënd, dee bal – och weinst dem Lill sénger Astellung zu HIM – ir gong!

Mech hu si u verschidde Personnage vum franséischen Existentialissem crënnert – un déi modern Interpretatioun vun der Sisyphus-Gestalt, déi gewässeremoossen déi hämesch Absurditéit vun eiser Konditioun doduurch iwüerwannen, datt si bewosst dogéint revolütieren, datt si sech hirer Absurditéit stellen – a grad esou staark gin ewéi si et as! D'Lill an de Bich laachen: «Lit as mär nët fir ze laachen», seet de Bich. «Mär och nët», seet d'Lill. «Grad dofir musse mär laachen»!

Et bleift, typesch fir de Rewenig, en ongeklärten, zweedäitege Rescht: «Mär fuere mat him op de Stauséi», seet d'Lill – «Wéi hun ech da gesot?» freet de Bich. «A» de Stauséi, seet d'Lill.

Lie Wuert awer nach zur Sprooch vum Buch:

De Guy Rewenig schreift en ongeklärt, c stilistescht gutt Lëtzebuergeresch, wéi ech et vu ville Jonken oder vu villen Aarbechtskollege leider nët méi gewinnt sin.

Wann den Erzieler heiansdo en topégt Gefranséisiséiers gebraucht, dat as et, fir en etlech vun eis ze weise wéi se sin: dann as d'Karikatur vläicht déi bescht Charakterzechnung a meescht och eng schaarf a richteg sozialkritesch Uklo.

Dat gëlt och fir de Gebrauch vu verschiddene ruckelzeggen oder skatologeschen Ausdréck. Leit, déi alles ënnert dem Nuebel hängen hun an näischt am Geescht, – Porno-clipkultur-fanatiker oder frustréiert Draschloerten z.B. – déi schwätzen tatsächlech esou. Da koe jidderee soen, dat as ménges näischt – mee en däerf nët einfach dem Schrëftsteller séng kënischleresch Fräiheet – bezun op d'Sprooch oder d'Thematik – ugräifen: Ethik an Ästhetik huet zweërlee ze bleiwen!

Duurch d'Bank gesi weess de Rewenig mat dene verschiddenste Sproochschichten a Genren ëmzuegoen, wann och heiansdo d'Metapherepärde mat him derduurch gin («d'Sonn sabbelt op d'Schallen... ech fatzen duurch den Dännebësch wéi en Hirsch») oder wann e bosseg Wieder fabrizéiert: «stizelen...; d'Sonn knuppt vum Himmel...».

A wann en auslännesch Wieder an enger Zort vu phonetescher Rechtschreiwung gebraucht («Massaasch – Laff you very matsch...»), da kann ee son, et as gutt fond, oder: et as dees Gudden zevill; jee nodeem erreecht en domat eng Wiirkung, sief et eng komesch, eng kritesch an – dat as awer rar – eng bëlleg.

Op jiddefall, de Rewenig huet och domat – mat séngem Sproochgefill – e grouse Succès – an dat as jo wat zielt. Ob dat eleng him duergeet? Dat muss een emol gesinn!

GjpR

«Gemëschte Chouer». Editioun phi. 250 Säiten. 1987. broch. 20,5×12,5 cm. 850 Frang.

Wann ech glift!

D'Jor as esou wäit eriwuer.

Denkt drun d'Cotisatioun vun 250 Frang fir 1988 ze iwuerweisen.

Merci!

den
TINTIN
huet elo och Lëtzebuergesch geleiert

den éischten Album kënnt am November

d'Affaire
DITCHEN
alias
l'affaire
TOURNESOL

No der éischter lëtzebuergescher Iwwersetzung vun enger «bande dessinée», dem «**ASTERIX** säi Jong», huet eise Comité-Member **Lex Roth** elo den éischten Album **TINTIN** an eis Sprooch gesat. Et as geplangt déi ganz Serie op Lëtzebuergesch ze maachen. Dës Zort vu «Litteratur» as eng apaart giedleg Manéier, fir eiser Sprooch um schrëftleche

Plang, speziell bei Kanner a jonke Leit, ower och bei den «Lëren», op eng Liewsgewunnecht ze hëllefen. De Präis vum **TINTIN** («**D'Affaire Ditchen**») as esou gehal, dat jiddereen sech e leeschten... oder schenke loosse kann: 295 Frang... dofir kritt een haut emol keng Portioun Mülle méi, a knaps e puer Cannelloniën...

Adwäis

D'ACTIOUN LËTZEBUERGESCH, ofgckürzt **AL**,
deer hir Zäitschrëft den Titel **EIS SPROOCH** huet, as aus verschidde
Grënn forcéiert de Leit ze soen, datt se nët ze verwiesselen as mat de
F.E.L.E.S. (Federatioun Eist Land, Eis Sprooch).

Notizen

De 17. September 1942, viru 45 Jor, sin déi éischt Lëtzebuurger ëmgeseidelt gin; eng Erinnerungsfeier wor den 20. September zu Nidderaanwen.

Den 22.9.1987 as en ncit 50 Frangstéck craus komm.

Mam Slogan: «liesen deet och gutt» mécht de Kulturministère eng Campagne fir d'Lëtzebuurger Bicher. — Lit as e Katalog vun de Lëtzebuurger Bicher erauskomm, wou déi all dra stin, déi nach ze kréie sin.

«Sproochen un de Grenzen», huet e Symposium geheescht, deen den 12.3.1987 zu Saarlouis wor. De Guy Linster huet d'Situatioun vu Lëtzebuerg duergeluegt.

An enger Zeitungsannonce sicht en Däitsche Privatunterricht am Lëtzebuergeschen.

«Lëtzebuurger an der Neier Welt» heeschen zwéin illustriert Bänn, déi d'Häre Jean Linsch, Carlo Hury† a Jean-Claude Muller geschriwwen hun. Präis 4580 Frang.

Ad Clerum. Festmesse «Maria. Trösterin der Betrübten» in einer Sonderausgabe; Oratioune op däitsch, *Lëtzebuergesch* a franséisch stong de 14.5.1987 am Lux. Wort.

1978 huet de Prof. Dr. Anatoli Ivanovitsch Domaschniev, Chef vum Dept. Sproochwëssen-

schaft vun der wëssenschaftlecher Akademie zu Moskau eng Etude geschriwwen iwwer: Lëtzebuurger Sprooch an der dräi Sproochestruktur vu Lëtzebuerg.

Den Ofschloss vun de Lëtzebuurger Courren vun Esch, Lëtzebuerg, Diddeléng, Blissen, mat enger Foto, wor an den Zeitungen ze fannen.

Eng Lëscht 6 bei de Gemengewalen as an der Stad Lëtzebuerg gewiescht mat dem Titel: d'Lëscht fir d'Lëtzebuurger, déi Lëscht fir méi direkt Demokrati a manner Parteiestat. Eenzegel Kandidat wor de Georges Dessouroux.

Den 19.2.1987 as fir d'éischt d'«Gëlle Fieder» vum Lëtzebuurger Schrëftstellerverband (LSV) an der Theaterstëfchen zu Esch-Uelzecht ausgedelt gin. De Roger Manderscheid, de President vum LSV hat déi Eier fir se dem Editeur Francis van Maele (Edition phi), der Barbara Höfeld an der Jacqueline Matsas, déi lescht as déi, déi de Poesietëlëfon lect, z'iwweerechen. De Golo Steffen huet eng humoristesche Laudatio ghalen.

En éischte Band vum Willy Goergen séngem Wierk as am Verlag Krippeler-Muller, an der Rei «Klassiker vun der Lëtzebuurger Litteratur» erauskomm. De Pierre Gregoire huet d'Aféierung geschriwwen. Präis 1750 Frang. Den zweete Band as och elo craus.

Den Atelier de recherches sociales et urbaines (Jan Nottrot, Robert Theisen, Gaston Carré, André Reuter) huet eng Statistique iwwer d'In-

tegratioun vun de Portugisen hei am Land gemaacht:

93% versti keen oder bal kee lëtzebuergesch; 62% wëlle mat stëmme goen, fir hir Intressen ze verdedegen; 65% géife nëmme mat stëmme goen, wann se dat dierften; 15% wëllen nëmme hei bleiwen; 74% wëssen nach net, ob se hei bleiwen oder net; 53% sin 11 bis 15 Jor hei; 24% si 6 bis 10 Jor hei; 12% bis 5 Jor; 11% 16 bis 20 Jor; 1% 21 bis 25 Jor hei.

D'Possenhaus zu Bech-Maacher as ëmmer nach d'Plaz vu Lëtzeburger Owender an Ausstellungen; et as esouguer nach dräi Säll méi grouss gin. 15 Jor no der offizieller an 20 Jor no der inoffizieller Ouverture as nach ëmmer vill Aktivitéit do. Félicitatiounen un de Pross, séng Fra Gaby an déi all, déi do hëllef an a matmaachen.

Den Artikel «Rassism» vum Roger Thiry wor d'Ursach vu Widdersproch, Lieserbréiwen a Kommentaren (z.B. Lux. Wort 14.2., 25.2., 28.2., 7.3.1987).

De Lex Roth publizéiert ëmmer nach säi «Këppche fir eis Sprooch» am Lux. Wort; de Robert Siuda bréngt séng «Klengeketen» am tageblatt; den Emil Schmit huet säin Lëck am Lëtzeburger Journal; d'Milly Thill erzielt vun Erliedem aus dem Krich 1940-45 am Lux. Wort; am Lëtzeburger Land as de «Kiebitz» um Dill, an de Will Reuland huet säin Lëck an der «Warte» (Lux. Wort). Am UKW bréngt den A. Atten de «Radios-Dixonär».

Vu fënnef Kandidaten as de Carlo Hommel gewielt gin als Organist an der Kathedral; hien as domat den Nofolger vum Albert Leblanc gin.

De Roger Manderscheid huet en neit Buch geschriwwen «Mam Velo bis bei d'Gëlle Fra»; et gouf ganz op der Hand geschriwwen an esou am Offset gedréckt.

De Cornel Meder as den 1. Juli 1987 Direkter vun de Staatsarchive gin. Mir gratuléieren.

De Josy Braun kritt 1988 séng 50 Jor, Redakter am tageblatt, Schrëftsteller, bestuct, 4 Kanner, huet e bis elo 12 Theaterstécker geschriwwen, och Kabareestexter, op däitsch, an Novellen. 1978 hat en de Litteraturpräis kritt.

De 25. a 26. Abrëll as zu Elwéngen un den Nicolas Brucher, Kiirchemoler, ernnert gin, deen den 27.7.1957 gestuerwen as; gebuer den 29.7.1874 zu Elléng.

E Litteraturpräis as de 4. September 1987 geschafte gin (Mém. B. Nr. 64, datéiert de 25. September 1987). De Präis gët am November 1987 zoucrkennt. De Präis huet den Numm «Batty Weber», zu deem sénger Eier, well en an dräi Sproochen geschriwwen huet: lëtzebuergesch, däitsch a franséisch. De Präis as 150.000 Franc. De Präis as fir d'Gesamtwierk vun engem Lëtzeburger Schrëftsteller, deen op lëtzebuergesch, däitsch oder franséisch geschriwwen huet. Am Jury sin: Mme Germaine Goetzingen vun Dol, Jos. Groben vu Lëtzebuerg, Lucien Kayser vu Lëtzebuerg, Mme Rosemarie Kieffer vun Lëtzebuerg an de Cornel Meder vu Nidderkuer. De Präis gët a leschter Instanz vun dem Jury zoucrkennt. De Präis krut den *Edmond Dune* zougesprach, deen op franséisch schreift. De Präis gouf an enger akademescher Sëtzung am Kapezinnertheater e Freideg de 27. November 1987 iwwerreecht.

Den Opruff vum Här Erzbëschof fir d'«Bëschofssynod a fir d'Kirch, Gebiet vum Vollek Gottes» as op lëtzebuergesch opgesat (15. Oktober 1987).

Op der Plack als Erënnerung fir de Jhangeli zu Elléng as d'Schrëft och lëtzebuergesch.

Eng Bronze-Medail zer Eier vum Professor Nicolas van *Verweke* (1851-1926) huet den Cercle

numismatique crausgin. Se kascht 1400 Frang (Kont Banque Générale 2-101/1660). (Entwurf: Julien Lefèvre.)

Eng aner bronze Medail an e Monument as zu Mamer fir de Nikolaus *Mameranus* bestëmmt, Entworf Mars Schmit.

«Ich hann di f'lemm» wor den Thema vun engem Kongkur an der Mondaart, dem Dialekt vun der Saar an dem Lottréngesch. Et as fir d'néngt, datt esou e Kongkur gemaacht gët an et si 707 kuerz Geschichten ageschéckt gin. Am Éiner Wäimuseum goufen d'Gewënner erausgeféscht. Fir 1988 gët deen 10. ausgeschriwwen, den Thema as nach nët bekannt, an do kënnen a sollen och Lëtzebuerger Auteurs op lëtzebuergesch matmaachen. Et as d'«Lëtzebuerger Wort», dat mat dem SR 3 an der Saar-Bank d'Organisatioun huet.

Et as deemno kee Manktem u Kongkure fir eis Auteurs 1988, well jo d'Actioun Lëtzebuergesch och een ausgeschriwwen huet fir Radios-Spiller, a vun der Regirungssäit nach ee leeft.

Wiem säi Spoo as de Spoo? huet de Cornel *Meder* eng Parti Leit am Fréijor gefrot an d'Äntwerten an der GALERIE Nr. 1 / 1987 mat engem Dossier «Spoo» bruecht. (Kuckt och d'Ried heidra vum C. Meder.)

An «Nos Cahiers» Nr. 2 / 87 huet de Fernand *Hoffmann* eng Erzielung iwwer den C.M. Spoo mam Duchscher publizéiert.

Den 20. Dezember 1987 gët zu Waldbriedemes der A.L. hiirt Theaterstéck fir Kanner «Dem Pränz Muttwëll séng Rees an d'Mäercheland» opgefécirt.

De Birkel's Georges féiert déi Kleng an déi Grouss an dat verzaubert Land.

Mir gratuléieren dem Här *Gregoire*, fréiere Minister, Redakter am «Wort», Schrëftsteller, Kazettler vun Härze fir séng 80 Jor a wënschen him nach munnech Jore Gesondheet an Äifer fir mat séngen Aarbechte virun ze fueren, déi hien nach wëlles as ze maachen.

D'Spuerkeess huet bei der Actioun Lëtzebuergesch d'Plaquette «Dicks-Rodange-Lentz» bestallt, fir am Kader vun hirer jorelaanger an allgemenger Action fir eis Sprooch dëse schéine Cadeau dem Léierpersonal op de Spuerfester vun 1988 ze gin.

De Comité hält drop, fir dem Verwaltungsrot vun der Spuerkeess a séngem President, den Här Direktor Corneille BRÜCK en apaarte Merci fir dee schéine Gest ze soen.

An deem Sënn krut den Här Brück vun enger Delegatioun vun eise Comité e Méindeg, de 16. November eng Plaquette mat agraviéiertem spezielle Merci iwwerrecht.

Et as erëm esou wäit, d'Jor as um Enn, d'Cotisatioun vun **250 Frang** fir 1988 as fälleg. Iwwerweist se, wann echglift, domat hëlleft der eis Aarbecht a Geld spueren. Merci.

Maacht eventuell en *Ordre permanent*, da braucht der iech nët drëm ze këmmen. — Postscheck 6644-48 oder Spuerkeess 1000/7250/4

Et wor ...

virun 400 Jor gouf de Jhang *Beck* an de Jhang *van Aldringen* am Gronn gebuer; 1938 sin s'allebéid am Gronn «op der Schmëdd» gefeiert gin.

virun 375 Jor gouf de Grondstee vun der Jesuiterkierch gcluegt, déi 1621 fäerdeg wor. Architekt wor de Jean de Blocq, *1583 zu Mons, †1630 zu Douai. De Baumeschter wor den Ulrich Job, iwwer deem den Nic. Hein an engem Buch «Job der Baumeister» geschriwwen huet. 1773 gouf de Jesuitenuerden opgeléist.

virun 200 Jor fällt d'Zensur iwwer de «Journal» vum de l'eller; dee gët dunn zu Maastricht gedréckt

... de 4. 7. 1788 gët de Jean François *Gangler* gebuer; † den 13.3.1856. Hien huet deem éischte Lëtzebuergeschen Dictionnaire erausgin.

virun 175 Jor wor d'Völkerschluicht bei Leipzig (1813).

virun 170 Jor gët déi éischt Minett tëscht Esch a Rémcléng «nei» fond.

virun 150 Jor gët de *Bosch-Buschmann*, Grënner vun der Faïencerie vu Mettlach, dem preisesche Krounprënz d'Reschter vum Jhang de Blannen, deem de Mausoleum zu Bernkastel duurch den Architekt Schinkel baue léisst

... gët de franséische Chemiker Auguste *Laurent* mat der Joffer Anna Schrobilgen vu Lëtzebuerg bestuet. D'Plaz virum Jonge-Lycée as no him benannt

... fueren de Grof vum *Anseburg* a Karel *Metz* op Paräis fir datt de franséische Kinnek Louis-Philippe sech géint d'Deile vum Land sollt aussprechen. Hien huet se net emfaangen an hinnen ze verstoe gin se sollten heemfueren

... kënn den *Heinrich Adolf Reuland* an der Fiels op d'Welt. En as de 29.4. 1893 gestuerwen. De Martin Blum, deem «Ons Hemecht» redigéiert huet, schreift en Nowuert iwwer säi Liewen a séng litteraresch Aarbechte vum Lëtzeburger

«Volleksschrëftsteller». 1855 si séng Leit op Ueschdrëf geplënnert, se koumen 1868 erëm an d'Fiels. Den H.A. Reuland léiert d'Schneiderhandwierk. 1865 wor en zu Lonkech, wou e fir Fotograf léiere wollt, as den 11.10. 1895 an d'Stad geplënnert, an huet do den Atelier (Konschstéckerci) vu senger Schwester dirigéiert, déi an d'Karmeliterklouschter agestratt as. 1863 koum säin éischt Gedicht am Lëtzer Wort, dat de Paschtocuer J.N. *Heines* heemlech an déi Zeitung geschéckt hat. Hien huet däitsch Artikelen am Lux. Hauskalender publizéiert. Eng Gespenstergeschichtchen erzielt en a Fielzer Mondaart. Aner Saache vun him sin am Lux. Sonntagsblatt an dem Lux. Volksblatt erschéngen. Hien huet 1883 d'Schneiderhandwierk opgin an nëmme geschriwwen. Duurch e Frënd koum en a Kontakt mam Wilhelm Herchenbach mat deem e vill Bréiwe geschriwwen huet. De Martin Blum schreift am Noruff: «Die meisten eigenhändig geschriebenen Briefe Herchenbachs an Reuland – die stattliche Anzahl von 76 Stück – liegen uns vor.» Well den Herchenbach dat esou wollt huet e mat den HH. Fallize a Prott d'Heft XXI-XXV iwwer Lëtzebuerg am Wierk «Die Welt» verfaasst (1881-1882 bei G.J. Manz, Regensburg). Mat dem Nikolaus Gonner, Redakter vun der Lux. Gazette, huet e vill korrespondéiert, et sin nach 168 Bréiwen do, schreift de Martin Blum a séngem Noruff an «Ons Hemecht».

virun 140 Jor (1848) gët den Affekot Karel *München* déi satiresch Zäitschrëft «L'Arlequin»eraus; si as nëmme dräimol komm

... wor en onrouegt Jor. De 14.3. gët et eng Manifestatioun géint d'Zivillëscht vum hollännesche Kinnek (150.000 Gulden, bal esouvill wéi d'Grondsteuer vum ganze Land) a géint d'Ghaltsopbesserung vum Staatskanzler Prosper de Blochausen. De 16.3. gët et Kaméidi an der Stad an de Pescatore kritt d'Fensteren agehäit. Den 20.3. léisst d'Regierung wëssen,

datt de Kinnck d'Pressefräiheet zougestanen hätt. Den 23.3. gët d'Zeitung «Luxemburger Wort» gegrennt. D'Redaktioun hat den Dr. Ed. Michels, Professer am Seminär

... den 29.3. gët d'Ständekammer opgeléist an et gët duebel esouvill Députéierter

... den 22. Abrëll plënnert d'Regierung op Ettelbréck bis den 29. Abrëll, wou de 25. Abrëll déi 74 Députéiert beienee kommen, a wou fir d'éischt lëtzebuergesch an der Châmber geschwat gët; den 2. Abrëll wor den interimistische Staatskanzler de Blochausen entlooss gin, säin Nofolger wor de F. X. Würth-Paquet

... den 28. Abrëll hält de *Charles-Mathias André* eng Ried a Lëtzebuurger Sprooch an der Châmber zu Ettelbréck. (Et wor nët de Charles Théodore André, wéi de J. Milmeister an der Hemecht 1968, S. 511-520 beweist.) De Metz äntwert och op lëtzebuergesch, «fir datt d'Leit c verstoe sollten».

virun 125 Jor gët den Allgemene Luxemburger Musikveräin gegrennt, den Adolfverband, d'U.G.D.A. vun haut; éischte President: August Fischer; éischten Direkter: J. A. Zinnen.

virun 120 Jor gët de Verlag Thcopphil Schroell d'Lëtzebuurger Zeitung eraus; se bestet bis den 30. September 1941

... as de John Grün zu Mondorf gebuere gin.

virun 100 Jor kennt de Lucien Koenig, de Siggy vu Lëtzebuerg op d'Welt. Hic krut den 23.5.1987 e Monument am Stater Park opgeriicht

... as den Eugène Bauler gebuer gin. Geschriwwen huet en 1915 en Trauerspill: Endlech erléist; an der Festschrëft fir dem Nik Welter séng 75 Jor, iwwerreecht 1946, as eng Erzielung vun him, Titel: Jéib; an der Wirkstad vun de Jonglëtzebuurger Dichter, 1927, zsummegehallt vum Lucien Koenig; Hanspitter (Novell). Gedichter: Hierscht am Bësch, De Wäin vum Mathes Krinchen, Énnert der Lann, Keng Stonn as an der Nuecht.

... de 16.4.1888 koum de Pouffy Stein zu Kolmar-Bierg op d'Welt. Séng Frënn hu «Séng bescht Lidden» 1959 crausgin.

virun 80 Jor as Rëmeléng eng Stad gin. De Willy Goergen hat hir dofir an engem Gedicht gratuléiert.

viru 75 Jor grënnt de Paul Schroell d'Fischer Tageblatt (1. Juli)

... gët de Batty Weber säi Roman «Fenn Kass» eraus; koum och den éischten Abreißkalender vum Batty Weber an der Lëtzebuurger Zeitung.

... gët den «Hochofen» vum Nik Welter publizéiert

... den 20. Oktober gët de Grondstee fir den Institut Emile Metz geluegt

... gët d'Spuckeess an d'Eisebunnsdirektioun (lénks a rechts vun der neier Avenue) gebaut.

viru 70 Jor, 1918, den 11. 11. geet deen éischte Weltkrich aus. Et as eng onroueg Zäit iwwer déi extra geschriwwen misst gin, d'Existenz vum Land steet um Spill; et wellen der eng Republik, d'Land soll franséisch gi wellen aner, d'Nationalunion trëtt op, d'Zaldote revoltéieren, d'Groussherzogin Marie-Adelheid muss ofdanken, d'Prinzessin Charlotte kennt de 16. Januar 1919 op den Troun.

viru 60 Jor verongléckt den Emile Mayrisch am Auto um Wee fir op Paräis

... gët den éischte *Litteraturpräis* vum Stat geschaf, déi en «Oberprimärlehrer», en «Oberrealschullehrer» an e «Gymnasiallehrer» kréien. Et gouf nët bekannt gemaacht wien et war

... koum de leschten Deel vum Adolf Berens sénger Geschicht «D'Kerfegsbloum» eraus.

viru 50 Jor gët den 21. Januar de Justizminister bekannt, *datt ee Lëtzebuergesch misst kënnen, wann ee sech naturaliséiere wëllt loossen*. Et huet guer keen Zweck fir eng Demande ze maachen, wann dat nët de Fall as

... wor vill rieds an der Châmber iwwer d'Lëtzebuergesch. Et gouf gefrot fir an der Châmber däerfe lëtzebuergesch ze schwätzen, d'Lëtzebuergesch misst méi an der Schoul zu Wuert kommen

... Enn 1937 koum de Band «Singendes Volk» vum Mathias Thill eraus, dat den Nic. Pletschette fir den Drock fäerdeg gemaacht huet, well den Auteur a Sammler vun de Vollekslidden gestuerwe wor

... 1937, krut de Jean Jacoby e Gedenksteen zu Schëffläng opgeriicht. De Jean Jacoby wor e

gudden Zeechner a Moler, deen apart gutt Sportbiller zeechne konnt. Hie krut 1924 an 1928 op der Olympiad vu Paräis an Amsterdam déi gëllen olympesch Medail derfir, 1936 krut en op der Olympiad zu Berlin en Eierendiplom. De Jean Jacoby wor de 26.3. 1891 zu Lëtzebuerg gebuer an as den 9.9. 1936 zu Mühlhausen gestuerwen. Iien huet bis 1933 beim Ullstein-Verlag geschafft, dono fir Schwäizer Illustrierter. D'Éstried huet deemools den Albert Nothomb gehalen. De Cercle Athlétique Schöffeleng huet de Steen opriichte gelooss, wéi séng Sportsplatz ageweit as gin (Jonghemecht Nr. 3. 1938)

... 1938. De Malpartes-Verlag, Ltd. *Evy Friedrich*, gët eng Zäitschrëft «Das Ocsling» craus, déi d'Landschaft an dat Kulturellt aus deer Gëgend wëllt betounen a versuerge

... gët de Gregor *Spedener*, Postperzepter, e Buch mat biografeschen Notizen eraus mam Titel: Die im Luxemburger Lande lebten und webten

... kënnt vum J.M. *Ruden*: Dem Glued séng Spüchten. D'Goldfrächen, d'Dame blanche vum Möllerdall

... An der Spannstuff, heescht en Theaterstéck an engem Akt, dat vun der Leonore *Flammang-Georges* geschriwwen a vum Jérôme Romuald *Georges* vertount as gin

... de Max *Goergen* huet d'Theaterstéck, an engem Akt: De Pierrot, erausgin, Musek vum Henri *Pensis*

... de *Georges Schmitt* publiziert: d'Spill vum Hellegen Niklos

... geet vill Rieds vum René *Deltgen*, deen an Däitschland vill Succès an dene Filmen huet, wou e matspillt

... hält de *Siggy*, de Lucien Koenig eng Ried am Radio iwwer de Willy Goergen, deem séng 70 Jor gefeiert si gin; eng aner, och am Radio, heescht: Gët et e Lëtzebuurger Nationalgefill (20.2.1938)

... den 1. Januar 1938 as de Jean-Pierre *Dieschburg* zu Iechternach gestuerwen. E wor Geometer an huet 1904 «Eng Hellecht op der Musel» geschriwwen, Musek vum Charles *Günther*.

... krut de Josy *Imdahl* den éischte Präis am Kongkur fir e Lidd op d'Eislécker Ham; den 2. Präis krut de *Siggy* (Lucien Koenig) an den *L.Ackermann* vu Märel zu gläichen Deier. Et woren 10 Gedichter ageschéckt gin

... publiziert den Hary *Godefroid* an der «Jonghemecht» eng grammatesch Bäigof iwwer «Lecceburger Schreifweis»; et soll alles kleng geschriwwen gin

... den 12. Februar as de Jules *Kieffer* am Alter vu 84 Jor zu Lëtzebuerg verscheet, gebuer zu Rued-Sir. Hien huet «La littérature du G.-D. de Luxembourg», «Jugenderinnerungen oder Sitten und Gebräuche» (2. Oplo 1907) geschriwwen. 1900 huet en zu Paräis um Congrès d'histoire comparée des littératures eng Ried iwwer d'Sprooch an d'Litteratur vu Lëtzebuerg gehalen, déi verbessert 1903 gedréckt as gin

... as de 4. August den Hary *Kremer* vu Wolz gestuerwen, 54 Jor al. E wor den 20.2.1884 zu Wolz op d'Welt komm, gouf de 25.10.1909 mam Cath. Kerschen bestuet. Den Hary Kremer wor Bréifdréier, Mëmber vun der Nationalunion an der Hemechtssprooch; 1934 gouf en e Gedichtsband eraus mat dem Titel: Eislécker Bloumen a Bläder; Theaterstécker vun him sin: Den neie Bedéngten op der Prouf (2. Oplo 1928); d'Matant Bäerbel (op Wëlzer däitsch, 1917); Iadder a Knadder; De Schnaufinnes (Wëlzer Sprooch).

viru 40 Jor huet de Ferd *Grenling* säi Roman aus dem Éislek: «Doheem» erausgin; bis dohin deen éischte ganz op lëtzebuergesch

... kommen dem *Emile Hemmen* séng Gedichter: Mäi Wec craus (* 6.12. 1923).

virun 30 Jor stierft de 7. 8. de Mgr. Dr. Camille *Wampach*; * 1884 zu Esch-Uelzecht.

viru 25 Jor huet d'Sprooch-Sektioun vum Inst. G.-D. an hirem Bulletin linguistique et ethnologique un hir verstuerwe Mëmbren erënnert: Jos. Tockert, Nik. Welter, J.-Pierre Zanen, J.-Pierre Anen, Max Duchscher, Franz Binsfeld, Charles Lessel, Pierre Wurth, Robert Bruch, Isidor Comes, Nic. Pletschette, Jean Dumont. Bibliographie: Carlo Hury.

virun 20 Jor koum déi zweet verbessert Oplo vun der *Lëtzebuurger Grammatik* vum Robert

Bruch eraus, déi de Leon *Senninger* durchgekuckt hat.

viru 15 Jor as de Jos. *Hess* den 24.1973 verschod. E wor 84 Jor al gin. Auteur vu Folklorwierker. Séng Radioscauscriën huet d'RTL-Liditioun a 4 Bänn erausgin.

virun 10 Jor as de Bëschof Léon *Lommel* am Alter vu 86 Jor gestuerwen, den 11.6.1978

... de 29.3.1978 stierft den Eugène *Schaus*, Minister, 76 Jor al

... verléiere mer de Jos. *Funck*, 1902-1978, Auteur vu «Kleines Schicksal» (3 Oploen: 1934, 1939, 1957), «Bastillen» (1949)

... as de Max *Goergen* zu Wëlwerwolz den 9.2.1978 gestuerwen. E wor den 19.11.1893 zu Stesel op d'Welt komm, Auteur vu Lëtzebuurger Theaterstécker (cf. Eis Sprooch Nr. 9), zu Däiferdang begruewen

... den 1.1.1978 stierft den Albert *Thorn*, Militärkapellmeeschter, Komponist; gebuer zu Holle-rech den 31.10.1895

... de Francis *Steffen* stierft den 8.2.1978, gebuer 1922 zu Lëtzebuerg; Auteur vun: Och eng Spicht vum Renert, Klenggekete fir ze schmunzelen

... as den Tun *Deutsch* den 20.10.1977, 45 Jor al gestuerwen; gebuer de 5.7.1932 zu Jonglënster. Hie wor e gudden Theatermann, deen op deem Gebitt vill gelescht huet.

viru 5 Jor as de Jos *Berrens* vun eis gaangen. E wor den 8.7.1906 zu Miersch gebuer an as den 29.10.1983 an der Stad gestuerwen. Mataarbechter vun «Eis Sprooch», Theatermann an Theaterschriwer. Geschriwwen huet en: Anni, D'Zweckmillen, D'Sprangbriet. Zu Miersch begruewen

... en aneren Theatermann, den Tit *Gastoni* vun Lëttelebréck as de 16.12.1983 gestuerwen

... nach en Theatermann hu mer den 20.8.1983 verluer, de Jhang *Wester*; e wor 80 Jor al gin

... e Politiker a Gewerkschaftsmann, fréiere Minister, den Anton *Krier*, stierft den 22.9.1983, 86 Jor al

... de Paschtouer a Schrëftsteller Albert *Griusius* stierft de 26.8.1983, 73 Jor al. Geschriwwen huet en: Dorf in der Front; am Sonndesblat ënner

dem Numm *Messenger*, Pilot; e wor den 10.3.1910 zu Hespelt gebuer

... de Moler Will *Kessler* stierft den 21.9.1983, gebuer zu Miersch de 17.8.1899

... e Sportler a bekannte Publizist, de François *Mersch*, stierft, 69 Jor al, de 15.2.1983

... de Geschichtspröfesser, fréieren Direkter vun der Nationalbibliothék, den Alphonse *Sprunk* stierft den 13.9.1983, 88 Jor al

... de Buergermeeschter vun der Stad Lëtzebuerg, de Camille *Pölfer*, stierft den 19.3.1983, e wor den 21.11.1924 zu Namur gebuer; wor och Sportskommissar a Staatsrot

... den Edy *Noël*, Musécker, stierft 78 Jor al den 30.11.1983

... e bekannte Musécker a Komponist stierft den 16.1983, den Henri *Pensis*, e wor den 3.11.1900 a Clause gebuer; Chef vum Radiosorchester, am Krich an Amerika, dono nees zu Lëtzebuerg.

1987

den 10.3., as de Metty *Dockendorf* zu Betsbuerg gestuerwen, gebuer den 1.10.1918 zu Stolzebuerg; hien huet e Scoutebuch op lëtzebuergesch geschriwwen

... de 4.3. stierft de Will *Dablen*, Moler, 69 Jor al; gebuer den 23.6.1916 zu Péténg

... de 4.1. as de René *van den Bulcke* gestuerwen, gebuer de 15.11.1913. E wor Chämberpresident an huet deemools séng Leit am Sekretariat fir de Chämberbericht an d'offiziell Schreifweis ënnerriichte gelooss

... de Jules *Dominique*, Majouer as mat 74 Jor den 2.3.1987 gestuerwen, Resistenzler a Maquisard

... den 20.5. stierft de J.P. *Greisch*, Schoulmeeschter, gebuer den 11.7.1904 zu Helsen/Walfer; wor Redakter vun der Kannerzäitschrëft «Morgenglocken» bis 1940 wou se verbueden as gin; dunn nom Krich Redaktiounscheef vun der Schoulzeitung «Horizons nouveaux» bis 1964, mat virop an den Amitiés françaises

... de Pionéier vun der Fligerei hei am Land, de Lu *Hemmer* as den 23.5.1987 am Altersheem vu Boufer gestuerwen, gebuer den 1.12.1904 zu Lëtzebuerg.

Nei faarweg Blummekaarte vum Lily Unden

Et as déi zweet Zeri vu faarwege Blummekaarte mat Tableauë vum Lily Unden drop, déi d'Actioun Lëtzebuergesch erausgët.

Déi zweet Zeri vun de Kaarte mat Tableauë vum Lily Unden, duebel Kaarten *ouni* Text, déi een als Gléckwonschkaarte fir ganz vill Geleënhet brauche kann, huet d'A.L. fir d'Hierschtofire an der St. Paulus Dréckerei drécke gelooss. Dës zweet Zeri as vill gefrot a grad dat däreft

däer sympathischer Molerin, déi ni drop hält, am Mëttelpunkt ze stoen, vill Freed maachen. D'A.L. seet vun dëser Plaz aus der Madame Lily Unden nach eng Kéier villmools merci fir hire léiwe Gest.

D'Kaarte kaschten 30 Frang d'Stéck mat der Enveloppe. Et kann een déi véier faarweg Blummekaarten (zwou vun 1986 an zwou vun 1987) bestellen um Téléfon 470612 vun der «Actioun Lëtzebuergesch», oder doduerch, datt een d'Geld op de Postscheck 6644-48 vun der A.L. iwwerweist an op de Coupon genee schreift, wat ee bestelt a gär hätt. m.h.

Bicher vun der Actioun Lëtzebuergesch

